ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 19 januari 2013

CULTUUR
'Het is tijd om te keren' 3

REPORTAGE
Mensheid zonder racisme 5

TOERISME
Mondiaal tekort aan geschikt personeel 14

Vislijnenproject Bonaire succes

'Einde aan spookvissen'

Een schilpad verstrikt in een net.

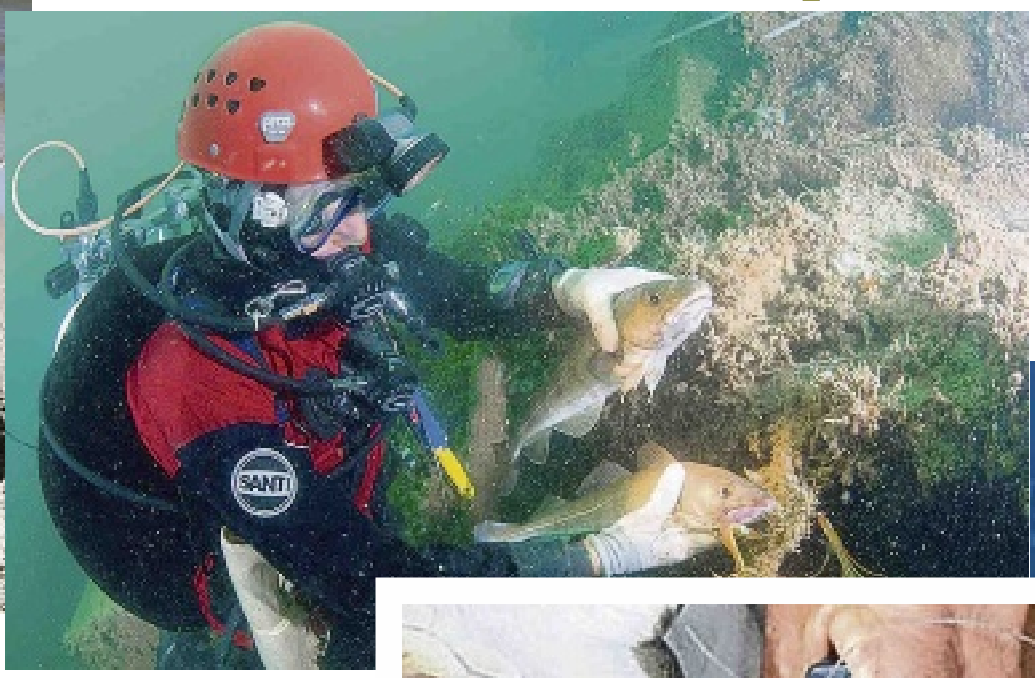

In de Noordzee.

Een vishaakje wordt uit de bek van een schildpad verwijderd.

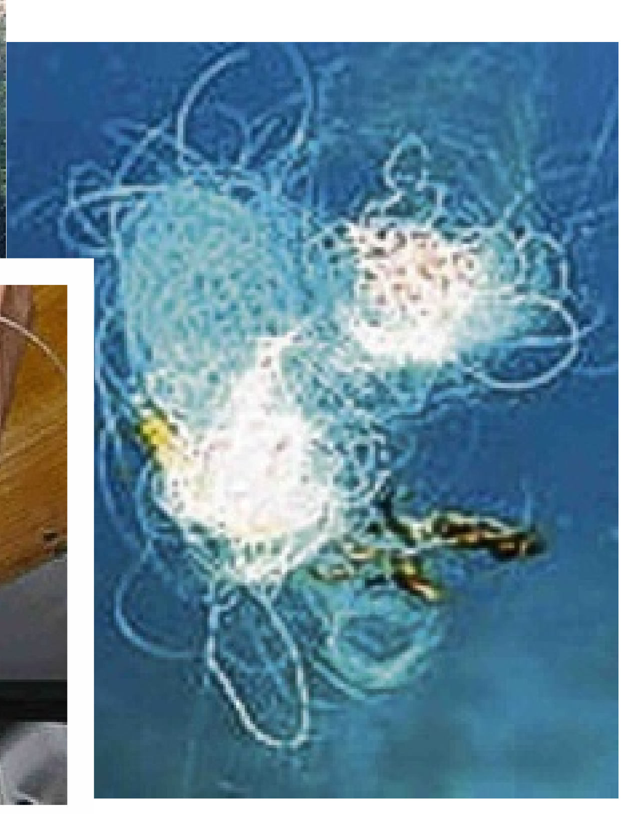

Een wirwar aan vislijnen in Bonaire.

Tekst: Peter Onvlee

Of het project echt nodig is? De recente cijfers van de afgelopen drie maanden bewijzen het. Vijf zeeschildpadden werden verstrikt in vislijnen en netten gevonden in de wateren rond Bonaire. Twee daarvan bleken al te zijn verdronken. Drie konden na van lijnen, haken en netten te zijn bevrijd door de medewerkers van de STCB, de Sea Turtle Conservation Bonaire weer in vrijheid verder zwemmen.

Een jaar geleden is de STCB met het zogenaamde vislijnenproject ter bescherming van de zeeschildpadden begonnen. Visgerei, dat in de zee terechtkomt, wordt opgeruimd, omdat dit materiaal een ernstige bedreiging voor zeeschildpadden vormt. Het gaat om vislijnen, haakjes, netten en ander vuil dat ongewild door vissers op de riffen wordt achtergelaten. De STCB werkt hierbij samen met de DCNA, de Dutch Caribbean Nature Alliance. Ook wordt samengewerkt met Stinapa, de Stichting Nationale Parken Bonaire. Hulp is er ook van de duikcentra die regelmatig duiken organiseren om de troep onder water op te ruimen. Behalve de terugkerende gezamenlijke schoonmaakduiken met vrijwilligers - de laatste keren dat er, gecoördineerd door Dive Friends Bonaire, bij de Town Pier werd gedoken gingen er op die zaterdagochtenden meer dan honderd mannen en vrouwen onderwater - wordt er ook door individuele duikers en snorkelaars aan het project meegewerkt. In totaal hebben zich al 157 vrijwilligers geregistreerd. Zij hebben allemaal een korte introductie gehad hoe met verloren vistuig om te gaan. Er zijn daarnaast 19 zogenaamde Tangler Bins, speciale pvc-bakjes geïnstalleerd op verschillende plaatsen die bekend staan als geliefde duikplekken, waar de opgeruimde materialen in gedumpt kunnen worden. Deze worden regelmatig leeg gemaakt door de rangers van Stinapa en de oogst bedraagt tot nog toe al meer dan zeven volle grote Kliko-containers. Ook staan verspreid over het eiland nog een vijftal door Selikor gedoneerde afvalcontainers.

> Netten blijven zinloos onderwaterleven vangen

Het is de bedoeling dat - indien een succes - het vislijnenproject model zal staan voor de andere Caribisch-Nederlandse eilanden. Immers: achtergebleven visgerei dat een bedreiging vormt voor de schildpadden en ander onderwaterleven is niet alleen een probleem van en voor Bonaire. Ook elders kunnen dieren hierin verstrikt raken en sterven als zij zichzelf niet snel kunnen bevrijden. En dat het een succes is is volgens STCB-manager Mabel Nava en assistent Sue Willis geen vraag meer. Tijdens het laatstgehouden Happy Hour voor de vrijwilligers waar de ook aan de STCB verbonden Leo Hoogenboom en Zsuzsanna Pusztai bij hun BonPhoto gastheer en -vrouw waren, werd teruggekeken op het voorbije jaar 2012 en noemde Nava het een meer dan goed jaar waarin de doelstellingen zijn bereikt.

Er zijn19 Tangler Bins geïnstalleerd waar de opgeruimde materialen in gedumpt kunnen worden.

Dat visgerei wereldwijd een bedreiging vormt voor het onderwaterleven zeggen ook Ben Stiefelhagen en Klaudia Bartelink, de initiatiefnemers van het (Nederlandse) project 'Duik de Noordzee schoon' dat inmiddels is beloond met de Paul Fentener van Vlissingen Natuurprijs 2010 van het Algemeen Dagblad (25.000 euro) en in februari 2011 ook nog eens een donatie van 400.000 euro kreeg van de Nationale Postcode Loterij voor een grootscheepse schoonmaakactie van wrakken op de Noordzee. Stiefelhagen en Bartelink worden in die mening gesteund door Pascal van Erp, ook een van de leden van het kernteam van Duik de Noordzee schoon en Cas Renooij, de initiatiefnemers voor ghostfishing.org.

"Spookvissen kent geen grenzen", zeggen Van Erp en Renooij. "We kennen het probleem van de Noordzee. Maar het leeft natuurlijk wereldwijd. Visnetten die verloren gaan of aan wrakken blijven haken. Met als gevolg dat de netten zinloos vis en ander onderwaterleven blijven vangen. Mits ze intact zijn uiteraard. Maar met de tegenwoordig gebruikte materialen gaan ze nog vele tientallen, zo niet honderden jaren mee. Aangezien wrakken – door de grote visserijdruk - voor veel vissoorten zoals de kabeljauw in de Noordzee de enig overgebleven plekken zijn waar ze zich kunnen voortplanten, komt hierdoor ook de instandhouding van de soorten enorm onder druk te staan."

Ghostfishing.org

Ghost fishing komt wereldwijd voor. En, zeggen Van Erp en Renooij, gelukkig zijn er ook elders initiatieven opgestart zoals Duik de Noordzee Schoon en het Vislijnenproject op Bonaire om iets aan deze manier van vervuiling te doen. "We willen met ghostfishing.org al deze initiatieven bundelen en het probleem zo wereldwijd meer aandacht geven dan nu het geval is. Daarnaast zullen er internationale projecten geïnitieerd worden en zal de organisatie samenwerken met duikers uit andere landen om netten en afval te verwijderen en het probleem zo beter in beeld te brengen." De keuze voor deze internationale en projectmatige aanpak heeft er inmiddels al toe geleid dat de duikorganisatie GUE, Global Underwater Explorers, geïnteresseerd is geraakt en Ghost Fishing sinds januari 2013 een GUE Affiliate is.

Internationale initiatieven zijn er wereldwijd al in de Verenigde Staten, in Californië bijvoorbeeld, waar de Los Angeles Underwater Explorers en de San Diego Underwater Explorers actief zijn met het ruimen van grote (sleep)netten en verloren kreeftenkooien. Een ander groot en al sinds 1996 lopend initiatief is Blai Herrin (Blue Army) in IJsland waar een duikschoolhouder nationaal diverse projecten met vrijwilligers opzet om behalve onder water ook afval langs de kustlijn en in havens op te ruimen. En om de rij niet te lang te maken, Ghostnets Australia, een organisatie die vooral aan de oppervlakte werkt en zo veel mogelijk afval bergt dat in de oceaan drijft.

> Meer dan 200 keer gedoken bij Town Pier

In Nederland is de Stichting Duik de Noordzee Schoon - opgericht in 2009 - sinds 2011 bezig om hun doelstelling binnen het project Bescherm een Wrak, het schoonmaken van 100 wrakken op de Noordzee, te halen. Ook de vereniging Kust & Zee, Stichting De Noordzee en Sportvisserij Nederland werken binnen het project samen. Een van de resultaten van het project - behalve het verwijderen van vistuig en het bevrijden van de in de netten verstrikt geraakte en aan de lijnen gevangen vissen, kreeften en krabben - is de ontwikkeling van een milieuvriendelijk alternatief voor vislood. Daarmee kan het in het water terecht komen van meer dan 200 ton aan lood dat de ongeveer 650.000 Nederlandse sportvissers (waarvan er ongeveer 130.000 ook op zee vissen) jaarlijks verliezen worden voorkomen. En zoals bekend: lood is giftig voor mens, dier en plant.

Initiator Stiefelhagen, ook een duikinstructeur, van Duik de Noordzee schoon: "Hoe mooi de Noordzee kan zijn, weten maar weinig mensen. De vele wrakken op de zandbodem vormen oases van leven. Ze zijn sprookjesachtig begroeid en een woonplaats van vele soorten vis, krabben en kreeften. Geen wonder dat een drukbewoond wrak een magische aantrekkingskracht heeft op duikers, staandwantvissers en sportvissers. Al eeuwenlang wordt hier op kabeljauw en zeebaars gevist. Geen probleem zou je denken, maar het gaat regelmatig mis. Dan haakt het net van vissers achter scherpe wrakdelen, breekt de lijn van de hengel of verliezen de vissers hun lood."

De laatste decennia is dit een bedreiging geworden. "De afgescheurde warrelnetten en de vishaakjes blijven onderwater nutteloos doorvissen. Spookvissen dus. Met name vissen, krabben en kreeften, maar soms ook zeehonden en bruinvissen kunnen niet meer ontsnappen en raken verstrikt. We willen met Duik de Noordzee schoon wrakken ontdoen van visnetten, lijnen, vishaakjes en vislood. Het doel is de bewoners van de wrakken hun veilige schuilplaats terug te geven."

Maar terug naar Bonaire. Naar de Sea Turtle Conservation Bonaire en het vislijnenproject. Onderdeel van het project is ook de voorlichting van de lokale vissers over de gevaren van bepaalde vismethoden voor het onderwaterleven en voor de mensheid. De STCB wil bovendien milieuvriendelijker vismethoden gaan introduceren, die gemakkelijk door de vissers kunnen worden ingevoerd. Zo zullen bepaalde vishaken gratis worden aangeboden. Het gaat om haken, die vriendelijker zijn voor schildpadden.

Dee Scarr van Toutch the Sea dives, niet alleen een duikinstructrice maar ook milieuactiviste en ervaren natuuronderzoekster, heeft als doel mensen in het algemeen en duikers in het bijzonder een beter begrip bij te brengen van het mariene leven. Zij doet dat door het schrijven van artikelen en boeken (drie staan er op haar naam: Touch the Sea, Coral's Reef en The Gentle Sea) en diapresentaties. Er is niemand die langer duikers in de Bonaireaanse wateren begeleidt. Ze kwam in 1980 naar het eiland en stichtte Touch the Sea in 1982. Sindsdien heeft ze duizenden duiken gelogd en vele honderden duikers in de speciale onderwaterwereld van Bonaire geïntroduceerd.

Recent keek ze in een ingezonden brief in een Engelstalige krant terug op haar eerste duik onder wat toen nog de Oude Pier was, de huidige Noord- of Town Pier. Dat was in 1981. Een plek waar ze sindsdien nog meer dan 2000 keer heeft gedoken. "Ik verbaasde me er steeds over dat de weelderige begroeiing zo'n beetje teniet werd gedaan door het vistuig en een wirwar van lijnen die steeds meer in elkaar gestrengeld raakten met het koraal en de sponzen. Ook liepen de lijnen van peiler naar peiler of om de peilers in een bizarre imitatie van decoratie. De lijnen waren bijna onzichtbaar, schadelijk voor de groei van het onderwaterleven op de peilers en gevaarlijk voor zeeschildpadden en andere dieren."

Om hieraan een einde te maken, om deze ontwikkeling terug te dringen, besloot Scarr al meer dan twee decennia geleden dat zij samen met haar klanten/gasten tijdens iedere duik de nodige tijd zou besteden aan het verzamelen van vislijnen onder de pier. Bij de start van het jaarlijkse Bonaire Duikfestival in 1990 was het verwijderen van de lijnen en andere rotzooi zelfs een onderdeel van het programma waarvoor 30 duikers zich meldden. De laatste tien jaren besloten groepen van het Barry University's Sports Management degree program steeds een van hun duiken volledig te besteden aan de schoonmaak onder de pier. Barry University is een (katholieke) privéopleiding met een uitstekende staat van dienst die in 1940 aan de universiteit van Miami is gevestigd en bijna 4000 studenten telt. "Maar ogenschijnlijk maakten die duiken weinig uit. Na iedere duik waar we de lijnen verzamelden rond een peiler leek het er toch wel als voordat we eraan begonnen. Zo vervuild was het daar onder en zoveel lijnen lagen er."

Maar sinds de start van het vislijnenproject van de STCB eind 2011 is er volgens Dee Scarr het nodige veranderd. Met dank, zo zegt ze, aan de vrijwilligers en duikoperators als Dive Friends/Yellow Submarine, maar ook de vissers. "Eigenlijk aan iedereen die het project steunt. Onlangs nam ik deel aan een duik van STCB/Yellow Submarine in het kader van het vislijnenproject en ik verbaasde me er nu over dat bijna alle duikers het rif afzochten, terwijl in mijn beleving het meeste vistuig toch aan de peilers zat. Totdat ik me realiseerde dat al die peilers vrij waren van lijnen en wat meer. Dat alles daar al was schoongemaakt in de voorbije periode."

En tot slot: "Na ruim twintig jaar bezig te zijn geweest met het verwijderen van de tientallen kilometers vislijnen uit het onderwatergebied van Bonaire en met name onder de Oude Pier leek het mij onbegonnen werk om dat echt goed voor elkaar te krijgen. Maar binnen een jaar heeft de Sea Turtle Conservation Bonaire dat in eendrachtige samenwerking met de vrijwilligers, de duikscholen en de vissers voor elkaar gekregen en onze riffen heel wat veiliger gemaakt voor zeeschildpadden en ander onderwaterleven. Een geweldige klus!"

ÑAPA 2013
Nr. 1

INHOUD

Einde aan spookvissen 1
Overal gewoon induiken 2
Het is tijd om te keren 3
Gezondheid 4
Mensheid zonder racisme 5
Culturele agenda 6
Literatuur
Hella Haasse 7
Varia
Puzzels 8
Eten & Drinken 9
Het land van onze voorouders 10
Business columns 11
Business rubrieken 12
In bedrijf 13
Mondiaal tekort aan geschikt personeel 14

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper
Aan deze Ñapa werkten mee:
Peter Onvlee
Lisette Keus
Monique Casimiri
Wouter Mol
Milangela Plate
Mineke de Vries
Verele Ghering
Brede Kristensen
Aroena Lakhi
Miriam de Windt
Erik van Kampen
Marius Bremmer
Ludice Ledeboer
Eline Lotter Homan
Marcel Truyens
Roxanne Martha
Javier Samson
Ton de Jong
Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

'Overal gewoon induiken'

Duikinstructeur Jo Willems liet zijn veilige en vertrouwde leventje in Nederland achter zich en sprong hier letterlijk in het diepe. Daarnaast begon hij met schrijven en in oktober bracht hij zijn derde boek uit, een verhalenbundel van zijn ervaringen als duikinstructeur op Curaçao: 'De dubbele windsor'. Willems maakte van zijn hobby zijn beroep en van zijn passie zijn hobby. Je zegeningen tellen, doen en genieten, dat is waar het volgens Willems om draait.

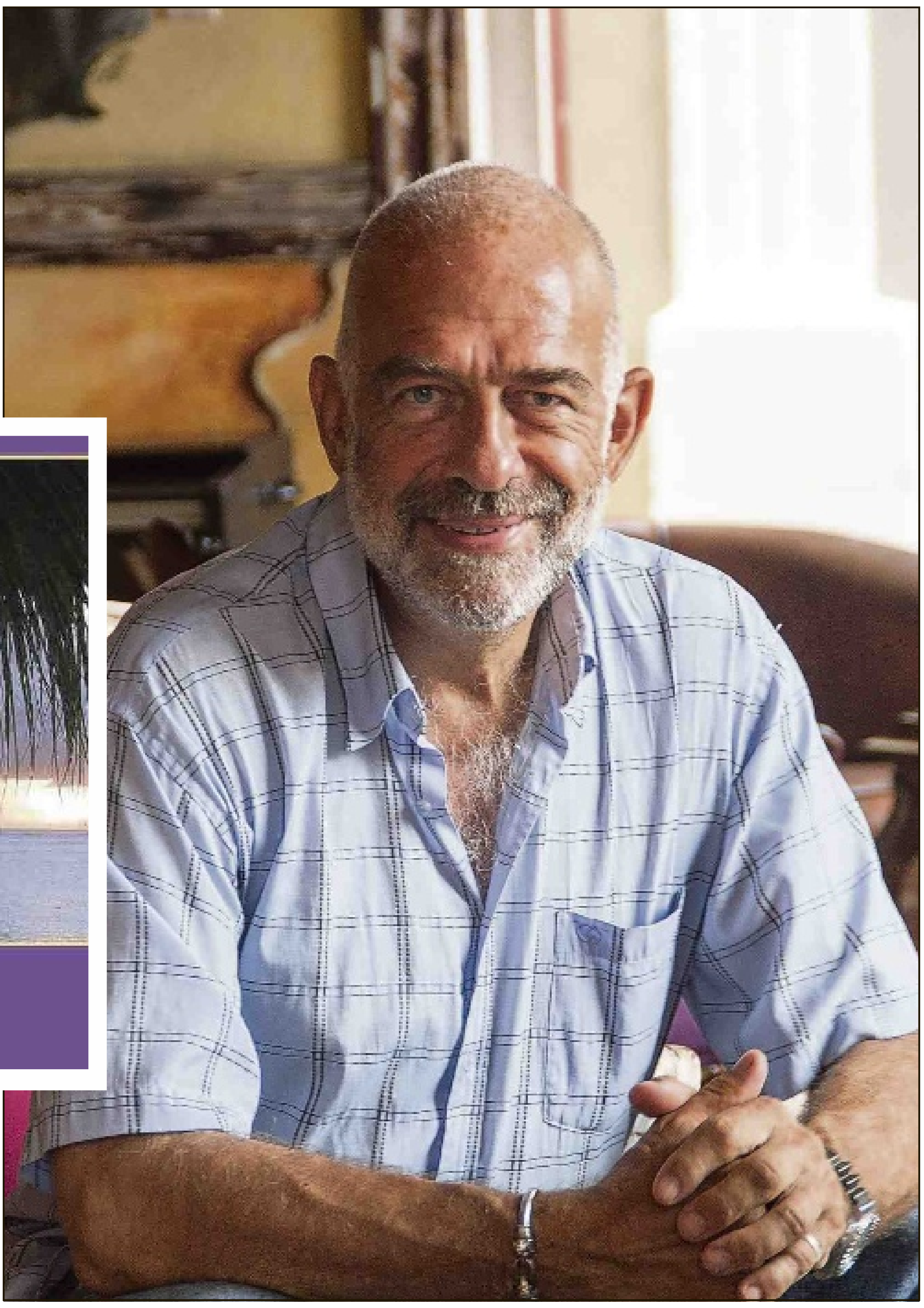

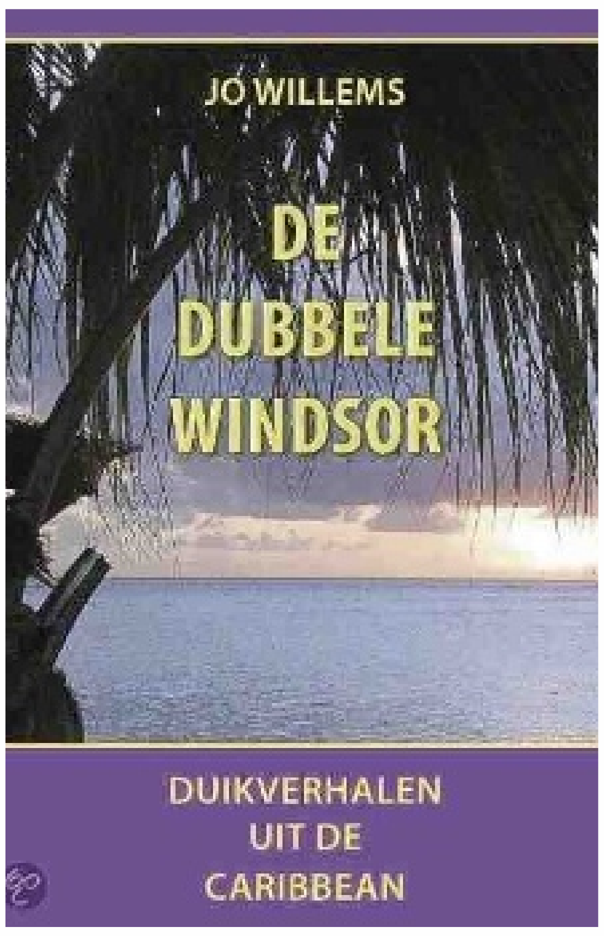

Tekst: Lisette Keus

Oog van de naald

De eerste keer dat Willems op Curaçao was werd hij verliefd op het eiland. Hij nam drie maanden op als sabbatical en ging hier aan de slag als duikinstructeur. Toen hij eenmaal terug was in Nederland en door complicaties van een operatie op de intensive care belandde, wist hij het zeker: "Nu doe ik alleen nog maar dingen die ik leuk vindt." Hij doekte alles op in Nederland en vertrok naar Curaçao om als duikinstructuer te gaan werken bij de duikschool bij Jan Thiel, Scooba Doo.

"Dingen komen op je pad, niet voor niets, daar ben ik van overtuigd. Toen ik op de IC lag werd ik op een gegeven moment 's nachts wakker van een verpleegster die aan mijn infuus zat. Ik vroeg haar wat ze deed en ze zei dat het wel goed was. Het enige wat ik kon zeggen was 'stop', wat ze dus ook deed. Later bleek dat ze iets wilde toevoegen waar ik heel heftig op reageer, ik was voor de tweede keer door het oog van de naald. Toen ben ik echt gaan nadenken", vertelt Willems.

Gewoon doen

Hij begon te werken als instructeur en zijn ervaringen op te schrijven. In eerste instantie op allemaal losse briefjes. Soms kwam hij thuis met beide zakken vol, legde die dan naast de computer en begon te schrijven. "Ik verzamel losse briefjes met gebeurtenissen en quotes die ik gedurende de dag opschrijf, zelfs onderwater heb ik een leitje waar ik gedachten opschrijf - als het moment het toelaat. De verhalen liet ik weleens aan mensen lezen, maar ik had er eigenlijk nooit over nagedacht er een boek van te maken. Tot verschillende mensen zeiden: 'doen'. Zelf geloofde ik er niet echt in, dus toen heb ik het in eigen beheer gedaan." Willems sprong wederom toch in het diepe, maar hield zelf de controle. De duikinstructeur in hem, de schrijver in hem ontwikkelt zich nog, aldus Willems zelf. "Het is eigenlijk een uit de hand gelopen hobby. Schrijven is echt een vak dat je moet leren. Je groeit erin door het te doen. Ik zie het ook bij mezelf: verandering in stijl, ik ben veel beeldender gaan schrijven. Ik probeer altijd zo te schrijven dat een ander ziet wat je wilt. Ik ben totaal niet literair onderlegd, maar ik vind schrijven zo leuk. Het zoeken naar woorden, iets moois zeggen en je eigen beleving vertellen. Soms kan ik er zo in opgaan dat ik helemaal in mijn eigen wereld ben. Je moet er wel goed tegen kunnen om een 'loner' te zijn, maar als duikinstructeur ben ik aan de andere kant weer de hele dag bezig met mensen, waardoor het ook wel lekker is. Zo heb ik van beide werelden iets."

De verhalen

Zijn verhalen zijn toegankelijk en humoristisch. "Ik probeer altijd humoristisch te zijn en nooit te kwetsen. Ik laat dus ook altijd mijn verhalen eerst lezen door iemand van hier zodat ik zeker weet dat ik geen blunder bega. Ik heb weleens iemand een compliment gegeven en gezegd dat ze een leuk smoeltje had, maar dat viel helemaal verkeerd, dat vatte ze anders op omdat het hier iets negatiefs heeft." Willems lacht. "Oeps, dat was natuurlijk niet de bedoeling. Wel wil ik een beetje kritisch blijven naar de dingen die hier gebeuren, dus dat doe ik ook. Maar het belangrijkste doel is toch het duiken te promoten, de duikveiligheid te bevorderen en de mooie dingen van Curaçao te laten zien. Ik heb niet de illusie om een bekende auteur te worden hoor, eigenlijk schrijf ik voornamelijk voor mezelf, maar anderen vinden het ook leuk. Het is herkenbaar, denk ik. Maar natuurlijk is het leuk om positieve feedback te krijgen. Ik vind het belangrijk dat je soms even stilstaat en je zegeningen telt. Je moet elke dag genieten.

Elke dag fluitend naar je werk - hobby in mijn geval."

Foto van de week

Deze kolibrie die nectar eet van de bloem van een aloë werd op de gevoelige plaat gelegd door Theo Snijders.
Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

'Wandelen'

De feestdagen zijn weer voorbij. De vele kerstdiners ook. De kilo's zijn er aangevlogen. Om te blijven vermoed ik. Nu kan ik natuurlijk wel gaan sporten. Het zou een goed voornemen zijn, maar gezien mijn ervaringen van vorige jaren een kansloos verhaal. De sportschool werd steeds rijker van mijn contributie en mijn conditie ging niet vooruit. Na drie keer zeer fanatiek aanwezig zijn, had ik de vierde keer toch wel een hele goede smoes. En de vijfde keer een nog betere, en de zesde keer behoefde ik niets meer uit te leggen. Hoewel ik dus niet meer naar die sportschool ging kon ik het abonnement nog niet opzeggen, dat had ik voor drie maanden afgesloten.

Op Curaçao ging ik nog wel eens lopen bij de Korédor. Gezellig met een paar vriendinnen of met mijn ouders. Dat lopen was meestal een avondvullende bezigheid. Niet alleen de beenspieren werden daarbij in werking gezet, ook de kaakspieren. Er werd een hoop gekletst en besproken. Niet alleen met de mensen waarmee ik kwam, nee, vooral met iedereen die ik tegenkwam.

Het leek wel of heel Curaçao aan de wandel was in de avond. Om de paar meter kwam je wel weer een bekende tegen. Die liepen ook weer met vrienden, dus de week erna waren die vrienden ook jouw bekenden geworden.

Ik heb het hier wel eens geprobeerd. Wandelschoenen aan en lopen maar. Het begon goed. Al voordat ik de hoek om was had ik mijn eerste gesprek al gevoerd. De buurvrouw. Ze stond haar auto op te ruimen. Nadat we de dag hadden doorgenomen ging ik verder. Ik groette nog een paar buren bij het voorbij lopen van hun huis tot ik langs de maïsvelden liep. En daarna langs een paar weilanden met schapen. Nu vind ik lopen al niet leuk, maar à la, als ik dan bekenden tegenkom wordt het nog een beetje leuk. Nu was de buurvrouw natuurlijk gezellig, maar meneer en mevrouw schaap zeiden zo weinig terug.

Een Korédor zoals op Curaçao is hier niet. De vergelijking die er het dichtst bij ligt heet de sportschool. Zo'n gebouw waar je een abonnement voor moet afsluiten en waar je elke week jezelf in het zweet werkt, en toch is het anders. Ik heb hier groepslessen gevolgd. Dan lig je in een zaal met dertig vrouwen. Aan gepraat geen gebrek zou je zeggen, maar het moest stil zijn. Concentratie, adem in, adem uit. Denk aan je rugspieren, span die billen aan. Ik hoor het aan en zucht, ik kijk mijn buurvrouw aan en zij mij en we glimlachen lief. Dat is de enige beweging die mijn kaakspieren hier krijgen.

Al mijn goede voornemens ten spijt. Dit jaar zit sporten er niet in. Het kost mij alleen maar geld. Ik had mijn voornemen al voor de kerst gemaakt. Ik zou minder eten, dan hoefde ik ook niet naar die sportschool. Maar net als al die andere goede voornemens die mensen maken is deze ook mislukt. Misschien kan ik hem afschrijven op 2012. Dan heb ik nog een kans voor 2013. Ik zal eens een rondje omlopen, kijken of ik nog op goede ideeën kom.

Monique Casimiri

Nederland beslist geen paradijs

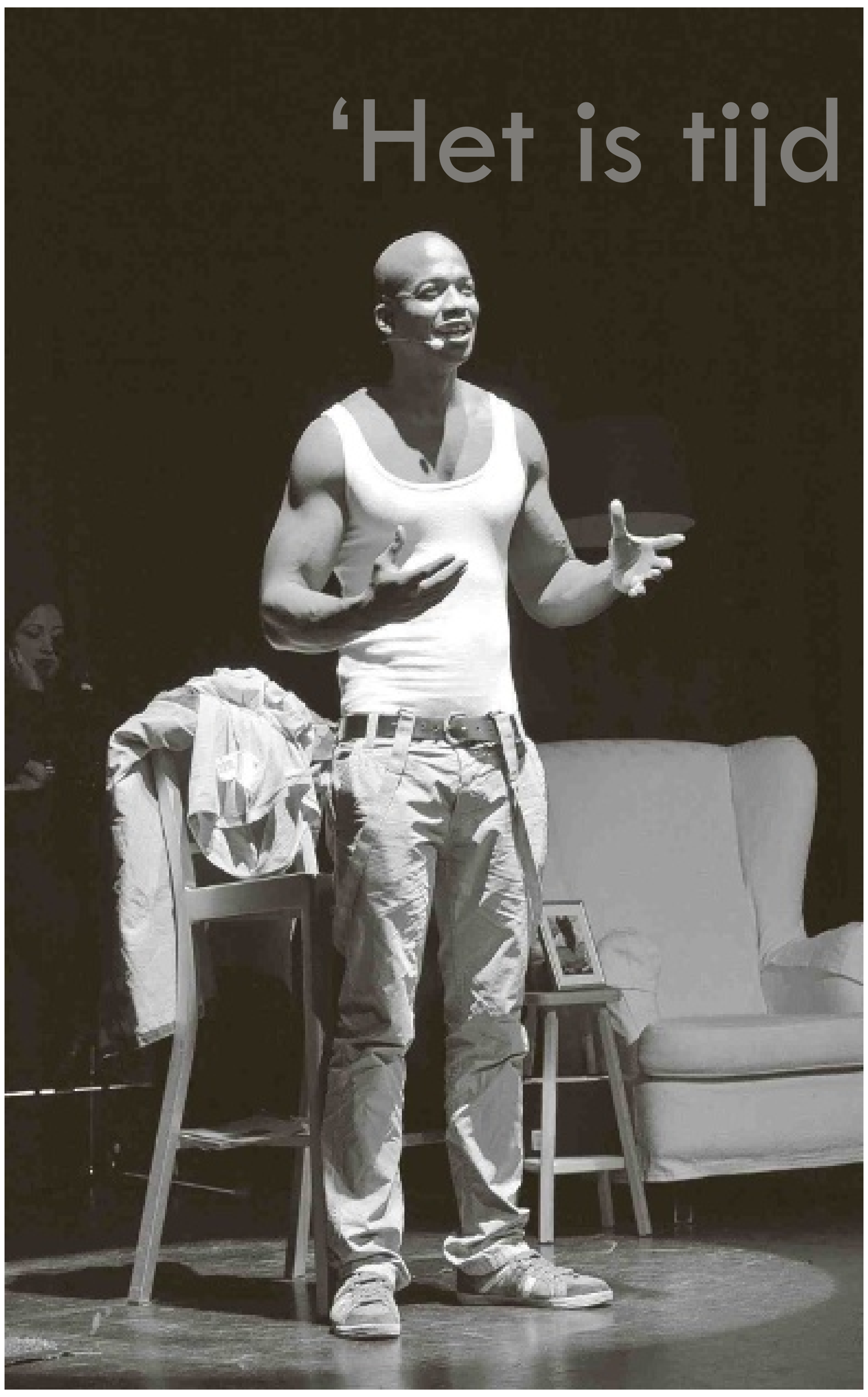

‘Het is tijd om te keren’

Voor velen was het een emotionele avond, niet in het minst voor de acteur zelf.

Bewondering en ontroering, dat was wat uit de doodstille zaal in Almere met overwegend Antillianen de boventoon voerde. In de première van De Naakte Antilliaan geeft Archell Thompson zich werkelijk bloot. “Door gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken, doorbreek je de taboesfeer. Wij Antillianen wijzen maar met onze vinger naar anderen, maar we moeten naar onszelf wijzen. Het is nu tijd om dingen te veranderen; we moeten bij onszelf beginnen.”

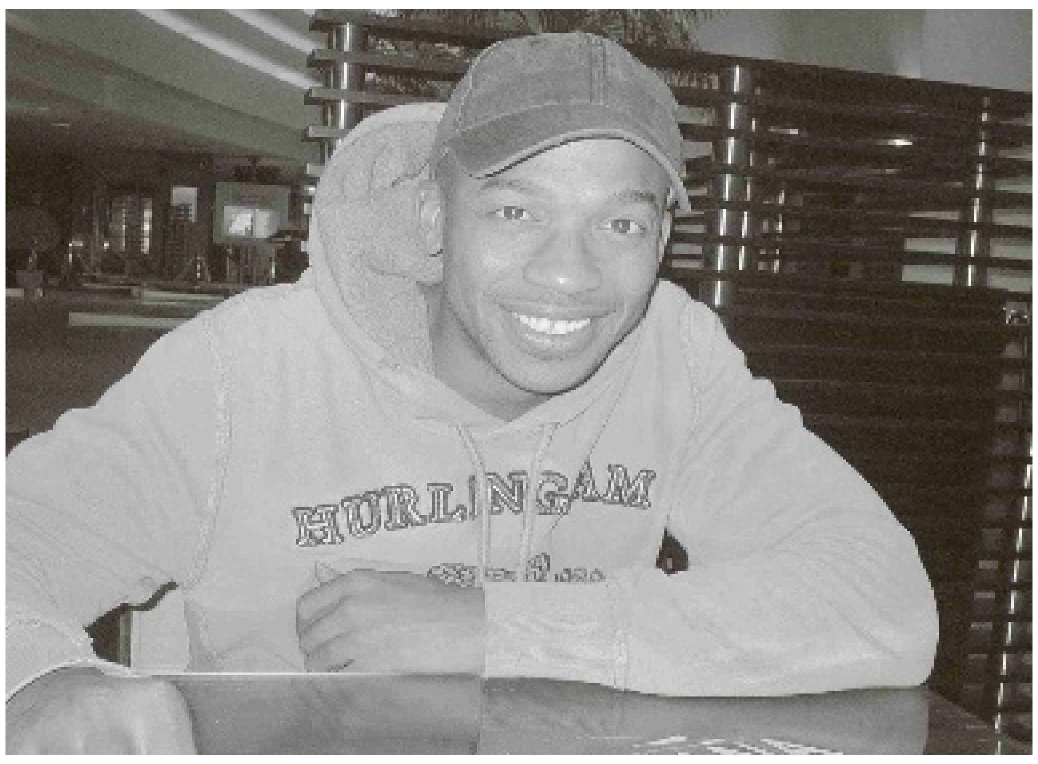

Archell Thompson: “Ik wil de komende generatie meegeven wat ik zelf heb gemist”.

Tekst Mineke de Vries
Foto’s: Mineke de Vries en Kimberley Bouter

Centraal in de voorstelling staat de jeugd van Thompson op Curaçao en als een rode draad loopt daar doorheen de moord op zijn vader. Door het verwisselen van een shirt en een jas zet hij in vijf episodes zijn leven neer op een eenvoudig decor, bestaande uit een laag zitje waar een dominospel ligt en een witte leunstoel met daarnaast de foto van zijn vader. Verder liggen verspreid een helm, sportschoenen, een barbecue en een kratje bier.

Thompson, die pas twee maanden acteerles heeft, weet een gevoel op te roepen dat voor velen herkenbaar is. Zijn eerlijkheid zorgt voor een lach en een traan. Hij begint zijn voorstelling met het beschrijven van een onschuldig spelletje met zijn broer, dat door zijn vader verkeerd wordt opgevat. Gevolg: een vreselijk pak slaag, weliswaar in de ‘dagaanbieding’: bij direct incasseren tien slagen in plaats van twintig. Door de vele scènes heen leren we Archell kennen als een jongen die in het gareel wordt gehouden door veel en harde lijfstraffen. Het publiek zit als versteend bij het beschrijven van deze scènes. Toch, ouder geworden, kan Thompson begrip opbrengen. “Het is iets dat generaties lang zo is geweest en er zit ook een goede kant aan die strengheid. Uiteindelijk wil iedere ouder het beste voor zijn kind. Ikzelf wil wel de cirkel van geweld in deze generatie doorbreken, voor mijn dochters ben ik papa maar ook een vriend.”

Status door strafblad

Waar het volgens Thompson op vast zit is dat alles in de Antilliaanse cultuur draait om status: al heb je geen geld om te eten, je moet wel een dikke auto hebben. En daarbij is het publiek geheim dat de afgunst zo groot is dat je altijd moet hebben wat je buurman ook heeft. Archell Thompson: “Vanuit mijn omgeving heb ik de ‘krabbenmentaliteit’ meegekregen, jezelf omhoogwerken ten koste van anderen. We gunnen elkaar niets, we breken elkaar. Antillianen hebben even iets en dan is het alweer weg. Zie je in Nederland Antilliaanse winkels? Nee. Zo ook op Curaçao. Een winkel loopt niet lang, maar wordt die door een Chinees overgenomen, dan loopt deze opeens wel.”

Op school heeft Thompson het aan den lijve meegekregen. Niet alleen het tonen van wat je allemaal hebt, maar ook criminaliteit levert status op. “Een strafblad was belangrijker dan een diploma. Een moordenaar heeft status. Het waren helden, de jongens die vastzaten. Als kind wil je erbij horen, ik wilde dat ook, bij de grote jongens horen en ik ben veel te ver gegaan om gezien te worden.”

We kunnen echter volgens Thompson niet blijven roepen dat het allemaal door de slaventijd komt. “We blijven maar wijzen naar iedereen, maar we moeten zelfonderzoek doen. Uit de slachtofferrol komen. Het moet uit onszelf komen, trots zijn op onszelf. Wij zijn niet één. Maar we moeten elkaar opzoeken, gezamenlijk iets doen. Het begint bij jezelf. Dat is de motivatie voor mijn theater. We kunnen nu het verschil maken van negatief naar positief. Het is tijd om om te keren. Ik wil de komende generatie meegeven wat ik zelf heb gemist.”

Die omslag kwam bij Thompson door de moord op zijn vader, nu drie jaar geleden. “Daarvóór gaf ik ook iedereen de schuld, ouders, buren. Ik kwam in de knoop met wie ik zelf was: ik had mijn vrienden van de straat, maar ook Nederlandse en Surinaamse vrienden. Ik had de Antilliaanse uitbundigheid maar ook makamba-planmatigheid. Ik kwam in strijd met mezelf.” De strijd zette hij om in theater met als doel anderen vooruit te helpen.

Witte leunstoel

In zijn voorstelling worden stiltes - waarin hij schrijft in zijn dagboek, dat hij bijhoudt vanaf zijn vaders dood - afgewisseld met het vertellen van herkenbare verhalen, dat alles toewerkend naar het moment van de moord. Hij beschrijft met diverse voorbeelden de grote verschillen tussen Curaçao en Nederland met een voor het publiek zeer grote herkenbaarheid; de gemoedelijkheid op Curaçao waar het gaat om persoonlijkheid versus een eindeloze stroom aan post in Nederland. Ook het drukke gepraat en vele bellen worden op de korrel genomen. Na de nodige hilariteit in de zaal, komt Thompson bij het hoogtepunt van de show. Hij neemt plaats in de witte leunstoel op het podium: het is 15 juni 2009, 11 uur ‘s avonds. De telefoon gaat. Het verdriet van hem is bijna tastbaar in de zaal. Hij laat zijn hoofd voorover zakken en achter zijn stoel verschijnt de zangeres die vanuit de doodse stilte de klanken inzet van het in het Papiaments gezongen: ‘Geef mij nu je angst, ik geef je er hoop voor terug’.

Op weg naar vergeving

Juist omdat Archell Thompson het zo goed met zijn zwager, de moordenaar van zijn vader kon vinden, kwam hij in een zwaar proces met zichzelf terecht, waarin schuldgevoel en verraad de boventoon voerden. “Mijn vader zelf had gezegd dat mijn zwager zo was geworden door gebrek aan aandacht in zijn kindertijd. Hij was verpest, was schizofreen.” Ondanks dat bleef Thompson in hem geloven, en breder, hij bleef in de goedheid van mensen geloven. “Eerlijk is eerlijk: we kregen aanbiedingen hem in de gevangenis te laten vermoorden, we konden hem zelf gaan opzoeken en pakken. De druk van vrienden werd groter, maar ik heb het niet gedaan. Hierdoor ben ik gegroeid als mens. Ik ben onderweg om hem te vergeven, hij is ook een mens, een mens die verpest is. Mijn vader zou dit geweld ook nooit hebben goedgekeurd.” Thompsons zwager komt dit jaar vrij. “Er komt een dag dat ik hem ga helpen, dat moet gebeuren. Ik raadde hem vroeger al aan om hulp te zoeken, maar dat is iets voor blanken, vond hij. Maar zolang wij in de schaamte blijven zitten, dingen niet willen zien, de hulpverlening buitensluiten, zullen we onze oude taboes nooit oplossen.”

Theater verbindt

Thompson, elektromonteur bij de spoorwegen, koos voor theater als vorm om zijn boodschap te verwoorden. “Theater is een manier om dicht bij jezelf te komen en daardoor dicht bij de ander, theater bindt mensen. Je kunt zo kinderen, jongeren leren hun mening te uiten. Wij komen uit een macho-cultuur - als je als kind wilt dansen ben je meteen homo - maar met theater kan je leren naar je hart te luisteren, je uit te leven, te veranderen en je kansen te pakken.” Het begon twee jaar terug toen bleek dat de gemeente Almere en de GGD het niet voor elkaar kregen jongeren een programma te bieden. Ik kan het wel, zei Thompson en hij kreeg de kans. “Met die jongeren moet je aan het werk, je moet ze iets bieden wat aanspreekt. Met steun van het Oranjefonds en met hulp van Jandino Asporaat maakten we theater met 25 jongeren. Onzeker kwamen ze binnen, kauwgom kauwend, telefonerend, de kat uit de boom kijkend, en zeker gingen ze naar buiten, het was een succes. Thompson deed dit vanuit zijn Stichting Mikasa, wat betekent Ik wil weten. “Ik wilde weten wat er speelt, hoe ik taboes kon doorbreken. We moeten gaan praten, huilen, naar onszelf wijzen, dan komt het doel in zicht.” Naast het project in Almere deed hij projecten voor de gemeente Rotterdam en de politie. De voorstelling De Naakte Antilliaan kwam tot stand in samenwerking met I-psy, een hulpverleningsinstantie die hulp biedt vanuit de eigen cultuur en met Kenneth Asporaat van KenTheater Rotterdam. Zowel voor Ana van I-psy - die zijn coach en inspirator werd - als Kenneth heeft hij grote bewondering. “Kenneth is 25 maar ik kijk tegen hem op, zo wijs als hij is.” Maar andersom is ook Kenneth trots: “Het is fijn te werken met Archell, alles is bespreekbaar, hij is altijd oprecht en eerlijk.”

Emotionele première

De voorstelling had twee try-outs, bij het kabinet van de Gevolmachtigde minister en in Rotterdam. Bij de première in Almere waren Thompsons dochtertjes, broer en tante aanwezig, maar ook mensen die hem nog van vroeger kenden of bij hem in de straat opgroeiden, maar ook de rozenkweker bij wie hij ging werken toen hij in geldnood zat. Voor velen was het een emotionele avond, niet in het minst voor hemzelf. “In Rotterdam ging het prima, maar in Almere werd ik te emotioneel in het spel. Ik ben meteen daarna naar huis gegaan, ik was kapot. Voor mij een teken om ook weer naar een psycholoog te gaan. Ik kan niet in mijn spel zeggen dat je taboes moet doorbreken en er zelf emotioneel onder zijn.”

Tevens waren veel mensen aanwezig uit de hulpverlening en hun enthousiasme bleek uit de discussie na afloop. Thompson kreeg verschillende uitnodigingen van (directies) van zorginstellingen om daar zijn verhaal te doen. “Het praten over wat je hebt meegemaakt geeft voor anderen herkenning, openheid en ontroering.” Een systeemtherapeut in de zaal bevestigde hoe goed het is binnen de familie over taboes te praten. Het kwetsbaar zijn, het benoemen komt dan van binnenuit, een geheel andere benadering dan ‘normaal’ het geval is tussen hulpverlener en cliënt.

De ontroering van het publiek werd niet onder stoelen of banken gestoken en een willekeurige bezoeker bevestigde: “Als je je niet losmaakt van je verleden, kom je nooit vooruit.”

Gelukkiger dan ooit

Met De Naakte Antilliaan krijgt Thompson - die zelfs naar aanleiding hiervan bij de koningin op bezoek werd gevraagd - nog steeds vele uitnodigingen en zal ook naar Curaçao trekken. Verder is hij vanuit zijn stichting bezig met een documentaire over Antillianen die het goed hebben gedaan in Nederland en die minder succesvol zijn. Deze film dient als voorlichtingsmateriaal voor jongeren op Curaçao. “Ze moeten weten dat Nederland geen paradijs is. Ik wil een reeel beeld scheppen om hen te behoeden voor de fouten van hun voorgangers.”

Thompson ziet zichzelf als voorvechter voor een nieuwe tijd voor Antillianen. “Tot nu toe zijn we allemaal eilandjes, die in elkaar moeten vloeien tot een groot geheel. Misschien duurt dat nog wel twintig jaar, maar wat we nu zaaien, zullen we dan oogsten. Met tijd en geduld kom je tot inzicht.” Zijn eigen inzicht, na de dood van zijn vader, zorgde voor de groei in zijn ontwikkeling, zijn onzekerheid maakte plaats voor een stabiele persoonlijkheid. “Voelde ik me vroeger onzeker in een Nike-shirt, ik voel me nu zelfverzekerd in een Zeemanshirt. Ik ben gelukkiger dan ooit.” Dit zijn zijn laatste woorden van de voorstelling, waarna het publiek in een beladen sfeer luistert naar het afsluitende lied: ‘If I could ever have another chance, I would dance with my father again’.

Medisch

Vragen over... dengue

Tekst: Wouter Mol

Wat is dengue?
Dengue, ook wel knokkelkoorts genoemd, is een infectieziekte die in grote delen van Afrika, Azië, Midden- en Zuid-Amerika en op de Caribische eilanden voorkomt. Knokkelkoorts ontstaat nadat iemand is gestoken door een mug die het dengue-virus bij zich draagt.
Deze mug is een kleine zwart-wit gestreepte 'zebramug' die overdag steekt (vooral in de vroege ochtend en namiddag). Door de muggensteek komt het virus in je bloed.
Er zijn vier afzonderlijke, maar nauw verwante virussen die dengue veroorzaken. Herstel van een infectie met één daarvan biedt levenslange immuniteit tegen dat type, maar verleent slechts gedeeltelijk en tijdelijk bescherming tegen latere infectie met de andere drie. Er zijn zelfs sterke aanwijzingen dat een volgende infectie het risico van een ernstiger vorm van dengue vergroot, hetgeen kan uitmonden in dengue hemorragische koorts (DHK) of het dengue shocksyndroom (DSS), die de dood tot gevolg kunnen hebben. Vooral voor kinderen zijn deze aandoeningen gevaarlijk en zij lopen het meeste risico eraan te overlijden.
Het aantal gevallen van knokkelkoorts neemt wereldwijd de laatste jaren toe.

Hoe herken je dengue?
De incubatietijd van dengue is twee tot vijftien dagen, het gemiddelde ligt tussen vijf en zeven dagen.
In zijn typisch klassieke beloop wordt dengue gekenmerkt door een ernstige, op griep lijkende ziekte die begint met:
- hoge koorts;
- hoofd- en gewrichtspijn (vandaar ook de naam knokkelkoorts), forse spierpijn, pijn achter de ogen rond de oogbollen;
- misselijkheid en braken;
- huiduitslag (op de romp, die zich uitbreidt naar de armen, benen en het gezicht);
- Soms is er een droge hoest;
- de hartslag traag in verhouding tot de koorts.

Klassiek (maar niet steeds) verloopt de ziekte in twee fasen:
Na 3 à 4 dagen koorts treedt een voorbijgaande verbetering op, rond de 5e à 6e dag stijgt de koorts opnieuw. Op dat ogenblik kan er een rode vlekkerige huiduitslag verschijnen. Na enkele dagen verdwijnt de koorts dan wel weer, maar er kan een wekenlange periode van moeizaam herstel volgen, gekenmerkt door algemene zwakte (asthenie), spier- en zenuwpijnen.

Wat is dengue hemorragische koorts?
Dengue hemorragische koorts (DHK) is een potentieel dodelijke complicatie van dengue en wordt gekenmerkt door dezelfde klachten als dengue plus:
- hoge koorts;
- hoesten;
- hoofdpijn;
- buikpijn;
- bloedingen (van het tandvlees en de darmen, en onderhuidse bloedingen);
- vergrote lever;
- in ernstige gevallen treedt er een plotselinge daling van de bloeddruk op, ook wel shock genoemd;
- oedeem.

In minder ernstige gevallen van DHK verdwijnen alle symptomen met behandeling met een infuus, nadat de koorts is gedaald. In ernstige gevallen kan de toestand van de patiënt na een paar dagen koorts plotseling achteruitgaan; de temperatuur daalt, gevolgd door tekenen van bloeddrukdaling. De patiënt kan snel in een shock raken en binnen 12 tot 24 uur overlijden, of, na toediening van vocht door middel van een infuus, weer snel herstellen. DHK kan leiden tot het dengue shocksyndroom (DSS), dat wordt gekenmerkt door aandoeningen van het zenuwstelsel, zoals epileptische aandoeningen.

Wat is de behandeling van dengue?
Er bestaat geen specifieke behandeling, de aandoening geneest vanzelf. Volwassenen genezen meestal volledig, hoewel de herstelperiode lang duurt. Bij kinderen jonger dan tien jaar is medische behandeling noodzakelijk.
- Tegen de koorts en pijn kunt u paracetamol gebruiken.
- Omdat uw bloed bij knokkelkoorts dunner kan zijn, mag u geen bloedverdunnende pijnstillers gebruiken zoals bijvoorbeeld acetylsalicylzuur, diclofenac, ibuprofen of naproxen.
- Tegen overgeven kunt u domperidon nemen.
- Zorg dat u voldoende drinkt om uitdroging tegen te gaan.

Iemand met dengue hemorragische koorts moet in een ziekenhuis worden opgenomen. Zonder behandeling is er 10 procent kans op een dodelijke afloop; met de juiste behandeling is deze kans 1 tot 2 procent.

Voorzorgsmaatregelen
Er bestaat momenteel nog geen vaccin tegen dengue. Het is moeilijk een vaccin te ontwikkelen tegen dengue en DHK, omdat deze ziekte door vier verschillende virussen kan worden veroorzaakt en omdat bescherming tegen slechts een of twee dengue-virussen een het risico van een ernstiger variant van de ziekte kan vergroten. Niettemin wordt er enige vooruitgang geboekt in de ontwikkeling van vaccins die bescherming bieden tegen alle vier de dengue-virussen. Deze producten zouden binnen enkele jaren in de handel kunnen zijn.
De Aedes-mug, die dengue verspreidt, bijt overdag. Hij komt veel voor in drukbezochte gebieden en wordt aangetrokken door bedrijvigheid, vocht, warmte en kooldioxide. Deze mug bijt vooral in de ochtend, de namiddag en de uren na zonsopgang. Binnenshuis, op schaduwrijke plaatsen of als het bewolkt is, kan hij de hele dag actief zijn. De mug broedt in 'waterreservoirs' als oude autobanden, blikken, vaten, emmers, bloemvazen en stortbakken, die allemaal regelmatig worden aangetroffen in de huiselijke omgeving.
Bescherming tegen de mug is dan ook vooral overdag nodig. Persoonlijke bescherming (kleding, insectenwerendmiddel, muskietennet, enzovoort). Draag kleren in een neutrale kleur (bruin of groen) in plaats van met felle kleuren.
Ter bescherming tegen de muggen worden de volgende maatregelen aanbevolen:
- Wees spaarzaam met het aanbrengen van insectenwerende middelen op de blote huid. Een doeltreffend middel zal 20 tot 30 procent DEET (N,N-diethyl-m-toluamide) bevatten.
- DEET in hoge concentraties (meer dan 30 procent) kan bijwerkingen hebben, met name bij kinderen. Gebruik daarom geen producten met een DEET-gehalte boven de dertig procent.
- Gebruik spuitbussen in open ruimtes om inademing te voorkomen. Breng geen insectenwerendmiddel op de handen van kinderen aan.
- Draag kleren met lange mouwen en lange pijpen.
- Spuit permethrine of producten met DEET op de kleding, want de muggen kunnen door dunne kleren heen steken.
- Hang een muskietennet over het bed als de slaapkamer geen airconditioning of geen horren heeft. Voor extra bescherming kunt u het muskietennet met het insectenwerendemiddel permethrine behandelen.
- Spuit permethrine of een ander insectenwerendmiddel in uw slaapkamer voordat u naar bed gaat.

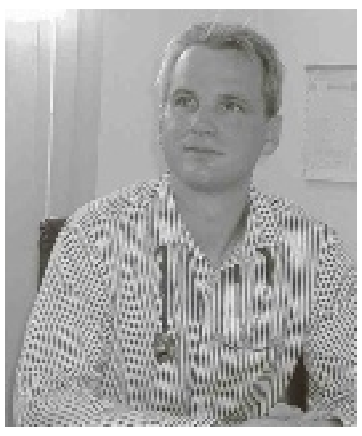

Wouter Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

De behoeftehiërarchie van Maslow

Tekst: Milangela Plate

Volgens de Amerikaanse psycholoog Abraham H. Maslow (1908 - 1970) is de mens een individu dat op unieke wijze gemotiveerd is om te komen tot zelfverwerkelijking of zelfontplooiing. Om dit te bereiken moet een aantal belangrijke basale menselijke behoeften in enige mate bevredigd zijn. Volgens Maslow betreft het behoeften die aangeboren zijn en die wij in principe dus allemaal in ons hebben.

Maslow gaat uit van de volgende stellingen:
- Ieder mens heeft in zijn leven bepaalde behoeften.
- Ieder mens streeft ernaar om die behoeften te bevredigen.
- Er zijn behoeften die eerst bevredigd moeten worden, voordat de volgende behoefte bevredigd kan worden.

Uitgaande van het bovenstaande ontstond een hiërarchie van de menselijke behoeften ook wel bekend als de Piramide van Maslow. Een piramide die bestaat uit vijf lagen / niveaus.

Abraham Maslow onderscheidt vijf niveaus, ook wel behoeftetrappen genoemd, in het menselijk gedrag. De theorie van Maslow gaat ervan uit dat iemand pas een hogere 'behoeftetrap' bereikt als de onderliggende behoefte in redelijke mate is bevredigd.

1. De onderste trede is die van de biologische (basis) behoeften van de mens, oftewel onze overlevingsbehoeften: eten, drinken, zuurstof, kleding, onderdak, seks en voldoende slaap. Wanneer deze basisbehoeften in onvoldoende mate zijn bevredigd, dan kan de persoon niet verder klimmen naar de hogere niveaus. Bij een kind dat in armoede leeft en daardoor honger lijdt, zal de behoefte aan voedsel dominant zijn. Zolang dat het geval is zal hij weinig belangstelling hebben in spelen, leren etc. Als we niet in onze behoeften op niveau 1 kunnen voldoen, ontstaan soms ziekte, irritatie, pijn en ongemak.

2. Zodra aan onze behoeften op niveau één in voldoende mate is voldaan, richten we ons op onze veiligheidsbehoeften, onze behoefte aan bestaanszekerheid: beschutting, bescherming, zekerheid en stabiliteit. Als hieraan is voldaan ontstaat vertrouwen. Amerikanen spreken hierbij van 'basic trust', basisvertrouwen. Hiermee wordt de basis gelegd van een fundamenteel vertrouwen in jezelf, de mensen om je heen, de mensheid, de wereld. Als er een tekort ontstaat en blijft in het basisvertrouwen, zal dit gedurende ons verdere leven belemmerend werken. Dit kan zich uiten in angsten en een gevoel van zich niet veilig voelen in de wereld / samenleving. Zolang onze veiligheid niet voor elkaar is kan men het volgende niveau niet bereiken.

3. Wanneer bovenstaande behoeften zijn vervuld, worden onze sociale behoeften prominent. Door Maslow wordt dit omschreven als de behoefte om bij een bepaalde groep te horen. Een persoon staat, op dit niveau aangekomen, bijvoorbeeld weer open voor een nieuwe relatie, krijgt meer belangstelling en ruimte voor het aangaan van nieuwe vriendschappen of het verdiepen van bestaande vriendschappen, heeft zin in meer contact met familie of wil meer tijd investeren in het eigen gezin. Behoeften op dit niveau worden deels tegemoetgekomen door ons gezin, maar ook door clubs en verenigingen waar we ons bij aansluiten. Op dit gebied ziet men bovendien vaak dat zelfstandigen en freelancers die graag alleen werken soms toch ook anderen opzoeken in allerlei netwerkjes.

4. Op de volgende behoeftetrap zijn we bezig om ons verlangen naar (zelf)waardering en erkenning te vervullen. Op dit niveau hebben we twee soorten behoeften:

- de behoefte aan zelfvertrouwen dat bereikt wordt door waardering voor onszelf, ons succes, voor wie we zijn, streven naar vrijheid, onafhankelijkheid en onszelf een schouderklopje kunnen geven voor wat we al bereikt hebben op dit gebied;
- de behoefte aan waardering door anderen, waaronder respect, aanvaarding, erkenning voor ons als persoon, erkenning op grond van kwaliteiten, verwerven van een bepaalde status, een 'eigen plaats' in groepen waartoe we behoren, op grond van wie u bent.

5. Het topje van de piramide, de bovenste laag, staat voor een behoefte aan groei; zelfontplooiing en zelfverwezenlijking: je volle potentieel gebruiken. Het gedrag van de persoon wordt niet meer aangestuurd of gemotiveerd vanuit een gevoel iets tekort tekomen, maar juist een behoefte aan persoonlijke groei en de wens om al datgene te worden/kunnen/zijn, waartoe hij als mens in staat bent. Aan deze behoefte zijn vraagstukken gekoppeld die te maken hebben met zingeving. Moraliteit, creativiteit, spontaniteit, probleemoplossend vermogen, geen vooroordelen, het accepteren van gebeurtenissen. Op dit niveau staat de behoefte aan zelfverwezenlijking op de voorgrond en spelen vooral de behoefte aan zin en doel in het eigen leven een rol. Men vindt het dan belangrijk dat hun werk, hun bezigheden en hun bestaan waarde hebben, een bijdrage voor anderen vormen.

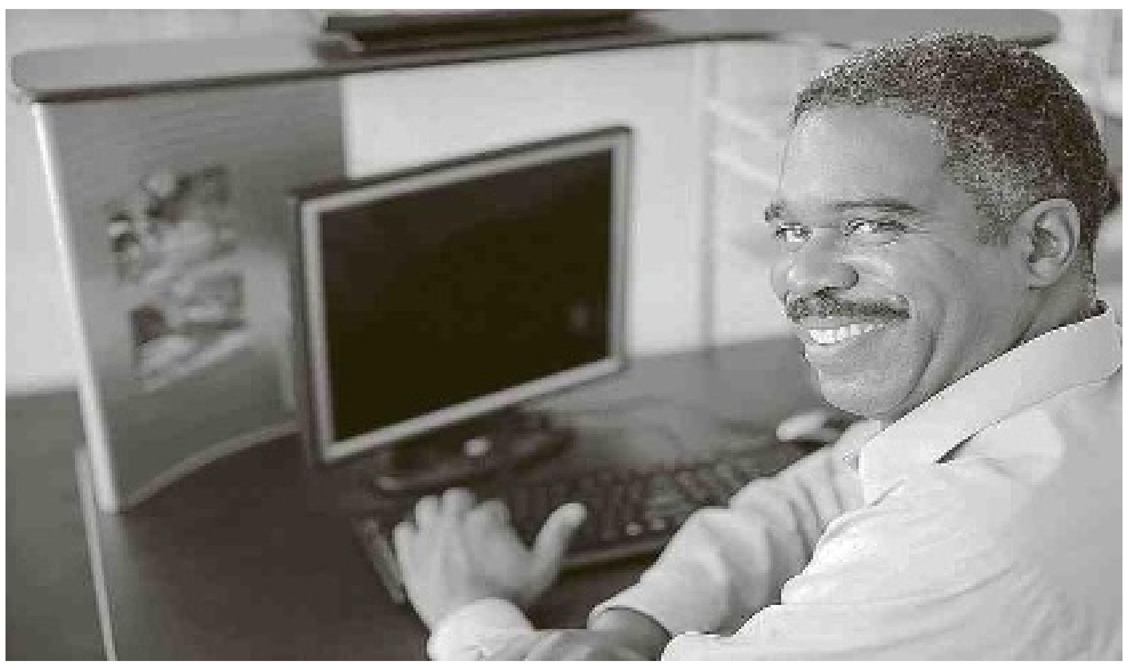

Piramide van Maslow

Volgens Maslow komt maar een klein percentage van de mensheid toe aan volledige zelfontplooiing. Dat komt omdat mensen in vorige fasen blijven steken, omdat ze nog veel energie nodig hebben voor zelfhandhaving, voor hun zelfvertrouwen, voor hun struggle for life.

Behoeften zijn individueel

De theorie van Maslow biedt een verklaring van het gedrag van jezelf en de mensen om je heen. In werkelijkheid zijn de behoeften van mensen echter veel minder gestructureerd. Een behoefte is immers individueel. Gebrek aan bevrediging van onze behoeften demotiveert de mens.
Je kunt een ander echter nooit een behoefte aanpraten. Stel dat een leidinggevende tegen een medewerker zegt dat deze een maand langer vakantie krijgt als hij nu even een week elke avond overwerkt, en deze medewerker heeft helemaal geen behoefte aan rust, dan is het geen motiverend aanbod. Men kan bij een ander alleen een kracht of gedrevenheid aanwakkeren die hij al voelt. Willen werkgevers bijvoorbeeld hun werknemers motiveren dan zullen zij hun medewerkers goed moeten kennen en weten op welke behoeftetrap ieder van hen zich bevindt om vandaar uit te weten wat de dingen zijn die hen kunnen motiveren; een bonus, vrije dagen, cursus, teamuitje of compliment.
Soms is het zelfs voor onszelf lastig om precies te weten welke behoefte op een bepaald moment om bevrediging vraagt. Wat zich dan uit in moeite hebben om een doel te stellen, waardoor wij een tijdlang als het ware doelloos door het leven gaan. Tot we weer even pas op de plaats maken en bedenken wat wij nou eigenlijk willen.

**Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog.
Email:
milangela.plate@takecare.an**

Belangwekkend congres in Amsterdam

Mensheid zonder racisme

Waar staan we als mensheid in de volledige acceptatie van elkaars verschillen? Zullen we ooit een punt bereiken waarop we zonder vooroordelen kunnen samenleven? Is het mogelijk dat statische denkbeelden en classificeringen worden opgeheven en dat we als individuen elkaar in diversiteit en complexiteit accepteren en vanuit die continue beweging elkaar overlappen en aanvullen? Antropoloog Francio Guadeloupe en vier van zijn studenten laten hun inspirerende licht schijnen over deze vragen, dit als vervolg op het congres dat zij 12 december hebben georganiseerd in Amsterdam 'What happened to racism in the Netherlands?'

Francio Guadeloupe: "Diversiteit is een kracht; we komen steeds verder in onze ontwikkeling als mensheid".

Vier antropologen, die ieder strijden voor een betere wereld. Vlnr: Mitchell Esajas, Stasja van Dompselaar, onder Nicole Sanches en Dorien Nagler.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

De van Aruba afkomstige Francio Guadeloupe heeft inmiddels een aantal boeken op zijn naam staan en is bezig met zijn volgende: The Netherlands: a Caribbean Island. Hierin documenteert hij het 'nieuwe burgerschap'. Nieuw, omdat er een verschuiving gaande is van veroordeling en uitsluiting op basis van het oude idee van raciaal verschil naar een cultureel racisme. Dus niet de biologische, maar de cultureel bepaalde kenmerken, de afwijkende manier van doen en denken, de religie worden veroordeeld, meestal voortkomend uit wantrouwen en angst.

"We hebben altijd te maken met een stroom van interactie en transformatie binnen groepen. Of het nu de interactie tussen Groningers en Limburgers is, of de komst van de Chinezen in de jaren 20, de mix van mensen in onze multiculturele samenleving verandert voortdurend." Guadeloupe gaat in op de diversiteit van de samenleving en de stereotyperingen en bekijkt daarin Nederland als een Caribisch eiland: "De globalisering begon in het Caribisch gebied, dingen zijn daarna nooit meer hetzelfde geworden. Nu is het in Nederland gaande en je ziet gebeuren wat daar eerder is gebeurd. Nederland wordt een microkosmos van de wereldbevolking. Je hebt ook parallelle situaties, politici die zowel hier als daar extreme dingen roepen. Ook in het Caribisch gebied gaat overigens de globalisering door: er komen telkens nieuwe nationaliteiten bij. Het is continu zoeken naar een evenwicht tussen menselijke groeperingen en dus in acceptatie van elkaar."

Guadeloupe deed onderzoek in India, Brazilië, Nederland en het Caribisch gebied; voor zijn huidige onderzoek naar de diversiteit in de Nederlandse samenleving neemt hij echter Antilliaanse ervaringen als uitgangspunt.

Symboolpolitiek

"Racisme is het ontkennen van verschillen: in plaats van het erkennen van individuen denkt men in 'zwarten' en 'witten'. Maar ook het denken in vaststaande etnische categorieën is niet houdbaar, aangezien etnische groepen zich continu aan elkaar aanpassen en gemeenschappelijkheden herkennen. Zo zag je dat bijvoorbeeld de 'straatschoffies' uit Marchena een goede klik hadden met de straatschoffies van Rotterdam. Ze hadden hetzelfde soort mannelijkheid dat hen verbond. Die samensmelting ging goed. Ook meiden van allerlei culturen die nieuw kwamen in Nederland konden dat: ze leerden elkaar hun traditionele dansen. Ze hadden hun liefde voor urban culture gemeen, iets wat ze deelden met menig kind van de autochtonen. Wat ik doe, is die transformatie beschrijven."

In Nederland hebben we, of we willen of niet nog steeds de hardnekkige restanten van de verzuiling, aldus Guadeloupe. Vanuit die hokjesgeest denken en handelen we nog steeds alsof er Nederlanders zijn en buitenlanders; ook al zijn de zogenaamde buitenlanders hier geboren of, zoals bij de Antillianen, altijd Nederlandse staatsburgers geweest.

"We zijn nu op een punt beland waarin buitenlanders geen buitenlander meer zijn en ook niet willen zijn." Dat is een essentieel onderdeel in de verschuiving: als de buitenlander niet meer weggaat, wordt hij de vreemdeling. Deze groep vreemdelingen is een mix: vaak ook zijn het kinderen van een Nederlander en een vreemdeling, maar liefst zestig procent van de Antillianen heeft een Nederlandse partner. Deze kinderen zijn de sociale stijgers: ze komen een stapje hoger op de maatschappelijke ladder. "Je krijgt zo een nieuwe middenklasse en dat is wat ik beschrijf. Hieruit vloeit de zogenaamde symboolpolitiek voort: het uitvergroten van verschillen tussen de nieuw- en oudkomers, de allochtonen en autochtonen. Volgens Guadeloupe ben je pas werkelijk een antiracist als je kunt omgaan met deze nieuwe middenklasse. Als je ieder mens als meervoudig individu erkent en behandelt. "En pas als we werkelijk ontzuild zijn, zijn we ook volledig gederacialiseerd."

Progressie

Guadeloupe vindt het opvallend dat in Nederland racisme niet bespreekbaar is. In Engeland is dat anders. De intolerantie is onderhuids, er is geen openhartige discussie. De pijn mag niet gevoeld worden, maar de strijd moet gevoerd worden, zegt hij. "Voor mij is de mens een historisch wezen dat op weg is in zijn groei. We kunnen niet zeggen wat dé menselijke natuur is, want er is nog altijd sprake van gender-ongelijkheid en het denken in zogenaamde rassen en culturele verschillen. Als mensheid zijn we nog lang niet klaar. Maar elk ander moment is een nieuw moment, we zijn al een stuk verder. In de koloniale tijd waren er mensen en niet-mensen. Nu is iedereen inmiddels mens, alhoewel de man nog altijd ietsje meer dan de vrouw. Wel zie ik een progressie en daarbij moeten we ons steeds voor ogen houden, diversiteit is een kracht. We komen steeds verder in onze ontwikkeling."

Compagnietheater

Op het congres in het Compagnietheater in Amsterdam, waarvan Guadeloupe organisator was, presenteerden groepen en sprekers zich te midden van beeldende kunst en poëzie. Bij elkaar waren anarchisten, socialisten, internationale gasten, artiesten, Vluchtelingenwerk Nederland, maar ook studenten van universiteiten, ROC's en het Bijlmerparktheater. Dit laatste biedt een podium voor culturele diversiteit met als doel begrip te kweken voor de achtergrond van mensen. Eén van de sprekers was Amade M'charek (Universiteit Amsterdam) die inging op de classificering binnen de misdaad. Er wordt snel geoordeeld op basis van zogenaamd 'ras', niet alleen vanuit DNA-profielen, maar juist vanuit de cultuur, identiteit, kleding en omgeving. "Zo wordt snel geoordeeld dat je aan de manier van de keel doorsnijden ziet dat het een Marokkaan 'moet' zijn. Racisme gaat echter nooit om uitsluitingen, omdat 'de' Marokkaan niet bestaat."

Zihni Özdil (Erasmus Universiteit) stelde dat we denken in termen van zij en wij, maar het is geen statisch geheel, het verschuift elke keer. "De ene keer ben ik 'de' Turk, maar de andere keer hoor ik bij de groep Feyenoord-supporters. Het probleem is in Nederland opgelost als de ander, degene die moet integreren, niet lastig is, onzichtbaar is." Maar dat is niet het criterium voor een multiculturele samenleving, zo stelt Özdil. "Tolerantie is geen criterium. Ik ben niet tevreden met te worden getolereerd, ik wil gelijkheid."

The lower the blacker

In het voorprogramma sprak Mitchell Esajas van de New Urban Collective, een collectief opgericht door 150 studenten met inmiddels 600 aanhangers. "We moeten racisme bestrijden. In plaats van wij, zij en hen moeten we onze ruimte bevechten, media en platforms zoeken om te strijden voor een gelijkwaardige samenleving." Uit eigen ervaring weet hij hoe hij altijd als één van de weinige zwarten in de klas zat en ook later op de universiteit. Hoe hoger je komt, hoe minder zwarten, the lower the blacker. Er blijft sprake van een culturele hiërarchie, racisme is nooit weggeweest. "We denken onterecht dat het er niet is, de allochtonen zitten in de laagste posities en bij de Top 200 van rijkste mensen zitten geen gekleurden. Het cultureel racisme lijkt te verankeren in de samenleving."

Een paar dagen na het congres spreken we Mitchell met drie van zijn collega-studenten antropologie. Antropologie, de studie die op zoek is naar de ontdekking dat alle mensen tegelijkertijd verschillend en hetzelfde zijn. Alle vier waren blij met het congres en vooral het publieke debat. "Racisme is hier taboe. Mensen denken dat het veilig is als ze dingen buiten zichzelf kunnen houden; maar ga je reflecteren dan kan je dingen niet meer buiten jezelf houden. Dan heeft alles en iedereen verbanden en verbindingen met elkaar." Dat zegt Stasja van Droffelaar, derdejaars antropologe, die overigens niet 'aan nationaliteiten doet, maar van de wereld is, net zoals jij'. Ze is van mening dat de nadruk in media wordt gelegd op verschillen, grenzen, huidskleur, religie. "Maar wij zijn als mensheid geroepen om unity te benadrukken. Dat is waar we naartoe moeten." Overigens is het wel zo, aldus Stasja, dat het classificeren verankerd zit in onze denkstructuur. Onze rechterhersenhelft zorgt ervoor dat we alles in hokjes stoppen om de complexe wereld waarin we leven overzichtelijk te maken. Als voorbeeld noemt zij een vrouw bij wie door een ongeluk tijdelijk de rechterhersenhelft was uitgeschakeld. Zij kon later omschrijven wat een volmaakt geluk ze in die periode had ervaren, waarbij ze tussen alles verbindingen zag.

Ook Nicole Sanches is blij met de aandacht die het congres gaf aan de culturalisatie van het nieuwe burgerschap vanuit een ander perspectief. "Het is goed te kijken hoe dat burgerschap wordt gemarkeerd, wat de rol is van de ervaringen van racisme daarin. Burgerschap is niet meer af te lezen aan de geografische plek waar een mens woont, maar er is een verschuiving in dynamiek vanwege de migratieprocessen. Het is lastiger het burgerschap te benoemen, wat is de sense of belonging?" Nicole - Surinaams/Curaçaos - voelt zich meer Caribisch dan Nederlands, ondanks dat ze altijd in Nederland heeft gewoond. Overigens vindt Mitchell dat hij door zijn Afrikaanse, Surinaamse en Nederlandse mix een rijker persoon is. Ook Dorien Nagler - Roemeens/Portugees, maar 'citizen of the world' - onderschrijft het taboe om te praten over verschillen. "In tegenstelling tot de Verenigde Staten is het debat over racisme hier impliciet. We moeten mensen aansporen te reflecteren, te praten om het terug te halen naar het directe bewustzijn. Pas vandaaruit kom je tot het ontdekken van overeenkomsten in plaats van verschillen."

Universeel denken

Waardeoordelen loslaten, geen oude koeien uit de sloot halen, niet teruggrijpen op ervaringen opgedaan vanwege het kolonialisme, maar toegeven aan het feit dat othering (diversiteit, veranderen in allerlei soorten) universeel is. We bestaan uit allerlei onbewuste associaties, waaronder ook negatieve historische associaties. Ieder heeft een rugzak met herinneringen. Dorien: "Dat loslatend moeten we toe naar een bredere dynamiek, universeler denken, niet denken in groepen, maar ons verdiepen in wie de ander is. 'Iedere another', ieder individu is verschillend. Kortom, we moeten elkaar breder herkennen. Vanuit een direct contact met anderen kunnen we een platform bewerkstelligen van gemeenschappelijke interpretatie. We hebben concepten via de wetenschap maar deze brengt geen hiërarchie aan, het universum is niet te bevatten. Mitchell vertelt dat de ABN/Amro als één van de eerste bedrijven dit proces onderkent, tegen de vraag aanliep: hoe komt het dat bepaalde groepen niet doorstromen? Zij geven managers een training om zich bewust te worden van 'mindbugs', het leren inzien van automatische onbewuste processen die waarde toekennen aan dingen.

Poffertjesbeslag

Pas als we de complexiteit van ons mensen kunnen accepteren, komen we bij eenheid. Dan stroomt het, dan loopt alles door elkaar. Stasja: "Dan overlappen we elkaar en vullen elkaar aan. En dat is op elk moment en in elke situatie weer anders. Het is als een stad: deze is altijd in beweging, die verandert elk moment." Of we daar ooit komen als mensheid, daarover zijn de studenten verdeeld. Stasja gelooft er wel degelijk in, Mitchell denkt dat dat te hoog gegrepen is. "Opposities zitten in onze denkstructuur, we moeten wel kijken wat de verschillen met ons doen, we moeten de negatieve associaties aan ons voorbij laten gaan en de positieve dingen vasthouden. Je ontkomt niet aan de feiten: ik ben zwart en ik ben een man, maar ik ben nog veel meer dan dat en dat wisselt in verschillende contexten." De discussie ontspint zich vandaaruit nog verder, want soms is de grens man/vrouw al niet eens te geven, zo beweert Nicole; mensen laten zich ombouwen of voelen zich zelfs vrouw noch man. Stasja brengt het verhaal van Freud in. Mensen zijn als poffertjesbeslag, alle input is dezelfde, hetzelfde beslag komt in de bakjes terecht, wat erbuiten valt, is niet bestaand, niet relevant. Het is een interessante discussie tussen vier antropologen die ieder op hun eigen manier zo bevlogen zijn om te denken over en te handelen naar een betere mensheid, een betere wereld.

Stasja denkt dat het moet lukken, het is een uitdaging. "Its a challenge, but I believe we can get there." Haar stem schalt na door de hoge gangen van de universiteit van Amsterdam als ze eraan toevoegt: "Want in deze hele zoektocht van de mensheid blijven we in de liefde geloven."

Het Compagnietheater was afgeladen tijdens het congres: What happened to racism in the Netherlands?

Inspiratie

'Loodzwaar en prikkelbaar'

Herman van Bergen, zijn werk is niet te vatten in slechts één discipline. Hij is illustrator, schilder en maakt beelden. Iemand die probeert te verwezenlijken wat in het verlengde van zijn emoties en ideeën ligt. Toen ik hem vroeg naar voorbeelden in zijn disciplines zei hij zonder enige twijfel: "Voor de schilderkunst Willem de Kooning, voor de beelden Anselm Kiefer."

Materiaal
Kiefer, een Duits beeldend kunstenaar en maker van driedimensionale werken, vaak met het zwaarmetaal, lood. Van Bergen: "Hij maakt zulke grote werken dat halve musea gestut moeten worden, gigantische beelden, met niet zelden de Tweede Wereldoorlog als thema. De thematiek in zijn werk spreekt me vooral aan en daar is de materiaalkeuze zeer belangrijk bij. Wanneer je een werk met enige impact wilt maken, kan dat niet zonder de juiste materiaalkeuze. Kiefer gebruikt veel lood, heftig om mee te werken daar het gesmolten moet worden alvorens te kunnen gebruiken, in gesmolten hoedanigheid zou een druppel zo door je voet vallen. Maar vooral de symboliek; niet alleen de Duitse maar de hele menselijke geschiedenis is loodzwaar. Er ontstonden geweldig imposante dingen. Nobelprijswinnaar Naipaul uit Trinidad verwoordde dit treffend in zijn uitspraak 'Het goud van de verbeelding verandert in het lood van de realiteit'."

Van Bergen maakt beelden met de typisch Curaçaose doorn, sumpiña van de wabi, de Acacia Tortuosastruik. De symboliek van het materiaal is wellicht enigszins vergelijkbaar met dat van Kiefer.
"Zo ga ik een labyrint (doolhof) 'de Kathedraal van doornen' maken. Wij mensen zijn de doornen. Wij zijn niet het lieve, zwakke onschuldige babyhuidje met daaromheen de Christusdoorn. Het is niet wat ons overkomt, het is zoals we zijn. Wat heeft het voor zin om het zo moeilijk te maken naar elkaar toe, terwijl het leven al kei- en keihard is."

Religies
"Wat Willem de Kooning laat zien is juist dat hij totale vrijheid bereikt in de ik-figuur. Hij raakt helemaal los van elke band, met welke traditionele of figuratieve elementen dan ook. Hele mooie lijnen, heel emotioneel, heel krachtig. Een uitdrukking van vrijheid. Zonder enige interpretatie van wat een religie je wilt opleggen." Van Bergen hekelt alles wat een ander probeert op te leggen. In het gesprek haalt hij ook enkele keren religies aan. Van Bergen: "Ik heb het veel over religie omdat mensen dat gebruiken als een kapstok voor normen en waarden, maar religie heeft juist daardoor veel kapot gemaakt. Ik ben niet religieus, meer spiritueel. Ik ben zeer sceptisch over wat we hier op aarde doen, echt niet over alles, maar hoe we hier met elkaar omgaan."
"Ook ben ik me bewust van mijn donkere kant; als ik generaal in het leger was geworden - gelukkig werd ik afgekeurd om psychologische redenen, wat nog heel veel werk kostte om dat zover te krijgen - had ik zeker een heleboel mensen omver geschoten. Dat is ook precies iets met de kathedraal, zodra je je bewust bent van de dingen die je verkeerd doet, kan je ermee omgaan. Maar de meeste mensen kunnen dat niet aan."

Filosofie
Van Bergen vertelt verder over het kathedraalproject, het feit dat hij in deze tijden een bijdrage van de Mondriaan Stichting heeft gekregen. "In het labyrint proberen wij, het is immers een community project, eigenlijk het luchtige, creatieve, spontane, het vrije van Willem de Kooning te combineren met het zware van Kiefer. Als je dadelijk naar de massa van doornen gaat kijken van 20 bij 20 meter met muren van 7 meter hoog, dan komt dat bijzonder prikkelbaar en agressief over, maar zodra je daar een lamp in aansteekt wil je het aanraken, dan wordt het goud. Het wordt dus indrukwekkend om naar te kijken, maar heeft ook een educatief karakter. De beginfilosofie is dat de Europeaan een humanitaire en ecologische ramp heeft veroorzaakt na het ontdekken van de 'Nieuwe Wereld'. Door Europese inmenging hier in de natuur zijn vele hardhouten bomen weggehaald om er boten van te maken. En door de geiten, die eten echt alles op wat groen is. Maar dat kan je doortrekken naar nu: wanneer je door het doolhof 'de kathedraal' loopt, hoop ik dat de mensen zien en ervaren wat machtigen over de aarde voor een invloed op het bestaan hebben.

Herman van Bergen bewondert Anselm Kiefer, maker van kolossale beelden zoals deze, Jericho genaamd, bij de Royal Academy of Arts in Londen.

Woman III van Willem de Kooning

Culturele Agenda

Landhuis Bloemhof

In Landhuis Bloemhof is nog t/m 30 januari de expositie 'Through the years with Ria Houwen' te bezichtigen, een expositie van schilderijen van leerlingen van Ria Houwen, te weten Joke Piso, José Wagner, Justa Guljé, Karin Tseng, Liesbeth Kraetzer, Merle Ann van de Zande, Monique Wilsoe, Nel-An van Eenennaam, Trix Boelhouwer, Vreek Krepel en Winnie Stegeman-Tanasale. De expositie laat een klein overzicht zien wat er in de afgelopen jaren geproduceerd is. Er is steeds uitgegaan van een opdracht, waarin een thema en een techniek centraal stonden. Landhuis Bloemhof ligt aan de Sta. Rosaweg 6, naast Café 'Tap Maar In' en is open van dinsdag tot en met zaterdag van 09.00 tot 14.00 uur. Voor meer informatie kunt u bellen naar 737-5775 of een e-mail sturen naar info@bloemhof.an.

Art in Avila

Art in Avila nodigt u uit op zondag 20 januari om 11.00 uur voor de opening van de foto-expositie 'New and Old' van de bekende kunstenares Ellen Spijkstra in de lobby en op de patio van het Avila Beach Hotel.

Avila Chamber Music Celebration

Van 22 t/m 27 januari gaat Avila Chamber Music Celebration haar zesde seizoen in met Anne-Marie McDermott, pianiste, Ida Kavafian, viool, Steven Tenenbom, viola en Peter Wiley, cello. Dinsdag 22 januari om 18.00 uur wordt in La Belle Alliance een volledig Beethoven (1770-1827) programma uitgevoerd. Zaterdag 26 januari om 17.00 uur is in het Paleis van de Gouverneur te Fort Amsterdam een gevarieerd programma met werken van Mozart (1756-1791), Haydn (1732-1809), Schumann (1810-1856), Kernis (1960), Rachmaninov (1873-1943) en Brahms (1833-1897).

Zondagochtend om 11.00 uur bestaat in La Belle Alliance het programma uit werken van Mozart en Antonín Dvořák (1841-1904).

Stuurt u z.s.m. maar in ieder geval voor de maandagavond uw info op naar: agenda.cultuur@gmail.com

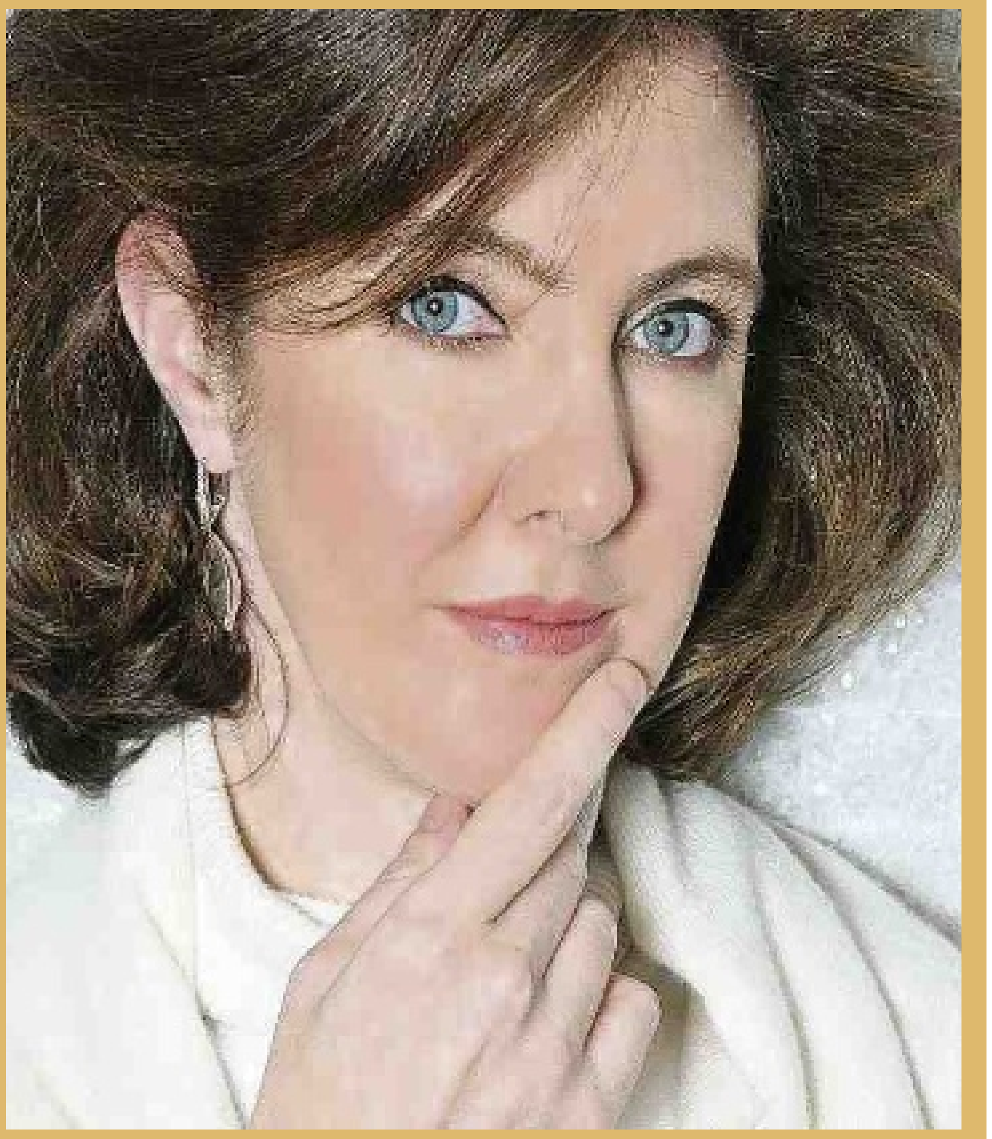

Het jaarlijkse Avila Chamber Music Celebration staat onder leiding van de Amerikaanse pianiste Anne-Marie McDermott.

Geïnspireerd door Nanzi-vertellingen

Galeria Kas di Kultura en Anansi Masters nodigen een ieder uit voor de opening op zaterdag 19 januari van 19.00 - 21.00 uur van de kunsttentoonstelling met werken van de Curaçaose kunstenaars Morgaine Parris, Merly Trappenberg, Lorraine Rosalia, Wendell Tielman, Sandra Leonora, Joan van Leeuwen, Nataly Pas, Dennis Sint Jago en vijf studenten van de Adriana's Academy.
Ze lieten zich inspireren door de Nanzi-vertellingen die in maart vorig jaar bij het Anansi Masters vertel-evenement zijn vastgelegd op het Brionplein.
Tijdens de opening zal regisseur Jean Hellwig het eerste exemplaar uitreiken van de dubbel-dvd 'Anansi Masters - the story continues'. Deze expositie is nog te zien tot 30 januari, maandag t/m vrijdag van 09.00 -12.00 en 14.00 - 16.30 uur in Galerie Kas di Kultura aan de Koningin Wilhelminastraat 1 te Scharloo.

Anansi Masters
Curaçao vormt een historische schakel tussen West-Afrika en de rest van de wereld in de verspreiding van de Nanzi-verhalen naar onder meer het Caribisch gebied. In het internationale project Anansi Masters verzamelt en ontsluit regisseur Jean Hellwig wereldwijd de vertelde volksverhalen over de spin Nanzi met behulp van video en internet.
Na Ghana en Nederland zijn Curaçao en Aruba de eerste Caribische landen waar Nanzi-vertellers werden vastgelegd. In samenwerking met Kas di Kultura lieten diverse kunstenaars op Curaçao zich inspireren door de vertellers die vorig jaar op het Brionplein gefilmd zijn door de camera's van Anansi Masters. Door deze unieke samenwerking is op Curaçao nieuwe materiele cultuur gemaakt uit ons historische immateriële culturele erfgoed.
Voor de dvd 'Anansi Masters - the story continues' zijn de Papiaments-talige Nanzi-vertellingen vertaald en ondertiteld naar het Engels. Op de dubbel-dvd zijn 32 vertellers uit Curaçao en Aruba te vinden. De dvd is te bestellen via info@vistavisuals.nl.

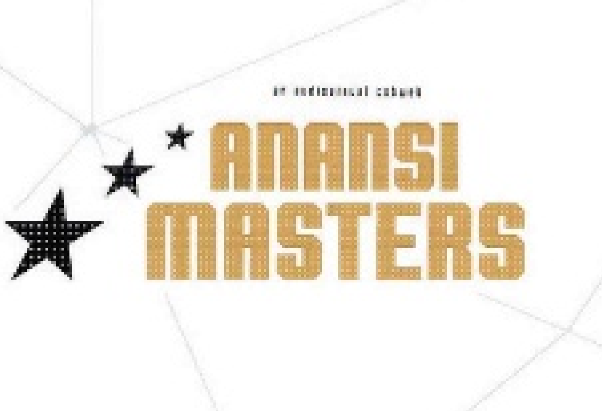

Het doel van het Anansi Masters-project is om te laten zien hoe de Kweku Ananse-vertelcultuur van Ghana verbonden is met de Nanzi-verhalen die in grote delen van het Amerikaanse continent en de Cariben te vinden zijn.
Daarvoor worden verschillende activiteiten ontplooid om de Nanzi-cultuur te revitaliseren en te vernieuwen. Mensen komen in contact met het eigen erfgoed en met verwant erfgoed uit andere culturen. De resultaten zijn in beeld en geluid gedocumenteerd in de online-database www.anansimasters.net.
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Kas di Kultura, Helen de Haas, tel 566 0033 / 434 7309, helen_de_haas58@yahoo.com of met Jean Hellwig +31 6 2127 1555 / info@vistavisuals.nl.

Nanzi-vertellingen uit verschillende landen, zijn gedocumenteerd in de online-database www.

Hella Haasse:
Ook posthuum verrassend

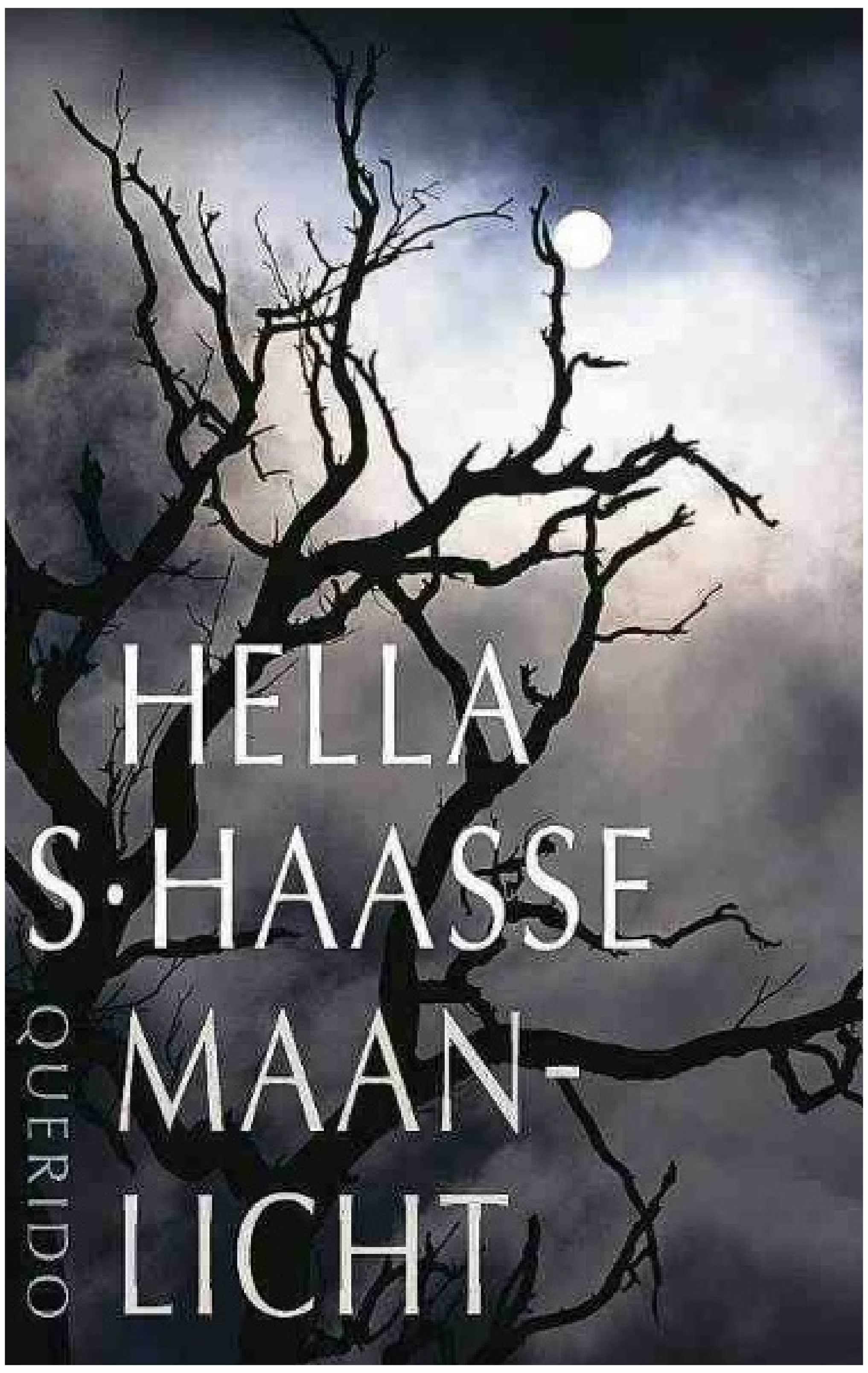

Wat een verrassing: vier onbekende verhalen van Hella Haasse, nu kortgeleden, een jaar na haar overlijden, in de bundel Maanlicht verschenen. Voor liefhebbers van Haasse prachtig nieuws. Alhoewel de hand van Haasse in iedere zin waarneembaar is, zijn deze op nog jonge leeftijd geschreven verhalen een beetje anders dan het andere dat ze schreef. Het eerste verhaal schreef ze toen ze pas 20 was. We kennen Haasse als de veelzijdig getalenteerde bedachtzame dame van de Nederlandstalige literatuur.

Tekst: Brede Kristensen

Hier leren we haar kennen als een jonge schrijfster die met trefzekere overtuiging uitdrukking geeft aan haar magisch-realistische beleving van de wereld. De spontane vlotheid waarmee ze geschreven zijn doet denken aan haar debuutnovelle Oeroeg (1948). Maar Oeroeg was een maatschappij-kritisch verhaal. Die zijde van haar schrijverschap is weliswaar nooit verdwenen, maar toch geleidelijk naar de achtergrond gedrongen, terwijl haar gevoel voor de magische dimensie van de werkelijkheid meer naar de voorgrond kwam. Altijd knap doordacht en complex gelaagd. Nu maken we kennis met de jonge magisch-realistische Haasse en dat betekent een nieuwe leeservaring. Ze vormen de opmaat voor de novelle 'De verborgen bron' uit 1950 en zoveel ander, later werk.

Dikwijls heeft ze het erover gehad: haar fascinatie voor het raadselachtig mysterieuze van de werkelijkheid. 'Dat heeft te maken met mijn jeugd in Indië, met de ondoorzichtige sfeer, de mysterieuze natuur', zei ze in een interview met Aleid Truysens. Of dit inderdaad typerend voor Indië is, betwijfel ik. Eerder denk ik dat het te maken heeft met opgroeien in twee culturen. Zij, een meisje met een Nederlandse achtergrond, groeit op in Indië, in een cultuur die in zoveel opzichten anders is. Ik stel me haar Indische vriendin voor. Ze kan het prima vinden met Hella, maar ze voelt dat er in het leven van Hella krachten werkzaam zijn die zij niet kent. Dat maakt hun vriendschapsrelatie zo boeiend en bij tijd en wijle misschien ook een beetje huiveringwekkend. Als Hella dan later naar Nederland afreist om te studeren, krijgt ze Nederlandse vrienden en vriendinnen, die op hun beurt natuurlijk merken dat Hella iets in zich draagt dat ze niet kunnen plaatsen, dat hun begrip te boven gaat. Uiteraard is er altijd sprake van onbekende krachten in de ander die wij ontmoeten. Elkaars achtergonden kennen we slechts ten dele. Gelukkig. Anders zou het leven saai en vlak zijn. Opgroeien in een dubbele cultuur versterkt dat effect in hoge mate. Dat is bedreigend en uitdagend. Haasse is de uitdaging op creatieve wijze aangegaan.

In het eerste verhaal met 'Een verhaal' als simpele titel, spreekt de ik-persoon de lezer als 'vreemdeling' toe. We krijgen een soort bekentenis te horen van een jongeman die woont en werkt in de buurt van een oude stad. Op een avond betreedt hij de oude stad met oude huizen en straatjes, met een geheimzinnig verleden. 'De stad scheen mij een levend wezen, een schone donkere reuzin, lang uitgestrekt op aarde, met om hals en lendenen guirlandes van lampen; ze lachte met dipe stem, haar adem ruiste als de zee, in haar oren zwaaiden witte kegels van zoeklichten'. Terwijl de wind stil naast hem voortkruipt - mooi beeld van relatieve stilstand - ontmoet hij een vreemde, die hem lijkt in te wijden in het verborgen leven. Ze horen muziek die tot dansen aanspoort en ze ontmoeten de muzikanten, gemaskerden, onechte wezens zich tooiend in het veelkleurige gewaad van het kwaad. Langzaam dringt het tot hem door dat hij zich in een grot bevindt en dat de muzikanten eigenlijk met andere dingen bezig zijn dan muziek maken. Ze regelen hun duistere zaakjes. Later, na een doorwaakte nacht, besluit hij het demonische dansfeest van de wereld de rug toe te keren om zich te vestigen op een eiland waar het ruisen van de zee de muziek van de wereld overstemt. Ons, lezers, stelt hij gerust. Wij hoeven daar niet te blijven. 'Een schip zal ons ophalen'.

Misschien dat ze niet goed raad wist met deze adolescente afkeer van de wereld. Naar alle waarschijnlijkheid wilde ze het verhaal later nog eens onder handen nemen om te perfectioneren. Ze liet het liggen in een 'witte map' van nog te redigeren werk. De map werd nooit gevonden, maar wel heel veel los onvoltooid werk, waaronder deze vier voltooide, maar niet geperfectioneerde verhalen. Wat mij betreft is het prima zo. Die kleine onvolkomenheden en die soms weinig subtiele, jeugdig-kritische kijk op de wereld, vind ik juist zo charmant. Eigenlijk Haasse op haar echtst. En een voorbode van wat nog komen zou.

'Landschap in olieverf' zal geïnspireerd zijn door de magisch-realistische schilderkunst van Willink met verlaten huizen en omineus kijkende figuren tegen een achtergrond van betoverend gekleurde luchten. Het is een verhaal vol onbestemde dreiging, dat ze in 1946 had willen publiceren als een korte novelle. Vanwege het trieste overlijden van haar dochtertje is dat er nooit van gekomen. Heeft ze het verhaal voor of tijdens de ziekte geschreven? We weten het niet. Een vrouw, Eunice, stapt met haar jonge echtgenoot een oud landhuis met een nukkige schoonmoeder binnen. Een schilderij trekt haar aandacht, met bloemtrossen die 'gloeiden in vreemd zonlicht, de laatste stralen die nog door wolken dringen voor een onweer losbarst. In datzelfde licht waren de bomen van het landschap... verzadigd groen, haast fonkelend tegen de horizon'. In datzelfde schilderij een man, lijkend op haar echtgenoot, 'met een ontbladerde roos in een verstoorde hand'. In het verhaal dat volgt wordt de betekenis van deze schilderijelementen op tragische wijze werkelijkheid. Alsof ze zeggen wil dat we dingen die komen gaan kunnen voorvoelen. We 'zien' het allemaal eerder, als in een schilderij. De evocatieve kracht van dit verhaal is groot.

'Maanlicht' gaat over een geheimzinnig huis, een thema dat Haasse in haar leven regelmatig zal variëren. In dit verhaal komen we zinnen tegen, eveneens sterk evocatief, die ons vertellen waarover zij het in later werk zal hebben. Ze beschrijft de aandacht opeisende sfeer in het huis. 'De klok tikte, de koperen lichtkrooon schommelde, de schaduwen bewogen. Met het vallen van de avond werd de stilte absoluut. De stilte kreeg persoonlijkheid. Voor mij onzichtbaar bewoog ze door de kamer en spon een magisch web, waarin ik verward raakte, even hulpeloos gebiologeerd als het slachtoffer van een spin'. Het is niet bedoeld als griezelverhaal. Zo beleefde zij de werkelijkheid, mysterieus en gevaarlijk voor wie niet op zijn hoede is. Maar altijd zijn er de voortekenen. Het is een kwestie van opletten, kijken, nadenken, verbanden leggen, maar ook van wegdromen zodat de diepere lagen van de magische werkelijkheid langzaam tot ons kunnen doordringen. Alleen door daarin door te dringen leren we onszelf beter kennen. Even later schrijft ze over de vergelijking van de stilte met het web: 'toen de vergelijking me inviel, ging er een schok door mijn halfverdoofde zenuwen'. De hoofdpersoon ontwaakte, letterlijk en figuurlijk.

In het laatste verhaal verschijnt een Hella Haasse-achtige hoofdpersoon Laura Eskes, die wil loskomen van haar ziekelijk-heerszuchtige moeder en van haar kleurloos bestaan. Ze zoekt naar een tegenwicht en gaat op reis. Maar het lijkt alsof ze passief op een wonder wacht, dat voor haar de betekenis heeft als een vlucht uit de werkelijkheid. Ze logeert in een vreemd pension met wel buitengewoon vreemde gasten, in een verlaten streek in Schotland, met woeste bergen en still meren. Van de gastvrouw, mevouw Caulder begrijpt ze niets. Waarom verzorgt ze zulke door het leven getekende gasten? Ze ontdekt dat mevrouw Caulder vindt dat zij het werk van haar moeder moet voortzetten. Ze is de tegenhanger van Laura. In het verhaal zijn de dialogen vluchtig, maar toch niet zonder betekenis. Uiteindelijk vindt Laura er een zekere rust terwijl ze 'eigenlijk toch niets bijzonders beleeft'.

Ik moet zeggen heel blij te zijn met deze posthume publicatie van haar vroege verhalen. Behalve dat het interessante verhalen zijn, geven ze een duidelijk beeld van de persoon Hella Haasse, van wat haar beweegt, van haar zoektocht naar zin en betekenis van de geheimzinnige werkelijkheid die ook in ons is. In vrijwel iedere roman van haar, merkt de lezer dat hij in wezen een vreemdeling is die zich in een vreemd huis bevindt. Maar Hella Haasse wilde niet te confronterend zijn. Wilde het leven ook voor zichzelf leefbaar houden. Ze zorgde er altijd voor dat er wel ergens een schip was dat de lezer kon ophalen, terug naar het vertrouwde.

Alleen voor de liefhebber van Hella Haasse, voor lezers die genoten van de verhalen uit het in 2006 verschenen 'Het tuinhuis'? Het zou me niet verbazen als mensen die moeite hebben haar te waarderen juist door deze vroege verrassende verhalen, een beetje onaffe schetsen zou ik zeggen, ontdekken welk een groot schrijfster zij eigenlijk was.

Hella Haasse
Maanlicht, 2012
De verhalen zijn bijeengebracht
door Patricia de Groot.

Leesvoer

Beatrix, Koningin der Nederlanden

Koningin Beatrix wordt de 31e van deze maand 75 jaar en sinds 1980 zit ze op de troon. Het boek Beatrix, Koningin der Nederlanden is een eerbetoon: een koffietafelboek vol prachtige foto's en met alle aspecten van haar veelzijdige functies als koningin.

Een team van specialisten, onder leiding van Han van Bree, heeft hoofdstukken geschreven over Beatrix' omgang met de politiek, religie, kunst, mode, het volk, de pers en haar familie. Elk hoofdstuk is rijkelijk voorzien van foto's. Hoe is Koninginnedag door de jaren heen veranderd? En hoe is Beatrix de afgelopen decennia omgegaan met alle politici die bij haar langskwamen?

Haar vele hoedjes en jurken worden besproken en haar steeds groter wordende gezin speelt uiteraard ook een grote rol. En wie weet zal de troonsafstand niet al te lang meer duren...

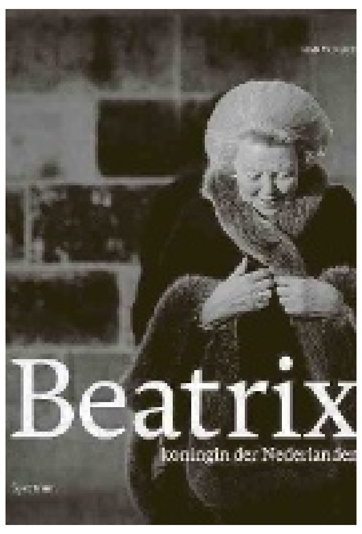

Ars Poëtica

Nieuwjaarsbrief

Gelukkig nieuwjaar, Zoet, en dank je voor het oude.
Mijn jaren duren lang en die van ons zijn kort.
Je kerstboom staat zijn groen nog in het rond te neuriën
Van de bossen ginder, allemaal zijn zij gekomen
Naar de Daenenstraat om ons hier toe te geuren.
Gelukkig nieuwjaar, Zoet, en dank je voor het oude.

Die dag in maart dat jij mij langzaam overkwam
Is ook vandaag mijn zon. Het sneeuwt de kamer onder
Met herinneringen die wij worden, warm en koud
Zijn wij voortaan elkaars geheugen en vergetelheid.
Ook straks gaan wij gearmd en stil dit wit in daar.
Gelukkig nieuwjaar, Zoet, en dank je voor het oude.

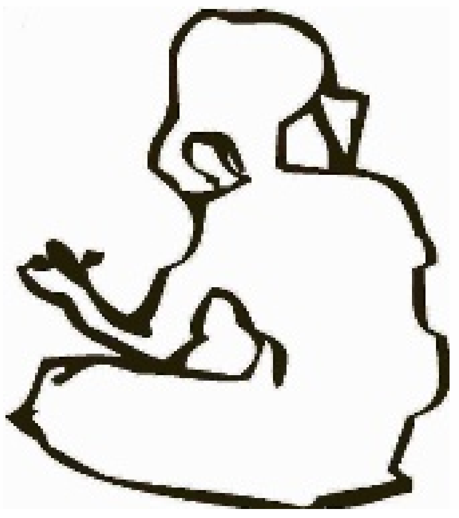

Leonard Nolens, En verdwijn met mate (1996); Amsterdam: Querido

Huntu Kòrsou

Curaçao op zijn puurst

Hoewel ik er niet altijd aan toekom, trek ik graag de natuur in voor een wandeling. Heerlijk even genieten van het natuurschoon en van de kleine dingen die Moeder Natuur ons laat zien. Aan het einde van de rit zit ik als een opgeladen batterij achter het stuur en geniet ik nog even na van al het moois dat aan mijn ogen voorbij is gegaan. En besef ik waarom ik na zeventien jaar in Nederland te hebben gewoond weer terug ben gekomen naar dit prachtige eiland. 'Dit is Curaçao op zijn puurst'.

Tekst: Aroena Lakhi

Onlangs ervoer ik dit toen ik samen met zo'n vijftien man onder begeleiding van een gids van Grupo Biná, het Shete Boka National Park inging voor een uitgebreide hike tussen de rotsen en vegetatie en langs verschillende boka's.

Grupo Biná is een professionele natuurgidsengroep die in samenwerking met Curaçao Footprint Foundation natuurwandelingen verzorgt. Op plekken zoals Shete Boka, Jan Thiel en Boka Sint Michiel. Curaçao Footprint Foundation draagt zodoende bij aan, zoals hun website aangeeft, 'het zichtbaar maken van de natuurlijke waarden die van Curaçao maken tot wat het eiland is'.

En jawel, zo'n wandeling door het Shete Boka-park gaf mij al gauw inzicht in de bijzondere details van dit gebied. Zo kwamen wij langs manzanillabossen die destijds om aangeplant voor de schaduw. Vooral in de droge tijd waren deze plekken zeer welkom, omdat de bomen niet zoals andere vegetatie hun bladeren kwijtraken en dus altijd groen blijven. Een leuk weetje dat ik erbij geleerd heb is dat het sap van de manzanilla biologisch gif is voor termieten. Ook kwam tijdens het wandelen een vleugje nostalgie naar boven, want ineens stopten wij bij de 'yerba kuchú' oftewel mesgras. Aan deze vlijmscherpe plant heb ik mij als kind in Suriname menigmaal verwond. Verder kwam ik onze bekende bolcactussen her en der tegen. Zij blijven prachtig om naar te kijken. Wat het meeste indruk op mij maakte was Boka Tabla. Achter haar krachtig omhoog spuwende water en ruigheid, voelde ik een ultieme rust die als een soort deken over dit hele gebied rust. Deze rust had mij aan het einde van de wandeling in zijn greep en tevens hoopte ik dat dit gevoel nooit meer zou verdwijnen...

Ik ben het met de visie van Curaçao Footprint Foundation eens dat wij trots mogen zijn op ons natuurschoon en dat wij het, zo kwetsbaar als het is, moeten koesteren. Daarom hoop ik dat met dit verhaal 'de vonk van passie voor de natuur' ook overslaat op u. Waardoor respect voor alles wat groeit en bloeit zijn intrede kan doen in ons leven en een vanzelfsprekendheid wordt. Laten wij dit delen met onze (klein)kinderen, de toekomst van morgen. Zodat zij meegenieten van en weten dat op ons eiland een diamant van onschatbare waarde huist en dat wij deze gezamenlijk dienen te beschermen.

Meer informatie: www.curacaofootprint.org.lity of life' op Curaçao.

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Milieu

'Slimme' benadering klimaat

In de Cariben is klimaatslimme landbouw in staat om de productie te verhogen. Dit gebeurt door nuttige informatie over het weer en het klimaat mee te nemen in het landbouwproces. Klimaatslimme landbouw wordt gepromoot door de voedsel- en landbouworganisatie FAO. Deze vorm van landbouw wil de productiviteit duurzaam verhogen, broeikasgassen verminderen en de nationale voedselzekerheid alsook de ontwikkelingsdoelen (MDG's) nastreven.

Het Caribisch Landbouwmeteorologisch Initiatief (CAMI), met uitvalsbasis op Barbados, ondersteunt het project en zal alle weersomstandigheden zo nauwgezet mogelijk bezorgen zodat die informatie kan bijdragen tot gerichte beslissingen over de landbouwproductie. Tien nationale meteorologische diensten verdeeld over het Caribische gebied maken deel uit van CAMI, dat onder meer gesponsord wordt via een wetenschappelijk programma van de Europese Unie.

Slimme beslissingen
Het CAMI wil de Caribische landbouwers bijstaan door gerichte voorspellingen te doen over het aankomende regenseizoen, maar evenzeer over ziektes. Verder willen ze de lokale boeren wegwijs maken in de veranderende weers- en klimaatomstandigheden. Al die kennis moet bijdragen tot het nemen van slimme beslissingen.

"We zijn geïnteresseerd in klimaatslimme landbouw omdat we voor een van de grootste uitdagingen van de eenentwintigste eeuw staan", zegt Indra Haraksingh, expert zonne-energie van de University of the West Indies (UWI).

"De te verwachten bevolkingstoename tegen 2050 zal schadelijk zijn voor de planeet", zegt ze. Volgens haar is landbouw de enige sector waar drie keer voordeel kan worden gehaald uit de verhoging van productiviteit, de reductie van broeikasgassen en voedselzekerheid. "Om voedselzekerheid te bereiken moet de voedselproductie met 70 procent toenemen tegen 2050. Ondertussen moeten we ervoor zorgen dat we het natuurlijke ecosysteem conserveren."

Meer inkomsten
"Sinds we werken met de agrometeorologische richtlijnen hebben we betere oogsten en dus ook meer inkomsten", zegt Owolabi Elabanjo, een plaatselijke landbouwverantwoordelijke op Antigua. "We houden rekening met het klimaat dat het beste bij bepaalde gewassen past. Deze periode is bijvoorbeeld heel goed voor de productie van tomaten."

Antigua en Barbuda's samenwerking met het CAMI was succesvol, want de overheid kon voor 2012 een verhoging van de voedselproductie van 5 procent optekenen in vergelijking met het jaar daarvoor.

Minister van Financiën Harold Lovell zegt dat er ondanks de toenemende weers- en andere problemen toch groei opgetekend kon worden. "Het ministerie van Landbouw moet MDG 1 halen, de reductie van extreme honger en armoede. Dit doel kan bereikt worden door de voedselzekerheid te verhogen en een economische groei. De landbouwsector kan hier aanzienlijke bijdragen leveren", zegt hij.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Lichaamsholte; 5. deel van een schip; 8. bovenlicht; 12. rondedans; 13. kruidensoort; 16. stonde; 17. lidwoord; 18. deel van een schip; 19. duw (Eng.); 21. voorzetsel; 22. meer in Kazachstan; 24. defect; 26. voorteken; 28. tod; 30. achttiende–eeuwse japon; 31. deel van India; 32. plakbriefje; 35. etgroen; 37. rivier in Siberië; 38. Britse voetbalclub; 39. rund; 40. versuikerde tablet; 42. soort steenkool; 45. nogmaals; 46. muziekgenre; 48. scheepsherstelplaats; 49. deel van een wiel; 51. communicatiemiddel; 53. ongewerveld dier; 55. persoonlijk vnw.; 56. omwenteling; 58. rekening; 60. voorzetsel; 61. Iers Republikeins Leger; 63. voltallig; 65. familielid; 66. kaassoort; 67. verbindingsstuk; 68. aangrenzend.

VERTICAAL:
1. Godsgericht; 2. maal; 3. muzieknoot; 4. open plek in een bos; 5. Franse schilder; 6. landbouwwerktuig; 7. boomwol; 8. ongebonden; 9. thans; 10. meer in Canada; 11. balspel; 14. elasticiteit; 15. belang; 18. kubus; 20. rijzig; 23. sprookjesfiguur; 25. schietlood; 27. Noordafrikaans land; 29. vakantie; 31. tuin; 33. insect; 34. Engels lidwoord; 35. snavel; 36. Noorse godheid; 40. zacht als dons; 41. donatie; 43. Amerikaanse staat; 44. piepschuim; 46. sieraad; 47. oud scheepstype; 50. de lucht betreffend; 51. opstootje; 52. vrouwelijk dier; 54. hoofdstad in Europa; 57. grootvader; 59. brandgang; 62. uitroep van pijn; 64. achter; 65. voorvoegsel.

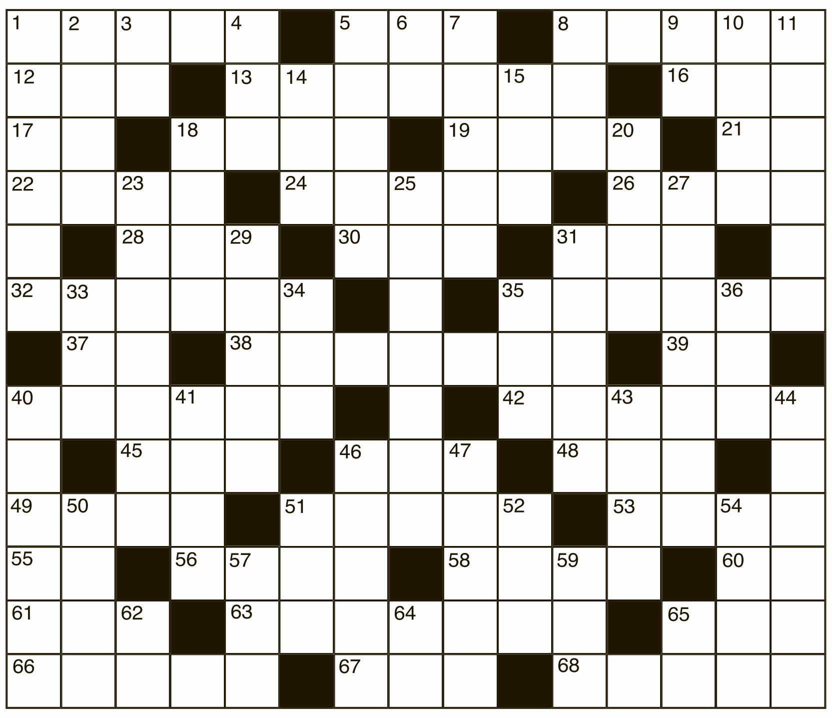

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Agnes Leslie
Pos Chiquito 3
Aruba

Max Maria
Kaya Mikeas 31
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

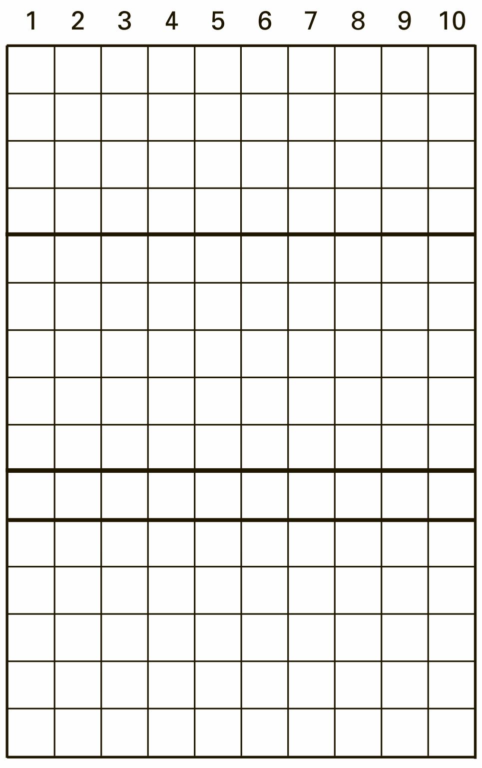

1. Taaie lekkernij, fraai grasveld, dag v.d. week;
2. pluim, inwendig orgaan, been v.d. ruggengraat;
3. drinkgerei, via, toch nog;
4. geestdrift, forum, postludium;
5. strook, wapen, opzettelijk;
6. drietal, inleiding, openbaar;
7. wandpilaster, Franse schilder, kozakkenhoofdman;
8. hinder, monsterlapje, wegverharding;
9. verharde huid, schoenvorm, verwonding;
10. waterplant, plant, kamergenoot.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

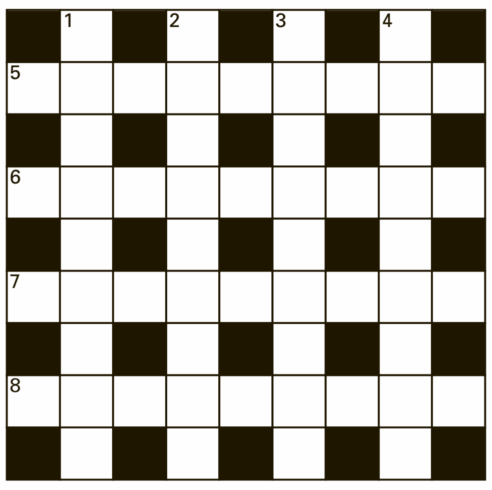

Horizontaal:
5. Zo ongeveer is de kleding foetsie (6); Asfalt maakt een schip incompleet (6);
6. Kunstleer zonder een muziekvorm (3); Middel om een huisdier vast te leggen ? (8);
7. Van een fiets bij boeren- en warenhuis (7); Van stand in een slot zonder maat (5);
8. Die middenstander komt er wel! (6); Soort bierwagen? (8);

Verticaal:
1. Fortis en de ING? (8); Men neemt aan dat het hoog (op)loopt (5);
2. Zonder hem is er geen geld (7); Stofnaam (5);
3. Stelletje dat wel uitkijkt (8); De kleur van een duo (5);
4. Een muzikale munt komt van pas (6); Stadsdeel met geld voor drank (7);

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

T	K	IJ	L	E	K	I	U	R	B	E	G	T
S	T	A	A	L	P	D	E	O	R	B	R	E
A	T	O	L	S	R	U	U	T	S	E	I	T
K	I	M	A	M	G	O	D	K	P	K	E	N
T	Z	R	U	D	E	I	T	A	K	O	L	A
E	G	E	R	I	I	L	V	U	N	E	E	V
K	A	N	E	U	R	E	D	K	S	N	L	E
O	D	E	G	Z	O	O	H	E	U	E	B	L
L	E	L	I	D	E	P	T	N	M	T	U	E
N	T	E	T	G	R	I	T	I	I	N	O	R
E	R	T	S	A	IJ	R	L	O	R	E	D	R
R	O	N	E	A	A	U	I	E	P	R	L	I
E	O	U	Z	W	E	E	D	S	N	P	E	K
P	B	T	Z	E	E	D	L	E	H	C	S	T
U	E	S	T	G	D	N	A	L	F	R	U	T
D	G	I	T	H	C	A	P	A	A	H	C	S

Apert
Broedplaats
Dogma
Double
Duperen
Geboortedag
Gebruikelijk
Gewaagd
Irrelevant
Kleinheid
Knoet
Lokatie
Loketkast
Melde
Potpourri
Prenten
Primus
Schaapachtig
Schelde
Stuntelen
Stuurslot
Territorium
Turfland
Ukkel
Ukkie
Zeezeilen
Zestig
Zwart
Zweeds

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

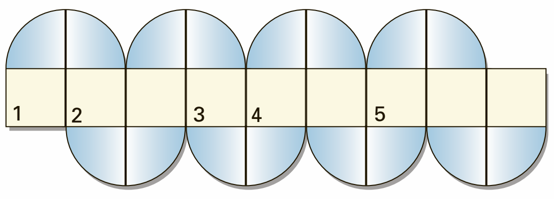

1. Citrusvrucht; **2.** kielspit; **3.** groente; **4.** tamme eend die wilde eenden lokt; **5.** leren.

© Puzzelland/130119

SUDOKU

	9	8			7	2		
3		4	9	6				7
	7						3	
			6				5	2
	8				5	6	4	3
9	5			2				
		1	5	3				
		7				4		
8			7		2	3	1	

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige keer

5	7	4	6	9	8	2	3	1
1	2	9	3	4	7	8	5	6
3	6	8	2	5	1	7	9	4
7	9	6	1	2	4	3	8	5
2	4	5	8	6	3	1	7	9
8	1	3	5	7	9	6	4	2
6	8	1	4	3	5	9	2	7
9	5	2	7	8	6	4	1	3
4	3	7	9	1	2	5	6	8

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Plantkunde; 8. biet; 11. hor; 12. wee; 13. tak; 14. pa; 16. nop; 18. gad; 19. go; 20. ahr; 22. sam; 24. pos; 25. pro; 26. raak; 28. kolom; 30. roos; 31. mee; 33. sem; 34. manet; 36. vent; 37. pook; 38. pegel; 40. ere; 42. tee; 45. ofir; 46. kreuk; 48. loop; 50. til; 51. pad; 52. set; 54. sen; 55. er; 56. gup; 58. air; 60. ra; 61. pek; 62. jas; 64. pui; 66. toon; 67. parisienne. VERTICAAL: 1. Popart; 2. ah; 3. non; 4. tros; 5. uw; 6. nep; 7. de; 8. bad; 9. ik; 10. troost; 13. tas; 15. aha; 17. pak; 18. gom; 19. groep; 21. ram; 23. mosterd; 24. pompeus; 25. pon; 27. kever; 29. le; 30. rakel; 32. eel; 34. mot; 35. kefir; 38. potent; 39. gil; 41. re; 43. eos; 44. opname; 46. kap; 47. kea; 49. oer; 51. puk; 53. tipi; 56. gen; 57. aar; 59. rue; 61. po; 62. ja; 63. si; 65. in. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Gabontmot; 6. sjoegeest; 7. spijkerker; 8. onclebaal. Verticaal: 1. Baljapond; 2. toverkolk; 3. steenrobe; 4. rotswegas. **Anagram:** 1. eren-wener-Werken; 2. orde-ronde-Ordner; 3. eeuw-geeuw-Eeuwig; 4. asla-slaaf-Slaafs; 5. naar-traan-Tirana; 6. rond-rodin-Eirond; 7. lier-luier-Likeur; 8. neer-irene-Intree; 9. nest-stern-Nestor; 10. tong-genot-Genoot.Eindoplossing: WOESTELING **Woordzoeker:** hofdienaar **Puzzelslang:** 1. Keer; 2. renonce; 3. enig; 4. gerbera; 5. aftands. Het sleutelwoord luidt: KROEGBAAS

Rijst

Tekst: Mirjam de Windt

Rijst is afkomstig uit zuid-Azië. In India en zuid-China wordt al 6500 jaren rijst verbouwd. Toch verscheen de eerste rijst pas rond 1000 in Europa. De noordelijke landen maakten pas in de 16e eeuw kennis met rijst die uit Spanje werd geïmporteerd.
Rijst behoort, zoals alle granen, tot de grassenfamilie. Rijst is het belangrijkste voedsel voor een groot deel van de wereldbevolking, vooral in de warmere streken. China is de grootste producent en consument van rijst en Thailand is de grootste exporteur.

In een koud klimaat kan geen rijst worden verbouwd. Deze wordt tegenwoordig vooral ingevoerd uit zuidoost-Azië, Suriname en de Verenigde Staten. Wereldwijd wordt 90 procent van alle rijst echter nog steeds in Azië verbouwd en gegeten. In sommige oosterse beschavingen is rijst het symbool van leven en vruchtbaarheid. Misschien verklaart dit het gebruik om rijst naar een pas getrouwd paar te gooien.
Risotto is een rijstgerecht uit het noorden van Italië. De rijst wordt in bouillon gekookt en tijdens het koken worden andere ingrediënten toegevoegd. Het woord risotto is afkomstig uit het Lombardisch, de streektaal van Lombardije. Het lijkt etymologisch ook sterk op het Italiaanse riso dat 'rijst' betekent.Er zijn verschillende rijstsoorten die voor risotto gebruikt worden. Arborio, zoals in het recept van deze editie, is de meest gebruikte. De rijstkorrels zijn rond en kunnen meer dan viermaal hun gewicht aan vocht opnemen zonder van vorm te veranderen of kapot te koken.
Deze risotto is behalve calorierijk, ook rijk aan bijna alle voedingsstoffen. Door de boter, kaassoorten en de prosciutto zijn de hoeveelheid vetten, verzadigde vetten, cholesterol en natrium (zout) aan de hoge kant. Eiwitten, kalk, vitamine A en B2 worden ook door de kaassoorten geleverd. B1 door de prosciutto.
Vezels, ijzer en vitamine C levert het minder. Geslepen rijst (lees: witte rijst) is geen goede leverancier voor vezels en ijzer. Indien het mogelijk was om risotto van zilvervliesrijst te maken, dan zou u wel meer ijzer en vezels binnen krijgen. Zilvervliesrijst wordt door het vlies aan de rijstkorrel nooit kleverig, hetgeen een eigenschap is van risotto.
Risotto, gezien het aantal calorieën, eiwitten, vetten en natrium, kan het beste als een vegetarische maaltijd genuttigd worden. Serveer het met gestoomde groente en een rauwkost, en u heeft een volwaardige maaltijd. Met een vleesgerecht serveren, betekent nog meer eiwitten en vetten.

Rijstsoorten
Rijst wordt ingedeeld naar de aard van de korrel. Er zijn varianten met een lange en een korte korrel, zilvervliesrijst en snelkookrijst. Een van de populairste soorten is witte langkorrelrijst, die een subtiele geur heeft en geslepen wordt om de huls en het vlies te verwijderen. Langkorrelige zilvervliesrijst heeft meer smaak en is korter geslepen, zodat wel de huls maar niet het vlies wordt verwijderd. Zilvervliesrijst bevat daarom meer vitaminen, mineralen en vezels en is voedzamer dan alle andere rijstsoorten.
Hieronder volgt een overzicht van de meest bekende rijstsoorten te uwer informatie. Het is altijd goed om te weten waarover we het hebben.

Arborio
Middelgrote korrel, sterk absorberend, vormt tijdens het koken een romige massa en wordt gebruikt voor risotto.

Basmati
Langkorrelige aromatische rijst, veel gebruikt in de Indiase keuken. Wordt wel de prins onder de rijstsoorten genoemd.

Dessertrijst
Rijstsoort met een korte korrel, geschikt voor nagerechten. Deze bevat veel zetmeel en blijft kleverig na het koken. Met andere woorden, geschikt voor pap en pudding.

Kleefrijst
Een kleverige rijstsoort die in het verre oosten populair is. De korrel is vrijwel rond en heeft een enigszins zoete smaak. Kleefrijst bevat veel meer amylopectine, een soort zetmeel die snel oplost, dan gewone rijst die meer amylose bevat. Deze kleefrijst ziet er witter uit dan gewone rijst en kleeft na bereiding.

Pandan
Een geurige rijst die veel op basmati lijkt, maar iets kleveriger is. Veel gebruikt in de zuidoost-Aziatische keuken.

Wilde rijst
Strikt genomen is wilde rijst geen rijst, maar het zaad van een Noord-Amerikaanse wilde watergrassoort. De korrels zijn lang, slank en zwart. Rijk aan B-vitamines (behalve B12). Wordt meestal gecombineerd met basmati.

Snelkookrijst
Dit is geslepen rijst die voorgekookt werd en daarna gedroogd. Snelkookrijst dient u in ruim kokend water weer te regenereren. Voor de minder ervaren rijstkoker de oplossing om droge, korrelige rijst te serveren.

Parboiled rijst (bruine rijst)
Parboiled rijst is in het kaf gekookte rijst, waardoor er meer nutriënten behouden blijven na het pellen van de rijstkorrel en deze gemakkelijker klaar te maken is.
Ook de textuur van de korrel verandert door het koken, maar het is geen snelkookrijst.

Voedingswaarde voor een 1-persoonsportie aardappelpudding
De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	630/ 2646	32%
Natrium	1253 mg	63%
Eiwitten	35g	35%
Kalk	688 mg	98%
Vetten	36g	54%
IJzer	1.9 mg	13%
Verzadigde vetten	22g	110%
Vitamine A	386 mcg	25%
Vitamine B1	0.22 mg	22%
Vitamine B2	0.4 mg	31%
Vitamine C	6 mg	9%
Koolhydraten	42 g	17%
Cholesterol	110 g	40%
Voedingsvezels	2g	7%

Kook mee met May

Risotto met prosciutto

Ingredienten:
6 cups eigengemaakte geurige kippenbouillon (dit is heel belangrijk voor de goede smaak van de risotto)
4 eetlepels ongezouten roomboter
3 tenen knoflook, gepeld en fijn gehakt
1 kleine ui, geschild en heel fijn gesneden
1 1/3 cup Arborio-rijst
1/3 cup droge witte wijn
120 gram prosciutto, klein gesneden
120 gram verse mozzarella, heel klein gesneden
1 cup geraspte verse Parmenzaanse kaas
1/2 cup fijn gehakte verse Italiaanse peterselie
Zout en versgemalen zwarte peper naar smaak

Bereidingswijze:
De bouillon verwarmen boven een matig warm vuur en warm houden.
De boter verwarmen in een 4 liter pan met dikke bodem boven een matig warm vuur.
De knoflook en ui toevoegen en 8 minuten zachtjes bakken (niet bruin laten worden)
De rijst toevoegen en deze 2 minuten al roerende meebakken.
De wijn toevoegen en 1 minuut meekoken tot deze verdampt is.
1/2 cup van de bouillon toevoegen, vaak roeren tot de bouillon geabsorbeerd is. Herhalen tot alle bouillon op is en de rijst gaar, 40 minuten (bij de rijst blijven!).
Naar een schaal overhevelen en de prosciutto, de mozzarella, de Parmenzaan en de peterselie erdoor roeren. Afmaken met zout en peper.
Voor 4 à 6 personen

Eet smakelijk
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

MASI, Soave Classico Superior

Druivensoort: Garganega en Trebbiano
Streek: Veneto, Noord-Italië
Kleur: Strogeel
Geur: Witte grapefruit, amandelen
Smaak: Frisse tonen, zomerfruit

Deze Soave wordt gemaakt door het trotse bedrijf MASI en is een voorbeeld van hoe een goede Soave-wijn behoort te zijn.

Het is namelijk niet altijd gemakkelijk om van de Trebbiano- en Garganega-druif een goed gebalanceerde wijn te maken met voldoende diepgang in de smaak.

MASI heeft hier iets op gevonden, door een flink aantal druiven weg te snoeien, geven de overgebleven druiven in het najaar meer smaak af en zo ontstaat er een hogere kwaliteit en intensiteit van de smaken.

Licores Maduro

Deze wijn smaakt naar intens zomerfruit zoals witte perziken en grapefruit met een mooi amandelbittertje in de afdronk.

Lekker voor bij de risotto, want daar gaat klassiek gezien toch het beste Italiaans wit bij.

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Heimwee naar Aloxe-Corton

Ik was 17 jaar en wilde meer van de wereld zien. Via mijn grootvader kon ik afreizen naar de Bourgogne om daar druiven te gaan plukken met andere enthousiaste mensen uit heel Europa.

Tekst: Erik van Kampen

Eindelijk was ik aangekomen bij het gerenommeerde wijnhuis Louis Latour in het dorpje Aloxe-Corton in de heuvels van Corton en Pernand-Vergelesses.
Onchristelijk vroeg op, ontbijten aan lange tafels met stokbrood, soepkommen koffie en voor de liefhebber eau-de-vie, op de trekkers van de wijnboeren naar de wijngaard. Vervolgens plukken en sjouwen tot 12 uur, en weer terug naar de wijnboer.
Lunchen met wijn, wederom vier uur werken en daarna dineren en... afzakken naar de kelder waar de boer je zijn beste wijnen en gedistilleerd laat proeven. En dat dan dag in dag uit, twee weken aan één stuk.

Druiven plukken in de Bourgogne is stevige kost en ik spreek dus uit ervaring.
Twee weken was ik te gast bij een boerenfamilie in het Mekka van de Pinot Noir, het pittoreske Aloxe-Corton in de Côte d'Or. Er wordt gefluisterd dat in dit ogenschijnlijk gewone Franse dorpje geen gewone wijnen worden gemaakt.
Iedereen werkt hier gezamenlijk aan de oogst, want dat is hun primaire inkomen voor het volgende jaar.

We schrijven 1985. Het is herfst, het wijnlandschap is op z'n mooist en werkelijk alles lijkt te geuren naar gistend met voeten getreden druivensap. Niet voor niets is in dit dorp mijn liefde voor wijn in het algemeen en Pinot Noir in het bijzonder ontkiemd. Zeker, dat plukken is af en toe best afzien, maar de entourage - een bont gezelschap van plukkers, 's werelds mooiste wijndorp, en de werkelijk goddelijke wijn - maken alles goed.

De inwonende (grand-)mères leggen ons plukkers de hele dag culinair in de watten, van casse-croûte tot lunch en van vieruurtje tot diner, inclusief de Bourgondische muzikale omlijsting, van dochters die zingen en op mandolines spelen.

Eenmaal in de wijngaard ben ik alleen met de druiven en draag ik ze in een grote panier op handen, pak de trossen met fluwelen handschoentjes aan wanneer ik ze scheid van de takjes. Samen met mijn secateur, die mij bijkans levensgevaarlijk verwondt, ware het niet dat het in allerijl aangereikte blanke sap van de Pinot Noir het bloeden direct stelpt en mij het vege lijf redt.

Hoewel de liefde diep zit, is er in de eerste jaren na de werkzaamheden in de wijngaard niet voldoende koopkracht om me een echte Aloxe-Corton of andere goede Bourgogne te kunnen permitteren. Met lede ogen zie ik ook de wijn van het door mij geplukte jaar aan mijn neus voorbijtrekken.
Als student behelp ik me in die tijd met mindere wijnen, experimenteer met Pinot Noirs uit andere wijngebieden. Allemaal prima tot zelfs uitstekend, maar ze kunnen niet tippen aan het bijzondere terroir dat dat ene dorpje aan zijn wijnen meegeeft, waardoor ze die onuitwisbare indruk maken.

Gelukkig zijn de tijden veranderd. Ik permitteer me nu af en toe een mooi glas Bourgogne.

Heerlijk zuiver van smaak, met alle kenmerken waarmee de vorstelijke Corton-wijnen zich onderscheiden van het mindere werk.

Maar het lekkerste glas was afgelopen najaar. Ik was er weer, in mijn geliefde Aloxe-Corton. Vijfentwintig jaar na dato, op bezoek bij Louis Latour. En dat mijn avontuur geen droom was, bleek uit een speurtocht door het plukkersboek. Daar vond ik mijn naam!

Heimwee naar de Bourgogne heb ik nog steeds zo nu en dan, maar de grote wijnen van Louis Latour liggen nu altijd binnen handbereik om mijn weemoed naar een hele leuke tijd te stillen.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Leerstoel Nederland in Amerikaanse Michigan

'Het land van onze voorouders'

In West-Michigan woont een kwart miljoen mensen van Nederlandse afkomst. Ondanks hun Nederlandse achternamen is er weinig echte belangstelling voor het land van hun voorouders. Supermarktmiljonair Frederik Meijer zag hierin een missie en stelde anderhalf miljoen dollar beschikbaar, ook om de kennis van het hedendaagse Nederland te vergroten. Calvin College in Grand Rapids introduceerde de Meijerleerstoel om uitvoering te geven aan die missie. Prof. dr. Henk Aay (67) was er zes jaar lang de verantwoordelijke docent. "Amerikaanse studenten zitten vol vooroordelen over Nederland."

Tekst en Foto's: Marius Bremmer

Henk Aay verliet Nederland in 1957, toen zijn ouders met hem, zijn broer en twee zusjes vanuit de Utrechtse plaats Zeist emigreerden naar Ontario. "We voeren met de Zuiderkruis naar Halifax. Ik was toen 12 jaar oud. Ik moest er tijdens de voorbereidingen over zwijgen naar vrienden toe. Mijn oudere zus en broer waren al 16 en 18, voor hen had het natuurlijk nog meer impact."
Vader Aay was zelfstandig kruidenier. Henk Aay: "Daar was geen toekomst meer voor. Hij voorzag de opkomst van grote supermarkten. In Canada werd hij timmerman, 'finish carpenter' heet dat. Dat was een totaal andere wending in zijn loopbaan, hij was al midden 40."
Henk Aay voelt de band met Nederland veel meer dan zijn broers en zussen. "Ik voel me zowel in Nederland als hier helemaal thuis, ik heb twee vaderlanden. Ik heb de Amerikaanse en de Canadese nationaliteit. De Nederlandse nationaliteit kan ik niet meer terugkrijgen, mijn vrouw Chris (Stientje Romkema) wel. Zij was pas vier jaar oud toen ze uit Nederland vertrok."

Een kwart miljoen mensen in Michigan is van Nederlandse afkomst, je ziet dat overal in het straatbeeld.

Calvin College

Het in 1876 door gereformeerde immigranten uit Nederland opgerichte Calvin College is verbonden aan de Christian Reformed Church in North America. Calvin College bevindt zich in Grand Rapids, Michigan en beslaat een terrein van vierhonderd acres. Er staan ongeveer 4200 studenten ingeschreven en er werken 315 medewerkers in de academische staf. Ongeveer 300 studenten studeren theologie. De naam Calvin College is een verwijzing naar de 16e-eeuwse kerkhervormer Johannes Calvijn. Henk Aay (67) nam er onlangs afscheid als docent geografie en milieukunde. Aay was tevens de verantwoordelijke docent voor de 'Meijer-leerstoel'. Aay wil als emeritus gewoon door blijven werken, maar geen colleges meer geven. "Ik ga één dag per week werken voor het Van Raalte Instituut in Holland, Michigan. Verder schrijf ik een boek over de christen-geograaf en pionier Arie van Deursen (1891-1963). Opvolger op de Meijerleerstoel is Herman de Vries, hoogleraar Nederlandse taal aan het Calvin College.
bron www.calvin.edu

Henk Aay bij een handwijzer op het terrein van Calvin College in Grand Rapids. Vrijwel alle gebouwen hebben een sponsor van Nederlandse afkomst.

Slavenhandel

Aay werd docent aardrijkskunde aan het Calvin College in Grand Rapids, Michigan. Sinds 2006 is hij verantwoordelijk voor de 'Meijer Chair in Dutch Language and Culture'.
"Veel studenten en medewerkers zijn daar van Nederlandse afkomst, maar zeker de jongere generatie voelt geen enkele band meer met het thuisland van hun voorgeslacht. Kennis van Nederland is er al helemaal niet", zegt Aay. Hij vertelt vol vuur over de veelheid aan activiteiten die hij de afgelopen jaren organiseerde vanuit de Meijerleerstoel. Regelmatig ging hij met zijn studenten naar Nederland en andersom liet hij bekende Nederlanders naar Grand Rapids komen. Zo nodigde hij afgelopen jaar de Nederlandse bestsellerschrijver Geert Mak uit om een lezing te houden over multiculturalisme. Ook kwam het thema van de Nederlandse slavenhandel aan de orde tijdens een'Dutch Heritage Month'." Het werd een soort herdenking van het einde van de slavernij. "Nederlanders hebben een heel grote rol in de slavenhandel gespeeld", weet ook Aay. "Ook over dat verleden moeten we eerlijk zijn."

Waterbeheer

Aay organiseerde seminars met Nederlandse sprekers over onderwerpen als kerk, politiek, geschiedenis of kunst. Die activiteiten werden soms ook ondersteund door de 'Netherlands America Foundation' in New York City. "Zo kwam ook Jan Boersema van de Vrije Universiteit in Amsterdam met een mooi milieukundig verhaal over Paaseiland."
Ook uit kerkelijke hoek kwamen er sprekers. "Ook was hier een kenner van de christelijke kerkvader Augustinus: Gerben Groenewoud. Hij is predikant van huis uit, heeft zelf ooit in Michigan gewoond en was toen verbonden aan de Faculteit der Wijsbegeerte van de Vrije Universiteit in Amsterdam. "Ook het typische Nederlandse onderwerp 'Waterbeheer' passeerde de revue bij monde van Sybe Schaap, oud-lid van de Eerste Kamer en voorzitter van de Federatie van Waterschappen. Aay nodigde ook de beroemde Groninger organist Sietse de Vries uit, maar die werd helaas ziek. "De onderwerpen zijn dus niet alleen wetenschappelijk. En we besteedden natuurlijk ook veel aandacht aan taal."

Veel aandacht in het 'Frederik Meijer Gardens and Sculpture Park' voor de oprichters.

Koninginnedag

Frederik Meijer, die anderhalf miljoen dollar uittrok voor de Meijerleerstoel, was zelf niet gelovig. Henk Aay: "Hij waakte er dan ook voor dat de leerstoel aan dit christelijke Calvin College niet alleen maar zou gaan over kerkelijke aangelegenheden uit Nederland. We moesten hem eerst regelmatig op dit punt gerust stellen. De eerste jaren dat ik dit werk deed kwamen Meijer en zijn echtgenote Lena soms langs bij activiteiten. Vorig jaar is hij op hoge leeftijd overleden."
Ook organiseerde Aay het evenement 'Go Green, Go Dutch, Go Bike'. "Hier was ook het Nederlandse consulaat bij betrokken. Met fietstochten door grote steden als Chicago onderstrepen we dan het belang van de fiets als milieuvriendelijk stedelijk vervoermiddel. We fietsten hier in de herfst een zaterdag van Calvin College naar downtown Grand Rapids met pakweg 50 personen."
Koninginnedag ging nooit onopgemerkt voorbij. "We deden dan spelletjes zoals sjoelen en natuurlijk ook waterspelletjes. Dat alles altijd met lekkere hapjes en drankjes. Helaas kregen we polsstokspringen niet voor elkaar."
Om het jaar organiseerde Aay voor een groep belangstellende studenten een excursiecursus naar Nederland. Ook is er al drie keer een groep studenten een semester naar de VU in Amsterdam geweest. "Zo'n 16 studenten woonden dan vier maanden in Nederland, in een studentenhuis. Ze deden hun eigen boodschappen, kookten zelf en gingen er naar de kerk: dan dompel je ze pas echt onder in de Nederlandse samenleving!"

Vooroordelen

Tijdens het semester aan de VU gaf Aay een cursus over de milieugeschiedenis van Nederland, maar de studenten moesten zelf ook lezen over de Nederlandse samenleving en onderwerpen als euthanasie, kunst, onderwijs en politiek; de titel van het boek is 'Discovering the Dutch: On Culture and Society of the Netherlands'. "Die opgedane kennis toetsten we dan met een quiz. De studenten zitten vol vooroordelen, maar krijgen door er meer over te lezen een veel zorgvuldiger beeld. Ze denken dat er in Nederland niemand meer naar de kerk gaat, dat het een orgie is van vrije seks. Zo'n bezoek aan Nederland maakt dat ze een veel genuanceerder beeld mee terug nemen naar de Verenigde Staten en hebben dan nog twee jaar op Calvin College om hun Nederlandse ervaringen met studiegenoten te delen. Denk niet dat ik per se hun standpunten wil veranderen, zo is het niet. Ze hoeven natuurlijk niet alles te accepteren wat in Nederland anders is, maar ik vind wel dat ze in discussies moeten weten waar ze het over hebben."
Ook vertoonde Aay elk jaar een actuele Nederlandse film, zoals Sonny Boy. "Daar betrekken we dan ook publiek van buiten Calvin College bij. In de wijde regio hier wonen heel veel mensen van Nederlandse afkomst. Die weten maar heel weinig van hun wortels."
Totaal is er anderhalf miljoen dollar beschikbaar. "Mijn salaris kwam de afgelopen jaren voor 3/7 uit de Meijergelden. Ook de Nederlandse gastcolleges werden uit dit fonds betaald. Elk jaar kon ik een bepaalde periode in mijn academische werk hier vrij roosteren voor het werk voor de Meijerleerstoel."

Henk Aay kijkt via BVN graag naar het Nederlandse NOS-Journaal en naar uitzendingen als Pauw & Witteman. "Ik wil natuurlijk goed op de hoogte blijven van wat er in Nederland speelt."

Meijer Supermarkten

Hendrik Meijer emigreert in 1907 vanuit het Overijsselse Hengelo naar de Amerikaanse staat Michigan. Daar gaat hij als kapper werken. Vanwege de economische recessie verliest hij klanten. Hij besluit levensmiddelen te gaan verkopen en start in 1934 een kruidenierszaak, samen met zijn 14-jarige zoon Frederik. Ondanks de zwaarste depressie ooit breidt de winkel in snel tempo uit. Vanaf 1942 opent de familie op diverse plaatsen in Michigan nieuwe vestigingen. Meijer introduceert als eerste metalen boodschappenkarretjes.
In 1946 trouwt Fred met boerendochter Lena Rader, die als caissière in het bedrijf werkt. Na de dood van vader Hendrik in 1964 krijgt Fred de leiding over het bedrijf, dat inmiddels zo'n dertig vestigingen telt. In 1962 opent Meijer in Grand Rapids de eerste hypermarkt. Meijer hanteert het 'One Stop Shopping' concept: in zijn winkels zitten ook andere zaken zoals een bank. Na zijn pensionering wordt Fred Meijer 'eredirecteur' van het bedrijf dat onder leiding komt te staan van zijn zoons Hank en Doug. De Meijers zijn altijd vernieuwend bezig: naast de introductie van boodschappenkarretjes is Meijer de eerste met het scannen van barcodes en vanaf 1970 zijn alle winkels 24 uur der dag geopend! Intussen telt het bedrijf 190 megasupermarkten met 60.000 personeelsleden. Het motto is sinds 1934: 'Meeting the needs of our customers, teammembers and the communities we serve'.
Met zijn vrouw Lena staat Fred Meijer bekend als filantroop. Dankzij zijn financiële steun opent in 1995 in Grand Rapids het 'Frederik Meijer Gardens and Sculpture Park', een circa 50 hectare groot terrein met verschillende tuinen, een beeldenpark en een amfitheater. In 2004 opent het 'Fred and Lena Meijer Heart Center' in Grand Rapids. Eveneens in Grand Rapids bevindt zich het 'Meijer Majestic Theatre'. Meijer is ook de belangrijkste financier van het 'Fred Meijer Trails Network', een organisatie die wandel- en fietsroutes in Michigan ontwikkelt en onderhoudt. Daarnaast bekostigt Meijer de Meijer-leerstoel aan het Calvin College in Grand Rapids. Hiermee wil hij de kennis van het hedendaagse Nederland vergroten, niet alleen onder de half miljoen inwoners van Michigan van Nederlandse afkomst, maar onder alle Amerikanen in de regio. Fred Meijer is in het najaar van 2011 overleden.
bron www.meijer.com

Recht

Sociale media en rechtspraak

Sociale media hebben steeds meer gevolgen voor de rechtspraak. Vooral vanaf 2008 ziet men een opkomst aan uitspraken waarbij sociale media een rol spelen. Hierbij kan gedacht worden aan websites zoals Hyves, Facebook, LinkedIn, Twitter, Youtube, Flickr en MySpace.

Tekst: Eline Lotter Homan

In het strafrecht komt het bijvoorbeeld voor dat iemand wordt veroordeeld wegens bedreiging, belediging of smaad(schrift) omdat berichten met een kwalijke inhoud zijn verstuurd aan het slachtoffer danwel middels een commentaar zijn geplaatst op een profielpagina met gebruikmaking van sociale media. Indien de dader dit doet op indringende wijze, gedurende een bepaalde periode en met een grote regelmaat, dan levert dat weer belaging c.q. stalking op. Het bewijs is in veel van die gevallen natuurlijk op eenvoudige wijze geleverd.

Maar ook in het civiele recht hebben de sociale media hun intocht gedaan. Het is bijvoorbeeld voorgekomen dat een rechter in kort geding oordeelde dat een ex-werknemer een (weliswaar zeer ruim geformuleerd) relatiebeding had geschonden door onder meer een relatie van zijn voormalige werkgever aan zijn LinkedIn-netwerk toe te voegen waardoor de ex-werknemer werd veroordeeld tot het betalen van een contractuele boete.

In een andere uitspraak heeft de rechter in kort geding geoordeeld dat juist de (te) ruime formulering van het relatiebeding zich in dat geval verzette tegen een normale gezonde concurrentie en dat er geen concrete aanknopingspunten voorhanden waren waaruit bleek dat de voormalige werknemer actief de relaties van de voormalige werkgever benaderde om hen te bewegen om naar hem over te stappen. De overweging van de rechter was daarbij dat conversaties via sociale media zoals Hyves, Twitter, Facebook, WhatsApp en dergelijke in beginsel beschouwd moeten worden als geschiedende in de privésfeer van de betrokkenen - en dus vallende onder het grondrecht van vrije meningsuiting - tenzij daaruit duidelijk en ondubbelzinnig voor een ieder een zakelijk karakter blijkt.

In meer recente rechtspraak heeft de rechter op dit laatste punt anders geoordeeld. Namelijk dat het argument van een werknemer dat Facebook tot het privédomein van de werknemer behoort, onjuist is omdat de werknemer daarbij miskent dat het privékarakter van Facebook betrekkelijk is en zo ook het begrip 'vrienden'. Afhankelijk van de instellingen van vrienden, kunnen derden in het geval van reacties ook weer kennis nemen van de gedane uitlating en bovendien bestaat er door het plaatsen van het bericht op Facebook het risico van re-tweten. Door de beledigende uitlating op Facebook werd de arbeidsovereenkomst met de werknemer dan ook door de rechter zonder toekenning van enige vergoeding ontbonden.

Interessant is dat rechters zich steeds meer verdiepen in de nuanceverschillen tussen de verschillende sociale media. Zo maakte het voor een rechter, bij de beoordeling of een ex-werknemer als gevolg van een concurrentie- en relatiebeding ongeoorloofd in de vijver zat te vissen van zijn voormalige werkgever, verschil uit of het ging om een zogenaamd twitterbericht danwel een bericht op Facebook of LinkedIn. De rechter overwoog daarbij dat het volgen op Twitter een eenzijdige actie van de 'volger' betreft en niet specifiek geïnitieerd door de eigenaar van het gevolgde twitteraccount. Een uitnodiging daarvoor of een acceptatie daarvan, zijn in tegenstelling tot persoonlijke accounts op Facebook of LinkedIn in het geval van Twitter niet nodig.

In een ander, zeer recent, geval heeft de rechter zich verdiept in de werking van WhatsApp bij de beoordeling of een bepaald bericht van de werknemer nu wel of niet de werkgever had bereikt. Van doorslaggevende betekenis voor de rechter was dat er naast het bericht twee vinkjes waren geplaatst, hetgeen werd aangenomen als bewijs dat het bericht succesvol was afgeleverd en de ziekmelding de werkgever daadwerkelijk had bereikt.

Indien iemand in een krant of tijdschrift een uitlating publiceert, die achteraf op last van de rechter gerectificeerd dient te worden, zijn er in beginsel weinig complicaties. De rectificatie kan in hetzelfde medium middels een publicatie worden geplaatst. Maar hoe zit dat indien een uitlating, geplaatst op diverse sociale media-websites, is gere-tweet of er ondertussen links zijn aangemaakt op andere websites die naar het oorspronkelijke artikel verwijzen? Met die vraag zag de rechter zich geconfronteerd toen iemand vorderde dat een uitgever niet alleen een rectificatietekst moest plaatsen, maar er tevens voor moest zorgen dat a) alle links naar de oorspronkelijke tekst automatisch werden doorgeleid naar de rectificatietekst, b) dat het artikel uit het cache-archief van derden, zoals Google, Yahoo en Bing, zou worden verwijderd en c) dat sociale media van derden, bijvoorbeeld Facebook, alle reacties op het onrechtmatige artikel zouden verwijderen. De rechter heeft de laatste drie vorderingen niet toegewezen, stellende dat niet te overzien is of onder alle omstandigheden aan de veroordeling zou kunnen worden voldaan, waardoor onnodige executiegeschillen in het verschiet zouden liggen. Immers, de veroordeelde heeft bij gebrek aan zeggenschap over andermans websites het niet in haar macht om derden bepaalde handelingen te laten verrichten. Zoals u ziet, de rechtspraak op het gebied van sociale media is veelzijdig en zij zal gedwongen zijn om met haar tijd mee te gaan, al was het maar door de verscheidenheid aan scenario's die tegenwoordig aan de rechter worden voorgelegd.

Eline Lotter Homan is advocaat bij HBN Law op Aruba. www.hbnlaw.com

Mens & Werk

Geschikte trainingen

Training en opleiding voor werknemers is tegenwoordig belangrijker dan ooit. Regelgeving, technologie en competitie zijn sterk aan verandering onderhevig en er kan niet meer gewerkt worden met de kennis én manier van werken van gisteren.

Tekst: Judice Ledeboer

Helaas bezuinigen bedrijven en organisaties het eerste op trainingen als het economisch tegenzit en dat is niet verstandig. Er moet juist nu geïnvesteerd worden in personeel, bij commerciële bedrijven en bij de overheid. Er zijn veel te veel werknemers die al jaren niet aan bijscholing gedaan hebben en ook vanuit hun werk hebben ze geen trainingen gehad.

Dit heeft invloed op de manier van werken én het gedrag van de werknemers. Werknemers die al jaren bij een bedrijf werken hebben dikwijls geen zin in veranderingen en de manier van denken en werken sluit niet aan op de generatie na hen die instroomt. 'Zo hebben we het altijd gedaan en zo blijven we het doen', is een veelgehoorde opmerking.

De jongeren wordt de mond gesnoerd en daardoor verdwijnt hun enthousiasme, tonen ze geen initiatief meer en zo blijft alles zoals het altijd is gegaan. Er is echter iets aan het veranderen de laatste jaren. Vroeger gingen mensen ergens werken en dan bleven ze tot hun pensionering bij die werkgever. Momenteel wordt er veel meer aan job-hopping gedaan, een trend die ook op Curaçao te zien is. Mensen wisselen sneller van baan en gaan minder voor de zekerheid van een baan tot aan hun pensioen.

De nieuwe generaties gaan voor de uitdaging, voor het plezier in werken, voor het opdoen van kennis om daarmee carrière te maken. Om bij te blijven wil de nieuwe generatie werknemersopleidingen doen en gaan ze gretig in op de trainingen die worden aangeboden. Er is echter een grote groep werknemers die nog tussen de 10 en 20 jaar moet werken. Vooral deze groep heeft bijscholing nodig, zowel op het gebied van kennis als op de ontwikkeling van gedrag dat anno 2013 van werknemers gevraagd wordt, waarbij er meer inspraak is van de werknemers, waarbij er geluisterd wordt naar nieuwe ideeën, waarbij er meer verantwoordelijkheden zijn bij iedereen en het hiërarchische werken ouderwets genoemd kan worden.

Veel organisaties erkennen dat er iets moet worden veranderd, vooral op het gebied van het gedrag van personeel. Kennis vergaren is niet moeilijk. Daar zijn opleidingen voor, men kan boeken lezen en informatie vinden op het internet, maar verandering van werkgedrag is niet zo gemakkelijk en het is helemaal moeilijk als er een bepaalde bedrijfscultuur heerst. Trainingen op het gebied van inzicht verkrijgen in het eigen functioneren en de persoonlijke ontwikkeling zijn daarvoor nodig én de wil van de directie om de bedrijfscultuur te veranderen, als die 'ziek' is.

Er zijn bedrijven die een aantal uren training per werknemer meenemen in hun begroting. Er zijn zelfs beroepen waar een minimum aantal trainingsuren is vereist, zoals bij certificeringen. Helaas komt het er bij een opleiding vaak op neer dat er naderhand een aantal vinkjes gezet wordt naast de vereisten, die training afmeten aan input (uren) in plaats van output, bijvoorbeeld opgedane kennis of geleerde vaardigheden. Dat is dus weggegooid geld en zonde van de tijd geweest.

Het kiezen van de geschikte training is dan ook lastig. Dikwijls weten de personeelsmanagers niet precies wat er speelt op afdelingen en zelfs managers weten vaak niet het juiste probleem te signaleren op hun eigen afdeling. Managers zien vaak het echte probleem bij hun werknemers over het hoofd door hun eigen 'blinde vlek'. Dit is het deel van de informatie dat meestal onder tafel blijft, namelijk het effect van het gedrag van de manager op de werknemer. Neem bijvoorbeeld een manager die een medewerker naar een cursus conflictmanagement stuurt omdat de werknemer volgens hem weerstand vertoont. De werknemer zegt vervolgens op de cursus dat hij gestuurd is, maar dat eigenlijk de manager hier had moeten zitten omdat hij niet luistert naar de weerstand in de groep. Dit kan ook een negatief effect hebben op de gehele training, omdat er ongemotiveerde cursisten zijn.

Om dit te voorkomen moet eerst duidelijk zijn wat het bedrijf of de afdeling wil bereiken en ook wat de behoefte is van de werknemers die er werken. Niet alleen managers kunnen een blinde vlek hebben, maar natuurlijk ook de werknemers. Managers komen al een heel eind door een goed gesprek te hebben, met de werknemers persoonlijk of met de groep als geheel om er achter te komen wat de werknemers werkelijk willen en nodig hebben. Aan de hand van die gegevens kan gekeken worden welke training er kan worden ingezet.

De bedoeling is natuurlijk dat iedereen meedoet aan de trainingen, ook de werknemers die nog maar een paar jaar voor de boeg hebben. Ze zullen zich moeten aanpassen aan de nieuwe tijd met alle veranderingen en een andere manier van werken. Door de werknemers te betrekken bij het kiezen van trainingen voelen werknemers zich gehoord en dat heeft een positieve uitwerking op het werkgedrag. En dat leidt weer tot meer succes en dat is wat de werkgever uiteindelijk wil.

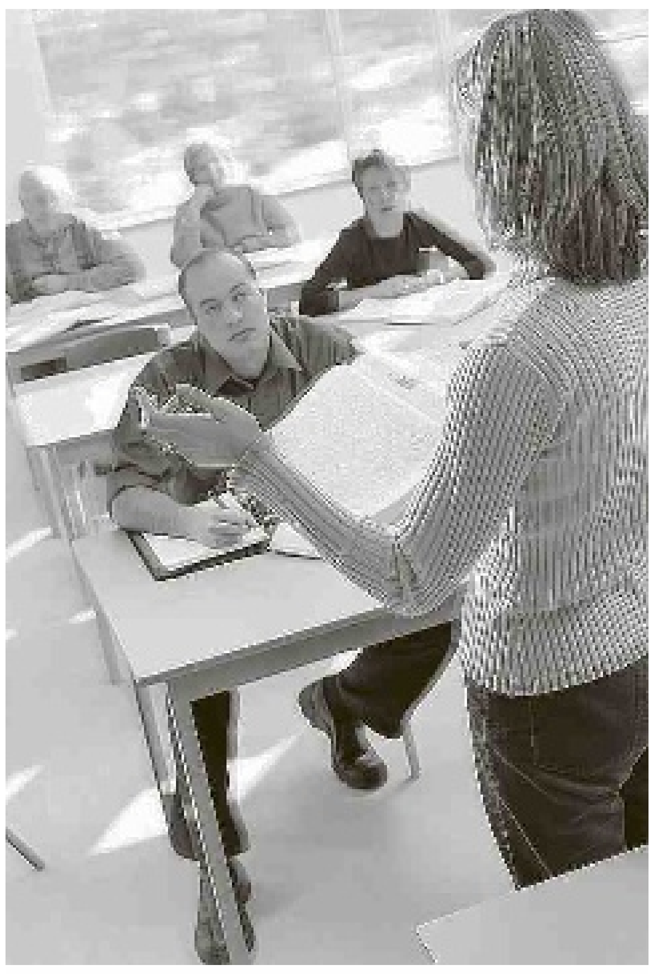

Marketing

Sorry, onze fout (uw probleem)

Stel u bestelt bij Starbucks een kopje espresso. U rekent uw bestelling af en schuift vervolgens naar de volgende bar om uw koffie op te halen. Daar blijkt dat uw bestelling is uitgereikt aan iemand anders. Foutje. Kan gebeuren.

Tekst: Marcel Truyens

Starbucks zal u behalve excuses ook een nieuwe espresso aanbieden en waarschijnlijk iets extra's voor het ongemak en het extra lange wachten. Men zegt in elk geval niet: 'We gaan die mijnheer wel even vragen of hij uw espresso wil teruggeven, en als hij dat wil, dan krijgt u hem.'

Afgelopen december ben ik verhuisd. Anders dan andere keren had ik werkelijk alles ver van tevoren goed geregeld: Aqualectra, UTS, Kranshi, verhuizer, de bank, verzekeringen, bezorging van een nieuw bed... En hoe onwaarschijnlijk dan ook, alles liep gesmeerd. Geen seconde zonder stroom of water, de post komt naar het nieuwe adres, internet doet het, het nieuwe bed kwam precies op tijd.

Militaire precisie, ook al is dat niets voor mij, heeft zo af en toe zijn voordelen.

Tot zaterdag 29 december. Met een overvolle kar boodschappen bij de kassa van de supermarkt blijkt er tot mijn grote schrik geen stuiver meer op mijn rekening te staan. Paniek is een groot woord en gelukkig staat er nog wat op een andere rekening waardoor ik in elk geval nog een leuk oud en nieuw kon vieren.

Op maandagmorgen bleek bij navraag dat de bank had verzuimd om de automatische overschrijving van de huur van mijn vorige huis stop te zetten. 'Duizend maal excuses! Dat was nog nooit gebeurd! Ernstige fout van de bank.' Dezelfde dag nog zouden de huur en de kosten teruggestort worden. Of ik even wilde wachten op een bevestiging. Kon hooguit een kwartiertje duren. Na een uur wachten was er nog geen nieuws en verliet ik het megalomane met flat screens behangen bankkantoor. Men zou wel even bellen.

Een week later - mijn geld is inmiddels ruim anderhalve week zoek - zat ik bij dezelfde bloedstollend mooie, vriendelijke, geüniformeerde dame aan tafel. Niet alleen mijn geld was niet teruggestort, maar naar nu bleek was ook de 'standing order' nog steeds niet stopgezet. Nog meer excuses.

Maar nu komt het: in plaats dat de bank onmiddellijk mijn geld terugstort, gaat men met de bank van de begunstigde in overleg, die op zijn beurt de begunstigde zelf gaat vragen of hij het ermee eens is dat zijn bank mijn ten onrechte overgemaakte geld van zijn rekening haalt om dat vervolgens terug te storten op mijn rekening, of zo... En dat, dat kan wel even gaan duren.

De klachtenbankjes bij onze financiële 'dienstverleners' zitten voller dan de bankjes met nieuwe - overigens veelal onwetende - klanten. En waarom? Omdat het allemaal even beroerd is. Regen en drup. Hond gebeten of kat gekrabd. Kastje en muur. In 2011 verdienden de commerciële banken op Curaçao en St. Maarten samen zo'n 245 miljoen gulden, da's netto welteverstaan en leveren voor dat geld collectief een ronduit armoeiige service, dat laatste heb ik overigens in het rapport van de Centrale Bank niet kunnen terugvinden.

Een bank is in de kern van de zaak voor een doorsnee consument niets anders dat een grote computer die uw betalingen uitvoert en inkomsten en uitgaven in -veelal virtueel - geld registreert en rapporteert, dat wil zeggen afschriften produceert en/of internetbankieren faciliteert. Eigenlijk niets meer dan een geautomatiseerde administrateur. In de gewone wereld - waar ons land zich zo graag toe rekent - heeft de sector zich na het ontstaan van de wereldwijde financiële crisis in 2008 wat 'bescheidener' en vooral klantgerichter opgesteld. Risico's worden niet langer alleen op de klant afgewenteld, tarieven worden in verhouding gebracht met de reële waarde van de dienst, producten worden transparanter, communicatie meer helder, men gaat mee in de verregaande mondialisering van de economie en maakt internetbetalingen mogelijk. Men snijdt in de kosten door kantoren te sluiten en deze te vervangen door state-of-the-art online-oplossingen. Er worden marketers aangetrokken afkomstig uit de hoek van de snellopende consumentenartikelen, mensen die de drijfveren van consumenten beter begrijpen dan hun product. Men heeft met andere woorden alles - voor zover de sector daartoe in staat is - in het werk gesteld om voor de consument een betere dienstverlener te worden. Zo niet hier.

Waarom dit kritische verhaal? Om na te trappen of mijn gram te halen? Nee, dan had ik dit verhaal - voorzien van namen en rugnummers - wel op FaceBook gezet. Nee, omdat ook voor onze uiterst belangrijke financiële sector geldt dat wij niet langer op een eiland zitten. Dat concurrenten uit de meest onverwachte hoeken kunnen opduiken met betere proposities. Met een betere en transparantere behandeling van de klant. Concurrerende organisaties die al jaren zo werken en dus niet hoeven om te schakelen als het al te laat is. Bankiers, het wordt dus tijd om wakker te worden. Tijd om klanten als klanten te gaan zien en niet als een wandelende portemonnee waarin naar hartenlust en vooral risicoloos gegraaid kan worden.

Ik ga van mijn laatste cash maar een kopje koffie drinken en mag hopen dat dit niet aan een ander wordt uitgereikt.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com W| www.stradius.com

Boeken

(R)evolutie van werk

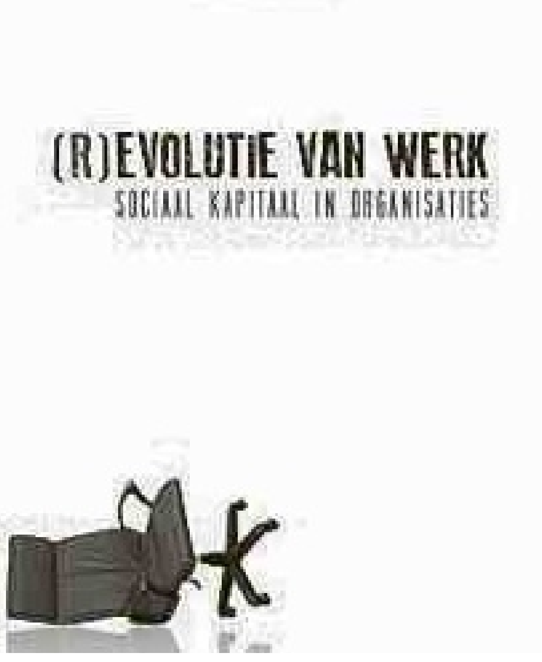

In een wereld waarin een 15-jarige jongen een app kan maken die een heel bedrijf naar de rand van de afgrond brengt, zijn oude organisatiemodellen niet meer houdbaar. Het 'nieuwe werken' is niet de oplossing voor deze problemen, maar eerder de laatste stuiptrekking van organisaties die gedoemd zijn ten onder te gaan in de kennisrevolutie.
Dit roept veel vragen op. Hoe gaan maatschappelijke trends, zoals de zoektocht naar zingeving, de drang naar duurzaamheid en de opkomst van de 'prosumer' van invloed zijn op de manier waarop we werken en werk organiseren? Welke invloeden zullen internationalisering en digitalisering hebben op ons werk? Wat voor soort organisaties zullen er ontstaan? Hoe motiveren en belonen we mensen straks voor hun werkzaamheden?
In zijn boek geeft Bas van de Haterd enkele antwoorden. De afgelopen jaren heeft Van de Haterd veel organisaties bijgestaan met inspiratie-sessies of adviesopdrachten rond arbeidsmarktcommunicatie en employer branding. Om mooi te zijn naar buiten, moet een organisatie eerst mooi van binnen zijn en vervolgens dit uitdragen, is de stelling van de auteur.

Business Agenda

Curaçao

Sales workshop BridgeGaps BV
BridgeGaps BV geeft dinsdag 22 januari een gratis sales workshop. De workshop is bedoeld voor degenen die de basistechnieken van sales onder de knie willen krijgen. De volgende onderdelen worden behandeld: Behoefte- en probleemanalyse. Hoe win je klanten voor je? Leer klanten gerichter en beter benaderen. Breng structuur aan in je verkoopproces. Het belang van verwijzingen van klanten. De workshop duurt van 09.00 tot 12.00 uur. Opgeven kan via telefoonnummer 738-1030 of per email: info@bridge-gaps.com.

Capacity Caribbean
De zevende editie van het jaarlijkse groothandelsseminar Capacity Caribbean wordt 14 en 15 februari voor het eerst op Curaçao gehouden. 74 Procent van de klanten heeft voor het eiland gekozen vanwege 'recente stijging van de marktactiviteit, liberalisering en nieuwe omzetmogelijkheden voor internationale ondernemers uit de regio', aldus de organisatie. 220 Beslissingsmakers kwamen vorig jaar naar dit evenement. Meer informatie staat op www.capacityconferences.com.

Curaçao Investment Forum
Het Curaçao Investment Forum wordt gehouden van 19 tot 21 maart. Meer informatie is verkrijgbaar via email businessinfo@curacao-chamber.an

EFT Master Practitioner
Koen van Reeth en Veronique Schelfaut, EFT-practitioners en trainers van de EFT-Academy uit België, komen naar Curaçao om een EFT Master Practitioner-opleiding te verzorgen. De trainingsdagen zijn 5-11 april / 9-15 augustus / 1-7 november 2013. Telkens op vrijdag van 18.00 tot 22.00 uur. Zaterdag en zondag van 09.00 tot 17.00 uur. Maandag, dinsdag, woensdag en donderdag van 18.00 tot 22.00 uur in het Santa Catharina Resort (www.clubsantacatharina.com). De kosten bedragen 3900 gulden, inclusief ob. Er kunnen tussen de 10 à 16 mensen meedoen. De cursus beslaat 102 uur theorie en praktijk. Handleidingen, drinken en versnaperingen zijn inbegrepen. Inschrijven kan via http://www.eft-academy.eu. Meer informatie is verkrijgbaar bij Ayesha de Groot (511-1694).

Internationaal

De EmigratieBeurs trok vorig jaar 10.000 bezoekers. De ABC-eilanden staan dit jaar centraal op de beurs.

IV Celac-EU Business Summit
De Business Summit van de Gemeenschap van Latijns-Amerikaanse en Caribische Staten - Europese Unie (nu CELAC-EU, voorheen LAC-EU) is een internationaal evenement dat plaatsvindt om de twee jaar. Het wordt 25 en 26 januari gehouden door het bedrijfsleven en politieke leiders van Latijns-Amerika en het Caribisch gebied met het doel de zakelijke relaties tussen bedrijven van deze regio met die binnen de Europese Unie te verbeteren. Het evenement vindt plaats in Santiago de Chile in het Santiago Hotel. Meer hierover is te vinden op website www.celacue2013.cl/en.

EmigratieBeurs
Dit jaar staan de ABC-eilanden centraal op de EmigratieBeurs die 9 en 10 februari in Utrecht wordt gehouden. Vanuit Curaçao, Bonaire en Aruba presenteren makelaars, bedrijven en instellingen zich, met de mogelijkheden van wonen, werken en ondernemen. Ook de opening op zaterdag 9 februari staat in het teken van het Caribisch gebied: kleurrijk en muzikaal.
Europa's grootste EmigratieBeurs is hét trefpunt voor de complete emigratiebranche. Expo Houten brengt 9 en 10 februari 150 exposanten en 10.000 bezoekers samen op 12.000 vierkante meter in drie hallen. Tijdens de EmigratieBeurs vindt ook de ScandinaviëBeurs plaats.
Meer informatie is te vinden op www.emigratiebeurs.nl.

Energy Conference
De Trinidad en Tobago Energy Conference wordt sinds 1989 georganiseerd door de Energy Chamber van Trinidad en Tobago (eerst als Petroleum Congress en later als Petroleum Conference). De jaarlijkse conferentie trekt leden en niet-leden uit de hele regio en daarbuiten. De conferentie wordt van 28 tot 30 januari gehouden, locatie is het Hyatt Regency, Port-of-Spain en informatie valt te verkrijgen op de website www.ttenergyconference.org.

Beroep onder de loep

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Mayqualida Pandt (42). Zij is collection manager bij NAAM (National Archeological - Anthropological Memory Management).

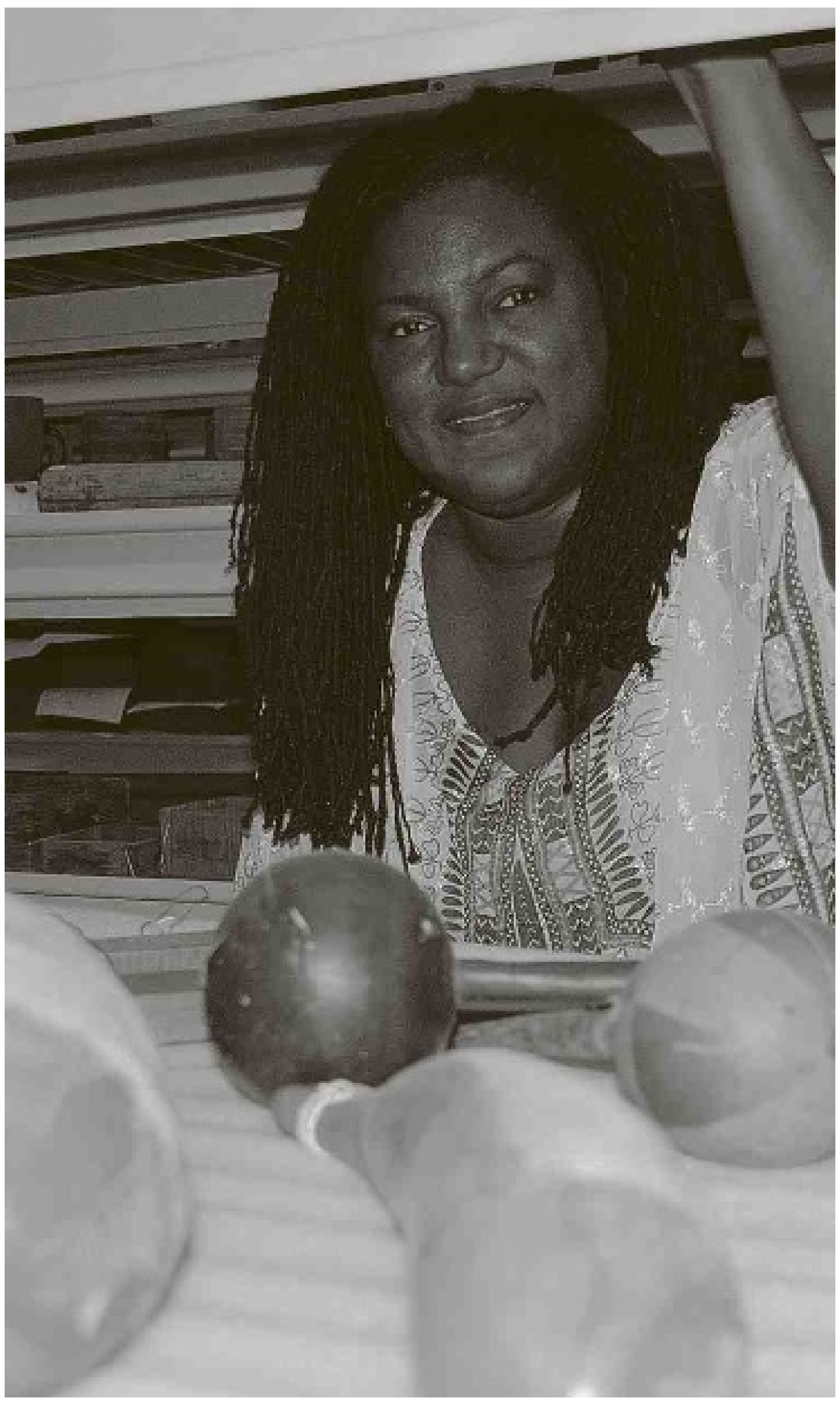

Wat houdt je beroep in?
"NAAM is begonnen als een museum, maar is inmidels uitgegroeid tot een organisatie, die zich sterk maakt voor het beheer van onze culturele hulpbronnen. Naast de opslag en het beheer van historische artefacten, houdt NAAM zich bezig met verschillende activiteiten zoals archeologisch en antropologisch onderzoek en tentoonstellingen ter vergroting van de kennis van het Curaçaose en Caribische erfgoed in de samenleving. NAAM is, zeg maar, een overkoepelend museum. Dat wil zeggen dat museumstukken worden uitgeleend aan andere musea op Curaçao. 90 Procenr van de tenstoonstelling bij Landhuis Savonet bijvoorbeeld, bestaat uit objecten afkomstig uit de collectie van NAAM. Als collection manager houd ik me bezig met het beheer van de museumobjecten. Dat houdt onder meer in het zorgvuldig opbergen van de stukken in het depot en regelmatig schoonmaken. Dat gebeurt na het registreren van de stukken."

Hoe lang ben je al collection manager bij NAAM?
"Ik doe dit werk nu al elf jaar. Ik heb geen studie gedaan op het gebied van kunst en cultuur, maar was wel werkzaam op dat gebied. Zo was ik één van de producers van de 'Curaçao 500' in 1999, toen gevierd werd dat Curaçao 500 jaar eerder ontdekt werd, en heb ik ook een tijdje bij de krant La Prensa gewerkt als freelance journalist. Ik had een speciale pagina voor kunst en cultuur. Toen zag ik in de krant de advertentie staan waarin NAAM een collection manager zocht en heb ik gesolliciteerd. In die elf jaar heb ik verschillende cursussen gevolgd op het gebied van het beheer van museumstukken."

Wat is het vervelendste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Het kan weleens gebeuren dat zo'n oud museumstuk in je handen kapot gaat. Het kan iedereen gebeuren, maar het is akelig als het jou overkomt."

Wat is het leukste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"In dit werk maak ik echt heel veel leuke dingen mee. Maar als ik echt één ding moet noemen, dan zijn dat de exposities. De laatste jaren ben ik daarmee veel bezig geweest. Elke keer als er weer een tentoonstelling, opent ben ik heel blij. Dan kan ik niet ophouden met glimlachen. Dit jaar viert Curaçao 150 jaar afschaffing van de slavernij. Ook voor de activiteiten hieromtrent ben ik heel enthousiast."

Waarom is collection manager het leukste beroep dat er is?
"Ik vind historie echt heel mooi. En door mijn werk bij NAAM heb ik heel veel daarover geleerd en leer nog steeds bijna elke dag iets nieuws. En het leuke daarvan is dat ik die kennis op hele creatieve manieren kan overdragen aan anderen."

Wat was je graag geweest als je geen collection manager was?
"Huismoeder. Zonder twijfel. Begrijp me niet verkeerd. Ik ben heel blij dat ik werk, maar als huismoeder kan je er 100 procent zijn voor je man en kinderen. Het werk van een huismoeder wordt zwaar onderschat."

Wilt u een keer meewerken aan deze rubrieken?

Bel 736-9050 of mail napa@amigoe.com en meld u aan!

Bestemming Curaçao

Bestemming Curaçao
'Vloeibaar Papiaments'
Naam: Henriëtte 'Jetty' Knoef (61)
Komt uit: Leiden, Nederland
'Business or Pleasure?': Pleasure
Aantal dagen: Zeven weken
Verblijft in: Een appartementje in de wijk Semikok

"Op vakantie gaan naar Curaçao begon met één keer per jaar zoals 'normale mensen', vertelt Henriëtte Knoef. "En dat is steeds verder opgelopen. Vorig jaar ben ik vijf keer op Curaçao geweest." 'Jetty', zoals ze door iedereen genoemd wordt, is een echte feestneus. "Ik kom naar Curaçao voor de feestjes. Wanneer ik mijn vakantie hier naartoe plan, plan ik altijd in weekenden, want dan zijn de meeste feesten."
Opmerkelijk aan Jetty is dat de feesten die ze bezoekt feesten zijn waar de echte 'bailadores', dus de rasechte comebackdansers komen. Door de jaren heen is Jetty een fervente comebackliefhebber geworden en dat terwijl ze per toeval in die wereld terecht is gekomen. "Oorspronkelijk was ik een salsaliefhebber. Ik heb in Utrecht salsa leren dansen en ging regelmatig naar salsafeestjes. Ik zag in een uitgaansblad een advertentie staan over een salsafeest in Rotterdam. Bij de feesttent 'Royal' zouden onder meer de bands 'Enos' en 'Solucion Perfecta' optreden. Ik was toe aan nieuwe uitgaansplekken, dus ben ik gaan kijken. Maar eenmaal aangekomen bleek het een heel ander soort feest te zijn dan ik had verwacht. "Het was dus geen feest met pittige salsamuziek waarop met snelle pasjes en sierlijke draaien wordt gedanst. Het was een feest met langzame bolero- en son montunonummers waar danskoppels met mooi voetenwerk over de dansvloer trekken."
"Het boeide me wel heel erg. Het was een hele andere sfeer dan ik gewend was bij salsafeestjes. Bij Royal zaten al die dames mooi opgedirkt op een rijtje met hun tas op schoot. Wanneer ze door een man ten dans werden gevraagd, bekeken ze in veel gevallen de man van top tot teen om vervolgens afkeurend te weigeren. Dat vond ik grappig. Ik werd ook gevraagd en ik houd van dansen, dus ik weigerde niet. Het probleem was alleen dat ik die passen niet kende. Maar ik heb het in de periode daarna vooral geleerd door te kijken hoe anderen het deden. Dat ik salsa kon dansen heeft enorm geholpen, want het heeft er veel van weg. Alleen is het wat langzamer."

Sinds dat feestje bij Royal is Jetty verkocht en is ze een trouwe bezoeker van 'comebackfeesten' in Nederland maar ook op Curaçao. "Een vriendin, die ik op een van deze feestjes leerde leren, vertelde me dat ze naar Curaçao ging. Zelf had ik plannen om naar Gran Canaria te gaan. Zij heeft mij overgehaald om naar Curaçao te gaan in plaats van naar Gran Canaria. Ik ben toen gedurende drie weken op Curaçao geweest en sindsdien kom ik elk jaar."

Ondanks de vele bezoeken aan Curaçao zegt Jetty het Papiaments niet vloeiend te kunnen spreken. "Ik noem het eerder vloeibaar Papiaments", zegt Jetty proestend. "Ik ken wel heel veel woorden, want ik neem mijn woordenboek overal mee naartoe. Op het strand lees ik het woordenboek Papiaments in plaats van een gewoon boek of tijdschrift. Maar toch durf ik de taal niet te spreken. Het klinkt zo vreemd als ik deze uitspreek."
Jettys zevenweeksevakantie zit er bijna op, maar de volgende trip naar Curaçao is al bekend. "In april word ik 62 en dan organiseer ik een feest bij Club Union Boneriano. Vorig jaar heb ik dat ook gedaan en het was een groot succes. Er waren 350 bezoekers." Hoewel april al over drie maanden is, vindt Jetty dat ze er eigenlijk nog veel te lang op moet wachten.

'Chili kiest voor Barthelet'

Chili kan een goed economisch rapport voor 2012 overleggen, maar dit niet ten faveure van de populariteit van president Sebastián Piñera. Dat is geen goed nieuws voor de president, want dit jaar vinden presidentsverkiezingen plaats.

De Chileense economie liet vorig jaar een groei van 5,5 procent optekenen. De inflatie bedroeg 1,5 procent. De werkloosheid trof slechts 6 procent van de actieve bevolking. En de lonen stegen met 6 procent. De regering van Sebastián Piñera heeft een speciale website gelanceerd die deze prestaties moet benadrukken. Maar het mag niet baten voor de voormalige zakenman.

Zijn populariteit blijft rond de 30 procent schommelen. Slechts 28 procent van de Chilenen staat achter zijn economisch beleid. Het beleid van Piñera's voorganger, de socialistische Michelle Bachelet (2006-2010), kon op de instemming van meer dan de helft van de Chilenen rekenen.

"Piñera wordt niet gezien als een oprecht president die dicht bij de mensen staat", zegt politicoloog Mauricio Morales van de Universiteit Diego Portales.

Bachelet

Bachelet heeft de beste papieren om de presidentsverkiezingen in oktober te winnen. Ze is momenteel directeur van VN-Vrouwen en heeft zich officieel nog niet kandidaat gesteld.

In peilingen zie je meestal een kloof tussen de appreciatie van het economische beleid van de regering en de steun aan de president. Bij Piñera is dit niet het geval. Beide indicatoren lopen gelijk, merkt Portales op.

Econoom Manuel Riesco van het Nationale Studiecentrum voor Alternatieve Ontwikkeling wijt dat aan 'geaccumuleerde onrechtvaardigheid'. "De mensen dachten ten onrechte dat de wanpraktijken na de dictatuur (1973-1990) zouden stoppen. Dat deden ze jammergenoeg niet. Het politieke systeem werd wel gedemocratiseerd maar het model bleef behouden, er kwamen geen fundamentele veranderingen."

Manifestaties

Volgens Riesco "zijn de Chilenen veel beter geïnformeerd dan men denkt en zijn ze ook zeer geduldig, maar eens in de tien jaar verliezen ze hun geduld, en nu zijn we twintig jaar verder." Het verklaart volgens hem de grote belangstelling van het publiek voor beleidszaken. "En dat zal niet veranderen zolang de grote problemen niet zijn opgelost."

In 2011 vonden veel grote manifestaties plaats voor democratisering van het onderwijs. Het sociale protest hield vorig jaar aan, maar nu met de nadruk op een structurele hervorming van het politieke systeem. In 2011 namen de studenten het voortouw, vorig jaar waren dat burgers die een grondwetswijziging eisten.

De burgers krijgen ruime steun van deskundigen uit de academische, politieke en sociale wereld, die stellen dat de economische groei de sociale ongelijkheid, de armoede en de achteruitgang van het milieu niet heeft verminderd.

Schulden

Mercedes Muñoz, al bijna veertig jaar lerares in het lager onderwijs, zegt dat de regeringscijfers helemaal niet de dagelijkse werkelijkheid van de gewone burger weerspiegelen. "De regering lijkt niet te investeren in onderwijs of gezondheidszorg, in zaken die ons leven rustiger en beter zouden kunnen maken. Ze zorgt er niet voor dat levenslang sparen tot een duurzaam pensioen leidt. Ouders steken zich voor eeuwig in de schulden om hun kinderen te laten studeren."

"De economische cijfers slaan alleen op de rijksten van het land", zegt Muñoz. Als Chili de internationale crisis doorstaat, "is dat ten koste van de gewone mensen."

Chili staat al tientallen jaren te boek als 'het wonder van Latijns-Amerika'. Toch zijn er weinig landen in de regio waar de kloof tussen arm en rijk zo groot is.

Koperprijs

Dat het land de crisis goed heeft doorstaan, komt vooral door een externe factor, de ongewoon hoge prijs voor koper, de belangrijkste rijkdom van het land, zegt Riesco. Het gaat niet om een toegevoegde waarde door de arbeid van de Chilenen, maar om geld dat van het buitenland komt en waarvan vooral de grote mijnbouwbedrijven profiteren.

De mijnbouw is goed voor meer dan een vijfde van het bruto binnenlands product. Bovendien "gaat de koperprijs hoe dan ook weer dalen, en dan zal de Chileense economie tot zijn ware proporties krimpen", aldus Riesco.

'Suiker Cuba over andere boeg'

De Cubaanse suikerrietindustrie moderniseert. Door meer buitenlands kapitaal mogelijk te maken wil ze de productie versterken en diversifiëren.

"De productie van suikerriet, suiker en afgeleide producten is zich aan het herstellen", zegt topambtenaar Liobel Pérez van Azcuba, de bedrijvengroep die iets meer dan een jaar geleden in de plaats kwam van het machtige ministerie van Suiker.

Azcuba, dat nu autonomer beslissingen kan nemen, wil het over een andere boeg gooien. Buitenlandse investeringen waren lange tijd beperkt gebleven tot enkele producenten van derivaten. Sinds vorig jaar mag ook buitenlands kapitaal in de eigenlijke suikerproductie geïnjecteerd worden.

Hoger rendement

In november werden akkoorden gesloten met de Braziliaanse Companhia de Obras e Infraestrutura (COI), onderdeel van de machtige Odebrechtgroep, en met het Britse Havana Energy.

COI en Cienfuegos, onderdeel van Azcuba, gaan dertien jaar lang een van de grote suikerrietfabrieken in het land, 5 de Septiembre, samen beheren. De Braziliaanse partner gaat in landbouwmechanisering investeren om zo het rendement te verhogen, zegt Pérez. Cienfuegos haalde de laatste jaren 25.000 tot 30.000 ton per oogst, dat moet naar 90.000 ton.

Zerus, een ander onderdeel van Azcuba, en Havana Energy gaan samen een biomassa-installatie bouwen in de buurt van suikerrietfabriek Ciro Redondo, in het centrum van het land. De investering van 35 tot 40 miljoen euro moet vanaf 2015 elektriciteit opleveren die onder meer uit suikerrietafval wordt gewonnen.

Geen technologie. Er liggen andere voorstellen voor buitenlandse investeringen via gemeenschappelijk beheer op tafel, zegt Pérez. "Er worden ook andere mogelijkheden voor gemengde bedrijven onderzocht, vooral in de energie- en derivatensector."

Suikerriet levert heel wat afgeleide producten op voor de voedings-, chemische, farmaceutische en biotechnologische industrie. Het gaat onder meer om veevoeder, harsen en bewaarmiddelen."Cuba heeft een suikertraditie van meer dan vierhonderd jaar oud, met goed personeel, goede installaties, gronden, onderzoekscentra, infrastructuur en organisatie, maar het ontbrak aan technologie en vooral aan geld om die te kopen."

De huidige oogst begon in november en loopt nog tot mei. Precieze cijfers wil Pérez nog niet geven, maar hij verwacht een stijging met 20 procent ten opzichte van het jaar voordien.

Van zijn jaarproductie exporteert Cuba 400.000 ton naar China. Voor binnenlandse consumptie reserveert het 550.000 tot 700.000 ton.

De suikerindustrie was tot het einde van de vorige eeuw de locomotief van de gecentraliseerde Cubaanse economie.

Een suikerrietveld in Cuba.

MKB

'Duurzame innovaties'

Het InnovatieCentrum Curaçao (ICC) is in 1991 opgericht met als doel Curaçaose ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf te ondersteunen bij integrale innovatie van hun diensten, producten en processen. Jaarlijks leggen we projectplannen aan het ministerie van Economische Ontwikkeling voor, zodat het ministerie betrokken blijft bij de uitvoering en er snel kan worden ingespeeld op nieuwe behoeften. Om ondernemers te informeren organiseert ICC onder meer workshops, trainingen, seminars en innovatiewedstrijden om wetenschappers en andere experts met elkaar in contact te brengen. De grootste klant/opdrachtgever van ICC is het ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO).

Tekst: Javier Samson (ICC) en Ton de Jong (ABC Advies)

Op verzoek van het ICC heeft in 2012 een driemanschap onder auspiciën van de Stichting ABC Advies een rapport uitgebracht over de naaste toekomst van het centrum.

ICC als adviescentrum

Sinds de oprichting in 1990 is het ICC uitgegroeid tot een professioneel adviescentrum. Tot nu toe richten zich de activiteiten in het MKB vooral op het:

- Algemeen bevorderen van kwaliteitszorg;
- Ondersteunen bij het gebruik van (internationale) standaardnormering;
- Aanmoedigen van product-, dienst- en procesverbetering;
- Stimuleren van efficiencybevordering;
- Faciliteren van bedrijven bij implementatie- en adoptieprocessen bij opkomende trends in branches.

Duurzaam ondernemen

Curaçao biedt tal van mogelijkheden voor duurzame bedrijfsinnovaties. Duurzaam ondernemen is interessant voor alle bedrijven, groot en klein, en voor alle bedrijfssectoren (industrie, landbouw, visserij, zakelijke en publieke dienstverlening, groot- en detailhandel). Bovendien beperkt het zich niet tot het minder of beter gebruik van energie of milieu, maar strekt het zich ook uit tot andere resources zoals ICT, niet of onderbenutte productiemiddelen, onbenutte kennis en kunde van mensen en zelfs het gebruik van afval. Daarmee komt een omslag in zicht van duurzaamheid als kostenpost naar duurzaamheid als verstandige en realistische verdienmogelijkheid. Dus niet alleen 'groen' omdat dit momenteel maatschappelijk erg 'sexy' is, maar bovenal omdat ondernemingen, groot of klein, hier betere financiële resultaten uit kunnen vergaren.

Businessplan 2013 en verder...

Het InnovatieCentrum Curaçao (ICC) slaat in zijn nieuwe werkplan wat explicieter het pad van de duurzaamheid in. Met voorlichting en educatie worden ondernemers bewust gemaakt van het belang van duurzaam ondernemen in het MKB. Enkele opvallende ontwikkelingen die uit het onderzoek werd geconcludeerd zijn:

- Bedrijven moeten steeds vaker hun eigen producten en diensten vernieuwen.
- Innoveren vindt steeds meer plaats in allianties met andere bedrijven.
- Van innovatieve producten en diensten wordt steeds nadrukkelijker vereist dat ze voldoen aan eisen van duurzaamheid.
- Het begrip duurzaamheid krijgt een steeds uitgebreidere invulling, niet alleen als kostenpost, maar ook als verdienmogelijkheid.

Het driemanschap dat voor ABC Advies het onderzoek uitvoerde heeft een toekomstvisie vastgelegd en een vijfjarenplan gemaakt waarmee innovatief én duurzaam ondernemen kan worden gerealiseerd.

Activiteiten die in het rapport genoemd worden zijn onder meer:

- Het geven van voorlichting en educatie aan ondernemers om hen bewust te maken van het belang en de voordelen van innovatief, duurzaam ondernemen.
- Meer duurzaamheidscriteria toevoegen aan de al bestaande jaarlijkse uitreiking van een prijs voor innovatief ondernemerschap.
- In samenwerking met de University of Curaçao (UoC) een studievak ontwikkelen en implementeren op het gebied van duurzaam ondernemen.

In 2012 is er voortgang geweest met het versterken van de contacten tussen het ICC en de UoC doordat het vak Strategic Management of Technological Innovation onderdeel van het programma van de Techno MBA (Technische Faculteit) werd verzorgd door de directeur van het ICC J. Samson. Dit in samenwerking met prof. Halman van de Technische Universiteit van Twente. Daarnaast doet ICC al geruime tijd projecten op het gebied van duurzaamheid en innovatie samen met de Sociaal Economische Faculteit van de UoC.

De Stichting ABC Advies

De ABC-adviseurs die betrokken waren bij het samenstellen van het rapport waren Jimme Keizer, verbonden aan de Technische Universiteit Eindhoven, waar hij onderzoek doet en onderwijs geeft op het gebied van innovatiemanagement en Leo Verhoef, oud-hoogleraar aan de Technische Universiteit Eindhoven. Sinds zijn pensionering, in 2011, is hij als co-lector verbonden aan Zuyd Hogeschool. Ron Gomes Casseres is oud-directeur van de Maduro & Curiel's Bank NV en lid van verschillende maatschappelijke en bedrijfsorganisaties, adviesraden en commissariaten op Curaçao, Aruba, St. Maarten en Bonaire.

De Stichting ABC Advies (zie ook www.abcadvies.org) helpt overheden, niet-gouvernementele instellingen en organisaties en (startende) bedrijven in de Nederlandse Antillen en Aruba met deskundige adviezen. Deze adviezen kunnen betrekking hebben op vraagstukken van economische, juridische, organisatorische, sociale, culturele en/of natuurwetenschappelijke aard. Het advies wordt gegeven door deskundigen en moet bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van deze (ei)landen. De advisering duurt in principe niet langer dan één week en het schriftelijke adviesrapport is openbaar; zo kunnen andere organisaties en instellingen hun voordeel doen met het advies.

De Stichting ABC Advies stelt de deskundigheid gratis ter beschikking en de deskundige ontvangt geen honorarium of andere beloning: hij of zij zet zich in als vrijwilliger, net zoals de bestuursleden van de Stichting ABC Advies. Het onderzoek naar de NGO's is het 158e in het bijna 25-jarig bestaan van deze stichting. Contactpersoon op Curaçao voor de Stichting ABC Advies is Ieteke Witteveen (idawitteveen@gmail.com).

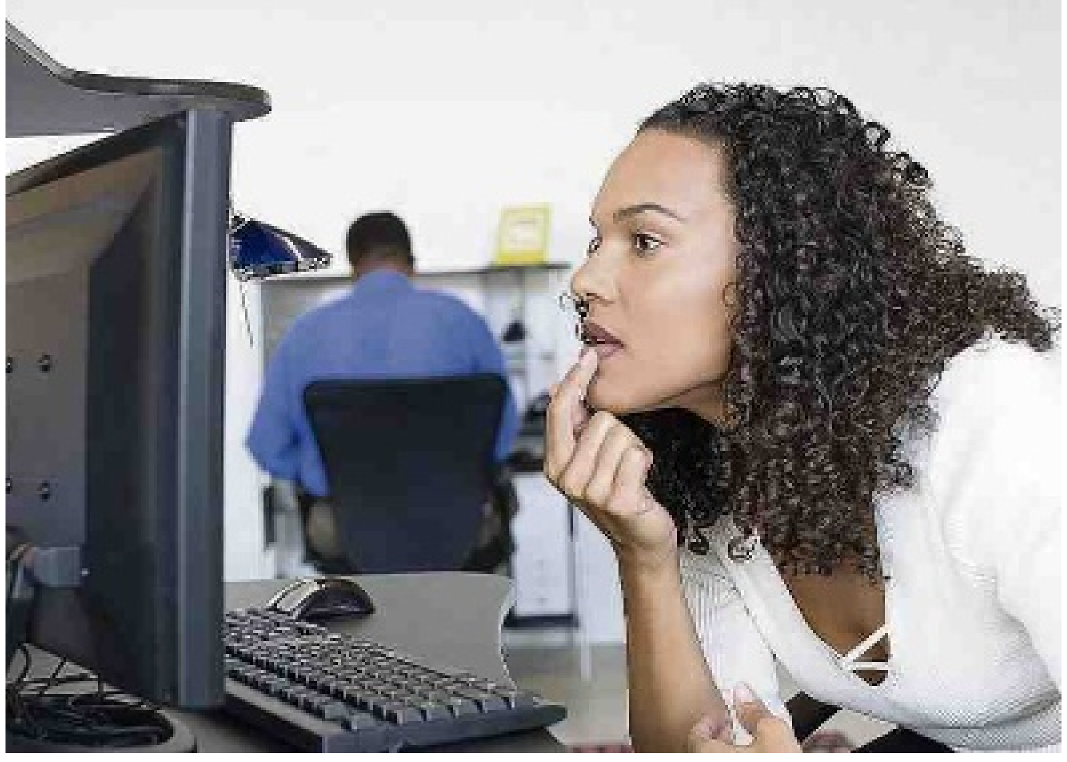

Conclusie

Duurzaam ondernemen zorgt niet alleen voor verbetering van de situatie bij bestaande bedrijven, maar kan ook leiden tot ontwikkeling van geheel nieuwe bedrijven. Het kan dus een belangrijk aspect zijn bij het stimuleren van meer ondernemerschap. Door het stimuleren van duurzaamheid is volgens het ICC welvaartsgroei mogelijk. Het InnovatieCentrum Curaçao wenst iedereen een gezond, duurzaam en innovatief 2013 toe!

Heeft u vragen over deze column, neem dan contact op met InnovatieCentrum Curaçao, via jsamson@icc.an of via +(5999) 737-1360.

InnovatieCentrum Curaçao

Het InnovatieCentrum Curaçao is een stichting die als doel heeft: ondernemers stimuleren en ondersteunen bij duurzame innovatie van hun organisatie, producten en/of diensten. Meer informatie vindt u op www.icc.an

Mondiaal tekort aan geschikt personeel

De ManpowerGroup kwam enige tijd geleden met de resultaten van een Talent Shortage-enquête waarin naar voren kwam dat een op de drie werkgevers mondiaal (34 procent) moeite heeft met het vervullen van vacatures omdat de juiste talenten niet beschikbaar zijn. Dit aantal is het hoogst sinds vóór de recessie in 2007. Voor Amerika is het percentage 37 procent, voor Azië 45 en voor EMEA 26 (Europe/ Middle East/Africa). In Nederland speelt dit probleem bij 17 procent van de werkgevers. Er zijn geen cijfers voor Curaçao en de andere eilanden voorhanden, maar het is duidelijk dat dit probleem ook hier speelt.

Tekst: Judice Ledeboer

De vraag is het grootst naar technici, verkoopmedewerkers en ambachtslieden. In Nederland staan technici ook op de eerste plaats, gevolgd door managers en productieoperators. De enquête van ManpowerGroup is gehouden onder bijna 40.000 werkgevers in 39 landen.

De werkgevers die de meeste moeite hebben om de juiste mensen voor openstaande vacatures te vinden, zijn die uit Japan (80 procent), India (67), Brazilië (57), Australië (54), Taiwan (54), Roemenië (53), de Verenigde Staten (52), Argentinië (51), Turkije (48), Zwitserland (46), Nieuw-Zeeland (44), Singapore (44), Bulgarije (42), Hongkong (42) en Mexico (42 procent). Tekorten aan talent zijn het minst problematisch in Polen (4 procent), Ierland (5) en Noorwegen (9).

In Noord- en Zuid-Amerika hebben werkgevers meer moeite met het vervullen van vacatures dan het wereldgemiddelde: 37 versus 34 procent. Bovendien is er een stijging van 3 procent vergeleken met de enquête van vorig jaar. De vacatures die in de Amerika's het moeilijkst te vervullen zijn, lijken sterk op die op de wereldlijst, waarbij technici, verkoopmedewerkers, ambachtslieden en ingenieurs de lijst aanvoeren. Werkgevers in Brazilië hebben de meeste moeite met het vinden van werknemers, terwijl voor werkgevers in de Verenigde Staten de percentuele stijging sinds 2010 het opvallendst is: van 14 toen naar 52 procent nu. Werkgevers in Peru ervaren de minste moeite. Afgelopen zomer besloot Brazilië om het voor goed opgeleide buitenlandse werknemers gemakkelijker te maken om in Brazilië een baan te vinden. Visa- en juridische procedures zouden simpeler worden.

In Azië en het Stille Oceaangebied rapporteert 45 procent van de werkgevers moeite met het vervullen van vacatures. Hier is het verschil met het wereldwijde gemiddelde van 34 procent dus nog groter. Vergeleken met 2010 is er een stijging van 4 procent. Van alle landen ter wereld is het percentage van India het meest gestegen: van 16 in 2010 naar maar liefst 67 in 2011. De werkgevers die de meeste moeite hebben met het vervullen van openstaande vacatures zijn te vinden in Japan (80 procent), India (67), Australië (54), Taiwan (54), Nieuw-Zeeland (44), Singapore (44) en Hongkong (42 procent). Het tekort aan talent is in China het minst problematisch. Salesmedewerkers voeren in Azië en het Stille Oceaan-gebied al jaren de lijst van moeilijkst te vervullen vacatures aan, ook in 2011.

Gebrek aan vaardigheden

In de 21 landen die in het EMEA-gebied zijn geënquêteerd, rapporteert een op de vier werkgevers moeite met het vervullen van vacatures. Hoewel dit onder het wereldgemiddelde ligt, vertegenwoordigt het een toename van drie procentpunten vergeleken met de enquête van 2010. De EMEA-werkgevers die de grootste moeite hebben met het vervullen van openstaande vacatures zijn te vinden in Roemenië (53 procent), Turkije (48), Zwitserland (46) en Bulgarije (42 procent). Het tekort aan talent lijkt in Polen (4 procent), Ierland (5), Noorwegen (9) en Spanje (11 procent) het minst problematisch te zijn. Nederland bevindt zich met 17 procent in de EMEA-middenmoot. Voor het vijfde jaar op rij hebben werkgevers in het EMEA-gebied ambachtslieden genoemd als de functie die het moeilijkst te vervullen is, gevolgd door technici en ingenieurs.

Negentig procent van de ondervraagde werkgevers noemt kandidaat-specifieke redenen waardoor zij kritieke tekorten niet kunnen aanvullen: gebrek aan benodigde vaardigheden (harde én zachte), te weinig ervaring en ontoereikende kwalificaties. Volgens ManpowerGroup leidt de combinatie van enerzijds een surplus aan beschikbare mensen en anderzijds een tekort aan geschikt talent binnenkort tot een wereldwijde crisis op de arbeidsmarkt. Werkgevers zullen daarom hun werkmodellen en hun personeelszaken moeten heroverwegen en nieuwe HR-strategieën moeten ontwikkelen om hun langetermijnbedrijfsdoelstellingen te bereiken.

"De chaos en de complexiteit van het post-recessie tijdperk hebben de wereld van werk onherroepelijk veranderd. Werkgevers kunnen niet langer vertrouwen op een just-in-time-aanpak bij het aannemen van personeel in de veronderstelling dat talent op aanvraag beschikbaar zal zijn waar en wanneer zij dat nodig hebben", aldus Jeffrey A. Joerres, bestuursvoorzitter en CEO van ManpowerGroup. "Het is voor een bedrijf ondenkbaar om een groeistrategie uit te stippelen zonder een duurzame voorraad grondstoffen veilig te stellen. Hetzelfde geldt in deze tijd voor het menselijk kapitaal. Werkgevers hebben vooral de juiste talenten nodig om hun zakelijke doelstellingen te halen. Het is de Human Age. Creëren van talent op korte termijn mag dan onmogelijk zijn, voor de lange termijn zijn nieuwe strategieën noodzakelijk."

Volgens ManpowerGroup kan daarbij onder meer gedacht worden aan het opnieuw formuleren van functie-omschrijvingen, met meer focus op de echt kritische vereisten en om aandacht te geven aan persoonlijke ontwikkeling van de werknemer. Ook zal er meer moeten worden samengewerkt tussen bedrijven en opleidingstrajecten van de branches waarin bedrijven werkzaam zijn. De medewerkers moeten zelf ook verantwoordelijkheid dragen voor het dichten van de kloof tussen het beschikbare talent en de gevraagde vaardigheden. Zij zouden een 'persoonlijk inzetbaarheidsprofiel' moeten ontwikkelen en onderhouden, waarbij zij hun eigen lacunes in vaardigheden, ervaring en kwalificaties in kaart brengen en uitstippelen hoe ze deze kunnen oplossen. Daarmee verhogen de werknemers tegelijkertijd hun (markt)waarde.

De ManpowerGroup heeft ook een onderzoek gedaan naar de arbeidsmigratie wereldwijd. (Dit onderzoek vond plaats in juli en augustus 2011. Meer dan 25.000 werkgevers in 39 landen en gebiedsdelen werden ondervraagd. De vragen werden overal behalve in de Verenigde Staten telefonisch gesteld. In de VS gebeurde dat online.

Het onderzoek is onder bijna 25.000 werkgevers in 39 verschillende landen en gebiedsdelen gedaan. Hieruit kwam naar voren dat bij succesvol ondernemen in deze tijd, waarin mensen meer dan ooit de belangrijkste sleutel zijn tot het succes van ondernemingen en economische bloei, de kritische tekorten op de arbeidsmarkt zijn op te lossen door het aantrekken van werknemers uit andere landen of regio's. Bedrijven zullen zich dus moeten gaan richten op het recruiten van werknemers uit het buitenland en ze zullen zich moeten verdiepen in het managen van een steeds gemêleerder medewerkersbestand.

Technici, salesmedewerkers en ambachtslieden voeren de wereldwijde top drie van gevraagd personeel aan.

Een op de drie werkgevers mondiaal heeft moeite met het vervullen van vacatures omdat de juiste talenten niet beschikbaar zijn.

Beroep op buitenlanders

De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek waren dat één op de vier werkgevers wereldwijd een beroep doet op buitenlandse werknemers vanwege de talent mismatch in eigen land, buitenlandse werving belemmerd blijft door de problemen rond het verkrijgen van visa, de juridische eisen die er zijn en taalbarrières. Eén op de drie werkgevers wereldwijd maakt zich zorgen over het vertrek van talent naar andere landen. Het grootste deel vindt dat ondernemingen en overheid meer moeten doen om deze emigratie te beperken en om binnenlandse ontwikkeling van de belangrijkste benodigde vaardigheden te stimuleren. Expats spelen nog steeds een belangrijke rol op managementniveau, vooral Amerikaanse organisaties hebben vaak buitenlandse leiders.

Andere belemmeringen voor werving over de grenzen liggen vooral op het gebied van de kosten die er zijn om een werknemer vanuit het buitenland te werven en een klein deel van de werkgevers weet ook niet goed waar het gewenste talent beschikbaar is. Opvallend is dat de meerderheid (56 procent) van werkgevers in Europa die over de grenzen naar talent zoeken, juist aangeeft nauwelijks obstakels te ervaren. Ongetwijfeld is dat het resultaat van de migratie-vriendelijke open grenzen-politiek van de Europese Unie.

Interessant is dat de migratiebewegingen niet altijd van minder-ontwikkelde naar meer-ontwikkelde landen lopen. Veel arbeiders remigreren overigens zodra de lonen en arbeidsvoorwaarden in het eigen land verbeteren. Ook dat wordt een steeds duidelijker beweging.

In grote landen vindt vaak binnenlandse migratie plaats, van armere, meer rurale gebieden naar stedelijker gebieden. Een bekend voorbeeld zijn de Mexicanen uit het agrarische zuiden van het land die in de steden in het noorden gaan werken.

Eén op de drie werkgevers maakt zich wel zorgen over de impact van vertrekkend talent. Dit heeft grote impact op de arbeidsmarkt thuis. In Europa is de bezorgdheid over de impact van vertrekkend talent op de lokale arbeidsmarkt het grootst in Bulgarije (73 procent), Griekenland (72) en Turkije (64). Maar ook Roemenië, Italië, Ierland, Slovenië en Zuid-Afrika rapporteren een meer dan gemiddelde angst daarvoor. Veel onbezorgder zijn landen als Zwitserland (11 procent), België (12) en Nederland (14). Deze zorg inzake vertrek van talent komt het meeste voor in landen die traditioneel een hoge arbeidsmobiliteit kennen. Op Curaçao is de arbeidsmobiliteit niet groot, maar er is wel degelijk zorg bij bedrijven dat talent vertrekt omdat er zo'n groot tekort is aan goede leidinggevenden en andere werkgevers wellicht meer toekomstperspectief en betere secundaire voorwaarden bieden.

Er ligt een grote rol voor de overheid én het zakenleven om talent in huis te houden. Uit het mondiale onderzoek kwam naar voren dat drie van de werkgevers vinden dat er onvoldoende actie wordt ondernomen. Eén van de acties op het eiland die bedrijven de laatste jaren hebben ondernomen was het instellen van pensioensopbouw. Bedrijven zijn op het eiland nog steeds niet wettelijk verplicht om een pensioensopbouw aan hun werknemers aan te bieden. De wet is nog in de maak.

In Nederland gaf 22 procent van de ondervraagde bedrijven aan dat zij met buitenlandse werknemers werken. De meest genoemde functiecategorieën waarvoor in Nederland over de grenzen wordt geworven zijn arbeiders en mecaniciens. Uit het buitenland afkomstige werknemers op managementniveau zijn in Nederland schaars, zo blijkt uit de antwoorden.

Om de werkgelegenheid onder lokale arbeidskrachten te bevorderen kwam de Tweede Kamerfractie van de PS in 2011 met het plan om bedrijven op Curaçao te verplichten om ten minste 80 procent lokale arbeidskrachten in dienst te nemen. Deze is tot op heden nog geen wet.

John Kotter, Amerikaans bedrijfskundige en emeritushoogleraar organisatiekunde en verandermanagement aan de Harvard University wordt gezien als dé expert op het gebied van leiderschap. Hij heeft talloze boeken geschreven over leiderschap. Hij zegt: 'Ondernemingen kunnen de snelheid van veranderingen in de wereld niet meer bijbenen. De wereld heeft miljoenen leiders nodig.'

Meest gevraagd wereldwijd 2011

1. Technici
2. Salesmedewerkers
3. Ambachtslieden
4. Ingenieurs
5. Arbeiders
6. Managers
7. Boekhoudkundige & financiële medewerkers
8. ICT-medewerkers
9. Productieoperators
10. Secretaresses & administratief personeel

Meest gevraagd Nederland 2011

1. Technici
2. Managers
3. Productieoperators
4. Chauffeurs
5. ICT-projectmanagers
6. ICT-medewerkers
7. Boekhoudkundige & financiële me dewerkers
8. Ambachtslieden
9. Chefs en koks
10. Monteurs